

**СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ
ИСТОЧНА ИЛИЦА 2021-2030. ГОДИНЕ**

САДРЖАЈ

1. Увод.....	3
1.1. Методологија израде израде стратегије.....	3
2. Стратешка платформа	5
2.1. Ситуациона анализа	5
2.1.1. Географски положај и природне карактеристике	5
2.1.2. Демографске карактеристике и кретања.....	8
2.1.3. Преглед стања и кретања у економији укључујући и потенцијале ..	12
2.1.4. Стање и кретање на тржишту рада	25
2.1.5. Стање и кретање у области друштвеног развоја.....	29
2.1.6. Стање јавне инфраструктуре и јавних услуга	38
2.1.7. Стање просторно планске документације	43
2.1.8. Стање животне средине	44
2.1.9. Анализа буџета и пројекције средстава за финансирање реализације стратегије развоја.....	46
2.2. SWOT анализа и стратешко фокусирање.....	53
2.3. Визија развоја и стратешки циљеви са индикаторима	57
3. Приоритети и мјере са индикаторима.....	64
4. Кључни стратешки пројекти.....	69
5. Провјера међусобне усклађености стратешких докумената	70
6. Оквирни финансијски план.....	74
7. Оквир за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање стратешког документа.	77
8. Прилози.....	79
8.1. Сажети преглед стратешких циљева, приоритета и мјера	79
8.2. Детаљан преглед мјера.....	88

1. Увод

Стратегија развоја општине за период од 2021. године до 2030. године (у даљем тексту: Стратегија) је кључни стратешко - плански документ општине Источна Илица, који треба да настави подстицање започетог развоја општине. Стратегија је израђена као оквир за дефинисање заједничких циљева, подстицања локалних снага, али и као одговор на изазове дугорочног развоја општине и свеукупног живота у њој.

Стратегија је израђена од стране радних тијела Општине, Радног тима за провођења активности на ревизији Стратегије, уз учешће Партнерске групе за израду Стратегије. Посебно је значајно било учешће представника приватног, јавног, образовног, здравственог, социјалног, културног, спортског, цивилног и невладиног сектора као и грађана општине. Визија развоја, те стратешки циљеви развоја до 2018. године су преиспитани у погледу њихове актуелности, те су дефинисани нови стратешки и приоритетни циљеви општине на период од осам година.

Стратешки и приоритетни циљеви усмјерени су ка побољшању квалитета живота у општини. Такође, у сврху праћења реализације Стратегије дефинисани су и индикатори реализације Стратегије. Битно је нагласити да Стратегија, кроз Оперативни и Акциони план, обухвата листу програма и мјера по сваком стратешком и приоритетном циљу, који омогућавају достизање постављених циљева путем провођења оперативних активности, чиме се ствара основа за свеукупну имплементацију Стратегије. Осим тога, програми и пројекти нису само основа за кориштење општинских и других домаћих извора средстава, него и добра основа за приступ екстерним изворима средстава, попут ИПА програма Европске уније, али и других програма подршке у Босни и Херцеговини.

Циљеви у овој Стратегији су:

- Конзистентни – стратешки и општи циљеви узајамно усаглашени;
- Релевантни – циљеви примјерени датој ситуацији;
- Реални – њихово извођење оствариво у простору и времену и са расположивим ресурсима;
- Специфични и мјерљиви – како би могло да се утврди да ли је циљ остварен и до ког нивоа;
- Временски дефинисани – са одређеним терминима реализације.

Предуслов квалитетне и правовремене имплементације Стратегије јесте препознавање њеног значаја од стране локалне заједнице и виших нивоа власти, али и успостава Стратегијом предвиђених механизма за њену имплементацију, извјештавање, ажурирање и свеукупну операционализацију, а што је задатак који Општини, али и свим другим актерима у локалној заједници, предстоји у наредном периоду.

1.1. Методологија израде израде стратегије

Темељна методологија која је кориштена у изради ревизије Стратегије је стандардна Методологија за интегрисано планирање локалног развоја (МиПРО), прихваћена и препоручена од стране ентитетских влада те савеза општина и градова оба ентитета. МиПРО је у потпуности усклађена са постојећим законским оквиром којим је дефинисано планирање развоја на локалном нивоу, гдје је општинска управа носилац процеса израде и имплементације стратегије, уз максимално укључивање и свих других актера живота у

локалној заједници. Надаље, МиПРО је у потпуности усаглашена са водећим принципима и приступима стратешком планирању које промовише Европска унија.

Процес је оперативно водио Радни тим за провођење активности на ревизији Стратегије, који је именован одлуком Скупштине Општине, а у самом процесу створени су механизми за снажно грађанско учешће, доминантно кроз рад Партнерске групе – консултативног тијела којег су чинили представници јавног, приватног и невладиног сектора. Полазна тачка ревизије Стратегије, је била анализа постојећих стратешких докумената, анализа нивоа њихове реализације односно, социо-економска анализа. Ова анализа је била надограђена анализом релевантних квантитативних и квалитативних података из примарних и секундарних извора. При изради социо-економске анализе кориштени су подаци из база података свих институција на нивоу Општине и других нивоа власти.

У социо-економској анализи су обрађени и анализирани различити сегменти од важности за развој Општине, као што су: географски положај, демографија, тржиште рада, инфраструктура, привреда, туризам, заштита животне средине, социјална заштита и здравство, образовање, култура, млади и спорт, невладин сектор и локална управа.

У оквиру социо-економске анализе израђена је и SWOT матрица која је, заједно са анализом поменутих области, послужила као основа за стратешко планирање. У SWOT матрици су сумиране снаге, слабости, шансе и пријетње из претходно побројаних области.

Најважнија фаза у процесу ревизије Стратегије представља дефинисање њеног стратешког дијела. У оквиру стратешког дијела документа ревидирана је визија, те су утврђени (редефинисани) стратешки циљеви, приоритетни циљеви, програми и мјере. Као основа, приликом ревизије визије, стратешких циљева, приоритетних циљева, програма и мјера, узета је социо-економска анализа те подаци прикупљени на састанцима Партнерске групе. За Оперативни план имплементације дефинисан је временски оквир за провођење активности, за период од 2021. године до 2030. године.

Систем контроле реализације и евалуације Стратегије је дефинисан на основу индикатора реализације уз дефинисане носиоце активности, оквирни буџет реализације и идентификоване изворе финансирања. Како би се омогућила ефикасна имплементација Стратегије, финансијски оквир Стратегије је усаглашен са објективно очекиваним изворима финансирања.

У току 2024. године, Општински развојни тим, уз помоћ консултаната, извршио је усаглашавање Стратегије развоја општине Источна Илица, за период 2021-2030, са Законом о стратешком планирању и управљању развојем („Службени гласник РС“, број 63/21) и Уредбом о стратешким документима („Службени гласник РС“, број 94/21). Суштина и подаци се нису мијењали, већ је структура Стратегије усаглашена са чланом 16. наведене Уредбе.

Период на који се односи ажурирана Стратегија развоја остаје исти 2021-2030. година, с тим што је у Индикативном финансијском плану базна година 2024, а код полазних вриједности индикатора 2023. година.

Промјене, односно допуне у усаглашеној Стратегији развоја општине Источна Илица, за период 2021-2030. година односе се на следеће:

- Индикатори стратешких циљева и приоритета су били утврђени у Стратегији, као и њихове полазне и циљне вриједности, те су ти подаци стављени у одговарајуће табеле са полазном годином 2023, а циљна година 2030;

- Индикатори на нивоу „мјера“ нису постојали у Стратегији, исти су утврђени, као и њихове полазне (2023. година) и циљне вриједности (2030. година) и унесени у табеле;
- Идентификовани су кључни стратешки пројекти за 2024/2025. годину и њихове процијењене вриједности;
- Израђен оквирни финансијски план Стратегије, за период 2024-2030. година;
- Извршено је усклађивање Стратегије развоја са другим релевантним стратешким документима на нивоу Републике Српске и Босне и Херцеговине, као и са Оквиром за реализацију циљева одрживог развоја у Босни и Херцеговини¹ (SDG оквир);
- Израђен Оквир за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање Стратегије;
- Као прилог урађена су два документа и то: Сажети преглед Стратегије развоја и Детаљан преглед мјера.

Усаглашавање Стратегије развоја урађено је ради ефикасније израде спроведбених докумената према Уредби о спроведбеним документима у Републици Српској („Службени гласник РС“, број 8/22).

2. Стратешка платформа

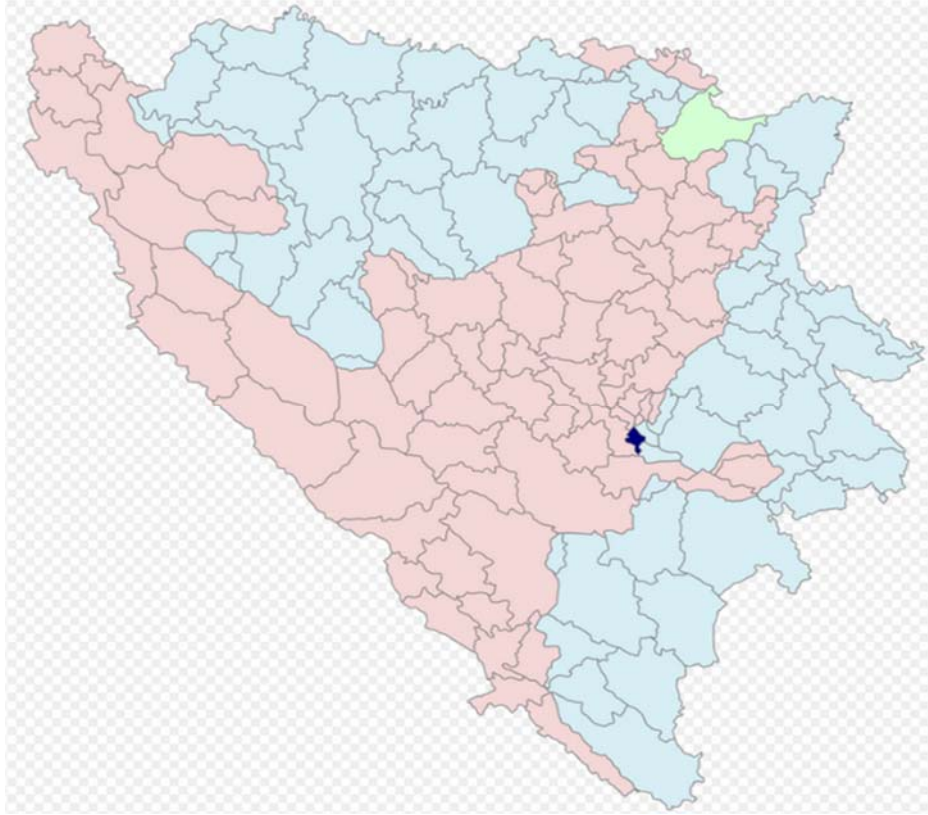
2.1. Ситуациона анализа

2.1.1. Географски положај и природне карактеристике

Основне карактеристике подручја

Општина Источна Илица се налази се у централном дијелу Републике Српске и Босне и Херцеговине и граничи са федералним Сарајевом, као и општинама Источно Ново Сарајево и Трново. Општина административно припада Граду Источно Сарајево, односно једна је од шест општина града Источно Сарајево (поред општина Источно Ново Сарајево, Источни Стари Град, Пале, Соколац и Трново).

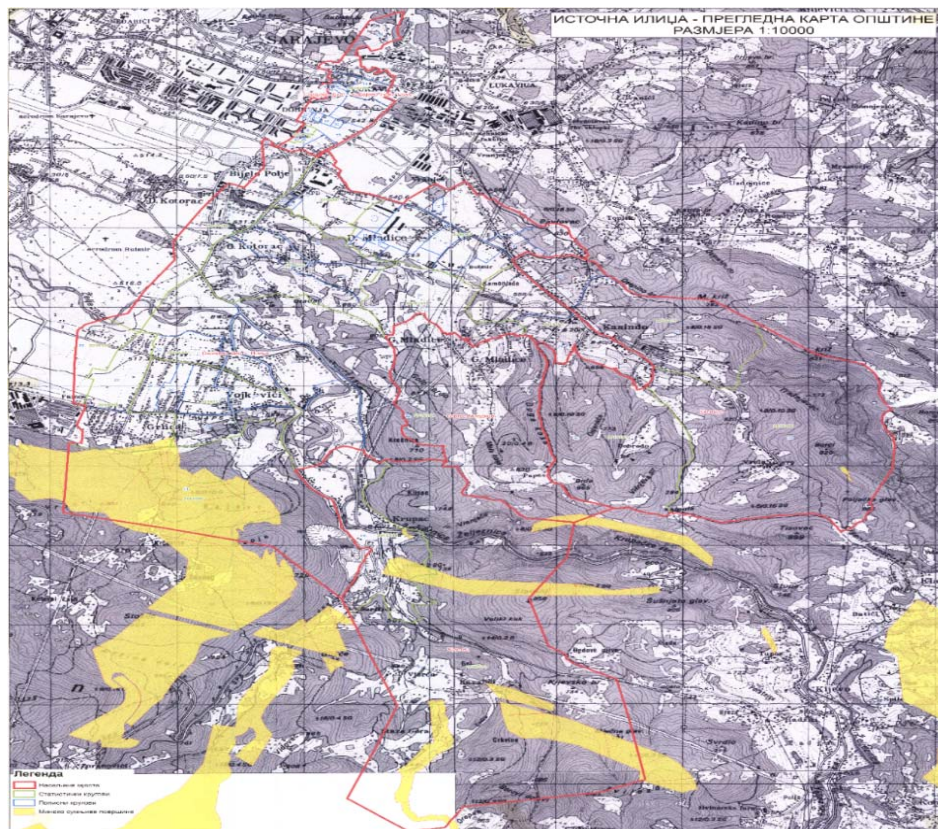
¹ Циљеви одрживог развоја (SDG) представљају трансформативни план за стварање боље и одрживе будућности за цијели свијет. Они се баве глобалним изазовима с којима се цијели свијет суочава, укључујући сиромаштво, неједнакост, климатске промјене, деградацију животне средине, просперитет, ми и правду. (SDG оквир за БиХ, децембар 2020)

Карта 1. Географски положај Источне Илиџе

Заузима површину од 29 km² што у односу на површину града 1.425,77 km² чини 2,04%. На територији општине по попису из 2013.године живи 14.437 становника, што у односу на број становника од 59.916, колико има Град Источно Сарајево, чини 24,10% становника града.

Карта 2. Територија општине Источна Илиџа

Карактеристике рељефа и надморска висина

Општина Источна Илиџа је смјештена између 43°48' С.Г.Ш. и 18°21' И.Г.Д. Налази се на просјечној надморској висини од 550 метара у подножју планине Игман и у близини олимпијских планина Бјелашнице, Требевића и Јахорине. На подручју општине налазе се водотоци Жељезница, Касиндолска ријека и ријека Добриња. Општина Источна Илиџа улази у састав Сарајевско-романијске регије, коју чине још и Источно Ново Сарајево, Пале, Хан Пијесак, Фоча, Рудо, Чајниче, Вишеград, Горажде, Ново Горажде, Рогатица, Источни Стари Град, Соколац и Трново.

Основне климатске одреднице

Подручје општине има умјерено континталну климу. Средња годишња температура ваздуха износи 10°C. Најтоплији мјесец у години је јули, када је просјечна температура 20,2°C, слиједи га август са 19,9°, док је најхладнији јануар са просјечном мејсечном температуром -0,6°C. Максималне температуре могу достићи вриједност преко 39°C, а минималне око - 30°C. Честе и карактеристичне појаве током зиме, у котлинском дијелу су температурне инверзије, када се формира инверзиони слој. Годишњи просјек у зимском периоду је 88 магловитих дана, што неповољно утиче на квалитет ваздуха, у смислу повећане концентрације штетних честица у атмосфери, због немогућности размјене ваздушних маса. Касни мразеви у прољеће и рану јесен неповољно утичу на земљишне усјеве, а нарочито на повртларске културе.

На територији општине просјечна годишња количина падавина је око 800 l/m². Падавине су најчешће у облику кише и снијега, а рјеђе се јављају у облику града. Просјечно је 124 дана са кишним падавинама и 42 дана са снијегом.

Ваздушно струјање је у великој мјери условљено рељефом и близином планине Игман, тако да је смјер преовладавајућих вјетрова сјеверозападни, западни и југоисточни, што је свакако у вези са оријентацијом Сарајевског поља у смјеру сјевер-југ. Врло јаки вјетрови су ријетка појава, а просјечна брзина је 2,1 m/sec из јужног и сјеверозападног правца.

Удаљеност од других центара и саобраћајна повезаност

На територији општине у значајној мјери је развијена путна мрежа и локални саобраћај унутар сваке мјесне заједнице. Та се повезаност остварује кроз локалне саобраћајнице као и саобраћајнице важне за Републику Српску.

Кроз централни дио општине пролазе важне саобраћајнице:

- Магистрални пут М18 Сарајево – Фоча у дужини од 7,5 km и регионални путеви:
- Регионални пут 442а ГраницаРС/Федерација БХ Крупац-Крупац: 1,18 km
- Регионални пут 446 Кула-ПалеЗ 1,60 km
- Регионални пут 446б Лукавица-Загон-Јасик: 1,50 km

У кругу од 5-10 km налазе се Главна жељезничка станица, Коридор Vc, те на само 1 km удаљен Међународни аеродром Сарајево. Укупна дужина локалних путева је 40,00 km.

На општини је закључно са 2019. годином регистровано возила:

Мотоцикли – 95 ком.

Путнички аутомобили – 9915 ком.

Аутобуси – 61 ком.

Теретна возила – 923 ком.

Прикључна возила – 188 ком.

Остала возила – 54 ком.

Све ово показује, да је због свог географског положаја, чворишта битних путних праваца и непосредне близине олимпијских планина, општина изузетно саобраћајно загушена те у наредном периоду треба предузети озбиљне кораке на рјешавању ових проблема.

2.1.2. Демографске карактеристике и кретања

Укупан број становника и просторни распоред

Општина Источна Илица, заузима површину од 29 km² на којој живи 14.437 становника, са 4.967 домаћинстава и 6.820 станова, што износи 498 стан/km², што је чини једном од најгушће насељених општина у РС.

На подручју општине Источна Илица налазе се четири мјесне заједнице и то: МЗ Добриња, МЗ Кула, МЗ Касиндо и МЗ Војковићи. Подручије Општине обухвата насељена мјеста: Источна Илица, Добриња, Доње Младице, Горње Младице, Источно Сарајево, Касиндо, Кула, Которац, Војковићи, Грлица и Крупац.

Површина урбаног дијела општине (дио обухваћен урбанистичким планом) је 13,6 km², што обухвата МЗ Добриња, МЗ Кула, дио МЗ Касиндо и дио МЗ Војковићи.

Рурални дио је површина која није обухваћена урбанистичким планом у површини од 15,4 km², и обухвата дио МЗ Војковићи и дио МЗ Касиндо.

Природни прираштај становништва

Табела 1. Демографске карактеристике општине Источна Илица

ПОКАЗАТЕЉ	ОПШТИНА ИЛИЦА	ГРАД ИСТОЧНО САРАЈЕВО	РЕПУБЛИКА СРПСКА
Површина km ²	29,00	1.425,77	24.641
Густина насељености стан/km ²	499	42	47
Број становника	14.437	59.916	1.170.342
0-14	1.960	8.117	164.807
Радни контингент 15-65	10.214	41.687	805.146
65 и више	2.263	10.112	200.389
Витална структура			
Живорођени	129	542	9.274
Умрли	131	745	15.081
Природни прираштај	-2	-203	-5.807

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020.година

* Наведени број умрлих на територији општине Источна Илица је увећан за она лица која су била смјештена у Дому за пензионере и стара лица а којима је због потребе смјештаја посљедња адреса управо адреса дома. Таквих је у 2018. било 9 лица.

Структура становништва

Општина Источна Илица (подаци из пописа становника 2013. године) у укупној структури становништва града Источно Сарајево учествују са 24,10%. Посматрано по старосној структури значајно је учешће свих популација Општине у односу на укупно становништво града (млађа популација има учешће од 24,15%, радни континент 24,50%, док становништво изнад 65 година има учешће од 22,38%).

Што се тиче параметара виталних структуре у односу на град су следећи: Стопа наталитета је 1,01‰ нижа у односу на град, стопа морталитета је за 0,59‰ мањи у општини у односу на град, док је стопа природног прираштаја негативна и за општину и за град.

Старосна структура општине има карактеристике регресивног типа популације, тј. демографско старење које подразумева повећан удио старијег становништва и опадање удјела младог становништва.

У табели у прилогу дат је преглед становништва према старости (десетогодишњи период) и према полу са просјечном старости која за општину Источну Илицу износи 41,57 година.

Преглед становништва према старости:

Табела 2. Преглед становништва према старости

	0-9	10-19	20-29	30-49	50-59	60-69	70-79	80-84	85+	просјек година	
У	14437	1306	1456	1852	3020	2068	2472	1303	831	129	41,57
М	6905	655	720	954	1536	974	1158	542	325	41	40,18
Ж	7532	651	736	898	1484	1094	1314	761	506	88	42,84

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020. година

Структура становништва према националној припадности и полу

Из табеле у прилог је видљиво да Срби чине 93,20% укупног становништва, Бошњаци 4,40%, Хрвати 1%, док је занемарљиво учешће осталих и оних који се не изјашњавају о националној припадности.

Табела 4. Преглед становништва према националној припадности и полу

	УКУПНО	Бошњаци	Хрвати	Срби	Остали	Не изјашњава се	Непознато
У	14437	632	148	13455	96	96	10
М	6905	293	39	6486	44	38	5
Ж	7532	339	109	6969	52	58	5

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020. година

Табела 5. Становништво старо 15 и више година према законском брачном стању и полу

Територија	Пол	УКУПНО	Никад ожењен/удата	Ожењен/удата	Разведен/разведена	Удовац/удовица
Источна Илиџа	У	12477	3538	6885	435	1619
	М	5939	2006	3452	190	291
	Ж	6538	1532	3433	245	1328

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020.година

Огроман проблем представља врло висок број неожењених и неудатих становника 28,36% укупног становништва старијег од 15 година или 16,73% укупног становништва старијег од 20 година, те као последица ратних дешавања висок проценат удовица 13,50% становништва старијег од 29 година.

Табела 6. Становништво старо 10 и више година према писмености и полу

Територија	Пол	УКУПНО	Неписмено	Процент неписмених	Непознато
Источна Илиџа	Укупно	13131	171	1.30	67
	М	6250	22	0.35	21
	Ж	6881	149	2.17	46

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020.година

Општина има позитиван однос писменог/неписменог становништва а проценат неписменог становништва (1,3%) је дваипо пута мањи од републичког просјека (3,30%).

Унутрашња миграција становништва

Табела 3. Унутрашња миграција становништва

Број досељених у општину Источна Илиџа				Број одсељених из општине Источна Илиџа				Миграциони салдо	
укупно	из Фед. БиХ	из Брчко дистрикта	из других општина РС	укупно	у Фед. БиХ	у Брчко дистрикт	у друге општине РС		
1	2	3	4	5	6	7	8	9 = 1-5	
2015	300	106	4	190	263	60	3	200	37
2016	272	112	1	159	275	46	3	226	-3
2017	243	87	1	155	265	45	1	219	-22
2018	256	99	3	154	227	35	1	191	29
2019	225	80		145	236	43		193	-11

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020.година

Из табеле је видљив негативни миграциони салдо и смањење броја досељених становника у општину и из Федерације БиХ и других општина РС уз повећање броја одсељених у друге општине РС (првенствено у општину Источно Ново Сарајево).

ЗАКЉУЧЦИ:

- Велика густина насељености (498 становника по km²) чини подручје општине Источна Илиџа доминантно градском и једном од најгушће насељених општина.
- Старосна структура општине има карактеристике регресивног типа популације, тј. демографско старење које подразумева повећан удио старијег становништва и опадање удјела младог становништва. (просјечна старост 2016. године је била 41,57 година).
- Општина има негативни миграциони салдо и смањен броја досељених становника у општину и из Федерације БиХ и других општина РС уз повећање броја одсељених у друге општине РС (првенствено у општину Источно Ново Сарајево).
- Срби чине 93,20% укупног становништва, Бошњаци 4,40%, Хрвати 1%, док је занемарљиво учешће осталих и оних који се не изјашњавају о националној припадности.
- Врло висок број неожењених и неодатих становника 28,36% укупног становништва старијег од 15 година или 16,73% укупног становништва старијег од 20 година,
- Општина има позитиван однос писменог/неписменог становништва а проценат неписменог становништва (1,3%) је дваипо пута мањи од републичког просјека (3,30%).

2.1.3. Преглед стања и кретања у економији укључујући и потенцијале

Број и структура предузећа

Анализом су обухваћени пословни субјекти који имају редовно сједиште на подручју општине Источна Илиџа. Индикатори који су кориштени за анализу трендова пословања пословних субјеката према подручју и областима су:

- Број регистрованих субјеката према претежној дјелатности
- Укупан годишњи приход
- Укупан годишњи расход
- Укупна нето добит
- Број запослених.

Основ за израду анализе која слиједи у наставку се темељи на привредним субјектима који су предали годишње извјештаје „АПИФ“-у и извјештају Статистике Републике Српске објављеном у Статистичком годишњаку, за привредне субјекте који имају регистровано сједиште на подручју општине Источна Илиџа.

Број привредних субјеката се мијењао, тако да по годинама износи:

2015 године-406, 2016 године-421 2017 године 442, 2018 године-458, 2019 године- 490

Извор: Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге

Табела 9. Број привредних субјеката по облику организовања

Редни број	Врста привредних субјеката	Број привредних субјеката 2019.
1.	Јавна предузећа	6
2.	Акционарска друштва	27
3.	Друштва са ограниченом одговорношћу	306
4.	Ортачка друштва	1
5.	Опште задруге	4
6.	Специјализоване задруге	2
7.	Установе	21
8.	Тијела закоодавне и извршне власти	2
9.	Судски и правосудни органи	4
10.	Удружења	108
11.	Фондације	4
12.	Вјерске организације	3
13.	Представништва страних лица	2
УКУПНО		490

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020.година

На подручју општине Источна Илица привредне активности су обављала 490 привредна субјекта што је у односу на 2018. годину више за 32 односно (7%), а у односу на 2017. годину више за 48 односно (11,10%).

Број заступљености привредних субјеката по подручјима квалификације дјелатности и број радника по учешћу пословних субјеката у подручјима:

Табела 10. Број заступљености привредних субјеката

Ред. број	Назив области	Број пословних субјеката	Број радника 2019.г	Број радника Жене 2019.г
1.	ОБЛАСТ ПРЕДУЗЕЋА И ЗАДРУГА			
А	Пољопривреда,шумарство и риболов	5	28	2
Б	Вађење руде и камена	1	-	-
Ц	Прерађивачка индустрија	55	195	80
Д	Снабдјевање ел.енергијом, гасом и паром	4	1	-
Е	Снабдјевање водом,канализ. уп.отпадом	3	26	3
Ф	Грађевинарство	35	261	29
Г	Трговина на велико и мало	156	692	304
Х	Саобраћај и складиште	18	115	31
И	Дјел.пружања смјештаја и пос.хране	15	115	51
Ј	Информације и комуникације	8	10	1
К	Финансијске дјелатности,и осигурања	3	10	8
Л	Пословање некретнинама	2	2	2
М	Стручне,научне и техничке дјелатности	33	87	33
Н	Административне, помоћне услуж. дјел.	8	51	22

О	Јавна управа	6	329	151
П	Образовање	8	259	208
Q	Дјел.здравствене заштите и соц. рад	13	470	379
Р	Умјетност, забава и рекреација	28	497	465
С	Остале услужне дјелатности	89	100	72
	УКУПНО	490	3.248	1.823

**Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020.година*

У току 2019. пословна активност на територији општине Источна Илиџа одвијала се у 15 подручија, 36 области, 63 гране и 83 разреда.

Подаци исказани у табели по подручјима показују основну карактеристику привреде општине Источна Илиџа у коме доминантну улогу има приватно власништво са 257 привредна субјекта.

Трговина на велико и мало је заступљена са 156 привредна субјекта и запошљава 692 радника. Трговином на велико, сем трговине моторним возилима и мотоциклима бави се 29 пословних субјеката.

Подручје трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала је била најзаступљеније подручје на територији општине Источна Илиџа и у 2018. години. Према класификацији дјелатности 150 привредних субјеката, од чега се 26 привредних субјеката са ове општине бавило се трговином на велико, осим трговине моторним возилима и мотоциклима и трговином на мало.

Подручје прерађивачке индустрије је подручје које је на другом мјесту на територији општине Источна Илиџа у којем је пословало највише привредних субјеката у 2019. години према класификацији дјелатности тачније њих 55, од чега се 5 привредних субјеката баве производњом прехранбених производа или процентуално (21,74%). То подручје заузима друго мјесто на територији општине Источна Илиџа и у 2018. години. Према класификацији дјелатности тачније 21 привредни субјект, од чега се 4 привредна субјекта односе на производњу прехранбених производа или (19,05%).

Подручје грађевинарства је на трећем мјесту по заступљености броја привредних субјеката на територији општине Источна Илиџа са 35 привредних субјеката од којих се 7 баве специјализованим грађевинским дјелатностима и у овој области учествују са (41,18%).

Секторски распоред предузећа је и даље непромјењен, па је највише предузећа пословало у сектору трговине на велико и мало (укупно 54 или 35,97%).

Укупно гледајући, према броју запослених највише је микро предузећа, која према стандардима Европске уније запошљавају до 10 радника. Ова предузећа чине 71,20% од укупног броја предузећа и задруга. показују основну карактеристику привреде општине Источна Илиџа у коме доминантну улогу има приватно власништво са 257 привредна субјекта.

Друга по вриједности су акционарска друштва на које се односи 5,51% од укупног броја привредних друштава и запошљавају 5,71% радника.

Финансијске извјештаје за 2019. годину АПИФ-у су доставила 43 предузетника који су пословне књиге водили по систему двојног књиговодства. Ови предузетници су запошљавали просјечно 110 радника у 2019. години што је за 8,5 % више него претходне године.

Највише предузетника и даље је пословало у два сектора и то у занатском сектору и трговини на велико и мало.

Табела 11. Резултати пословања су приказани збирним подацима предузетника:

Финансијски показатељ	2017. година	2018. година	2019. година
Укупни приходи	3.225.945	5.123.720	7.594.580
Укупни расходи	2.921.981	4.735.440	6.811.337

*Извор података: АПИФ

Предузетници током 2018. године биљеже благи раст обима активности, тако да њихови приходи износе 5.123.720,00 и већи су за 58,8% у односу на 2017. годину, а укупни расходи 4.735.440,00 КМ и у односу на претходну годину већи су за 62,1%.

Добит предузетника износи у 2018. години 450.263,00 КМ и већа је за 27% у односу на 2017. годину, док губитак износи 80.750,00 КМ и већи је 15,2% у односу на претходну годину.

Према подацима Одјељења за привреду и друштвене дјелатности општине Источна Илица на подручју Општине регистровано је укупно 312 предузетничких дјелатности. **Разлика између укупног броја предузетничких дјелатности и предузетника који су доставили извјештај АПИФ-у су мали предузетници, који своје обавезе плаћају паушално и воде просто књиговодство, те нису обавезни исте доставити АПИФ-у.**

Из следећег прегледа података могуће је сагледати број предузетничких радњи према типу организовања.

Табела 12. Број предузетничких радњи на Општини према типу организовања

Ред. број	Тип организовања	Број предузетничких радњи			Индекс 2017/19
		2017	2018	2019	
1.	Трговина	77	79	75	94,33
2.	Занаство	86	83	99	119,27
3.	Угоститељство	51	55	50	90,90
4.	Услугне дјелатности	26	29	32	110,34
5.	Саобраћај	46	47	48	102,12
6.	Пољопривредна дјелатност	16	13	8	61,53
	Укупно	302	306	312	101,96

*Извор података: АПИФ.

У привреди општине Источна Илица је у 2019. години пословало 108 других правних лица (скудова, спортски клубови, заједнице етажних власника, удружење грађана, омладински савјет, синдикати поједних институција итд.) у којима је просјечно запослено 45 радник.

Резултати пословања су приказани збирним подацима за друга правна лица:

Табела 13. Финансијски показатељи

Финансијски показатељ	2017. година	2018. година	2019. година
Укупни приходи	2.124.849	2.759.026	2.340.008
Укупни расходи	3.178.175	3.070.916	1.973.827

*Извор података: АПНФ

Укупан приход пословних субјеката регистрованих на подручју општине Источна Илица за 2017. годину износи **424.017.834,00 КМ** док су за 2016. годину износили **483.489.771,00 КМ**.

Анализирајући укупне приходе пословних субјеката по регистрованим дјелатностима највеће учешће у приходима од пословне дјелатности општине Источна Илица имају следећа подручја:

Табела 14. Приходи од пословне дјелатности

Р.бр	ПОДРУЧЈЕ	Укупни приходи 2016. у (КМ)	% учешћа у УП	Укупни приход 2017. у (КМ)	% учешће у УП
1	ПОДРУЧЈЕ Р - УМЈЕТНОСТ, ЗАБАВА И РЕКРЕАЦИЈА	186.896.068.00	38,66	159.280.451.00	29,02
2	ПОДРУЧЈЕ Ф - ГРАЂЕВИНАРСТВО	24.223.020.00	5,01	18.301.269.00	4,75
3	ПОДРУЧЈЕ Г - ТРГОВИНА НА ВЕЛИКО И МАЛО, ПОПРАВКА МОТОРНИХ ВОЗИЛА И МОТОЦИКАЛА	242.018.268.00	50,05	215.154.246.00	58,97

*Извор података: АПНФ

Укупни расход пословних субјеката регистрованих на подручју општине Источна Илица у 2017. године су износили су **400,858,759 КМ** док су за 2016. годину износили **465.833.085,00 КМ**.

Анализирајући укупне расходе пословних субјеката по регистрованим дјелатностима највеће учешће у расходима од пословне дјелатности општине Источна Илица имају следећа подручја:

Табела 15. Расходи од пословне дјелатности

	ПОДРУЧЈЕ	Укупни расходи 2016. у (КМ)	% учешћа у УП	Укупни расходи 2017 у (КМ)	% учешће у УП
1	ПОДРУЧЈЕ Р - УМЈЕТНОСТ, ЗАБАВА И РЕКРЕАЦИЈА	178.388.228.00	38,29	147.654.290.00	36,83
2	ПОДРУЧЈЕ Ф - ГРАЂЕВИНАРСТВО	21.556.939.00	4,63	16.457.513.00	4,41
3	ПОДРУЧЈЕ Г - ТРГОВИНА НА ВЕЛИКО И МАЛО, ПОПРАВКА МОТОРНИХ ВОЗИЛА И МОТОЦИКАЛА	234.876.044.00	50,42	205.633.364.00	51,30

*Извор података: АПНФ

Из горе наведеног видљиво је да се на подручју општине Источне Илице одвија значајна привредна активност исказана кроз укупне приходе који се задњих година крећу од 400-480 милиона км.

Подручије трговине на велико је најзаступљеније подручије, (првенствено захваљујући компанији Нелт која је регистрована на подручју наше општине) и остварује укупни промет 177.251.219,00 КМ.

Подручије умјетности, забаве и рекреације-дјелатност коцкања заузима друго мјесто по укупном промету на територији општине у износу од 156.229.789,00 КМ.

Подручије грађевинарства заузима треће мјесто по укупном промету од 18.301.269,00 КМ.

Подручије здравствене заштите заузима четврто мјесто по промету од 12.147.442,00 КМ (без установа социјалне заштите са смјештајем)

Табела бр. 16: Тренд укупне нето добити по општинама подручја Источно Сарајево

Општина	Нето добит				Индекс 2019/2018
	2016.	2017.	2018.	2019.	
Пале	10.424.203	12.414.641	15.516.071	15.171.715	97,8
И.Илица	18.442.805	22.743.338	17.437.260	22.851.360	131,1
Вишеград	1.694.043	1.325.316	10.534.468	1.508.882	14,3
И.Н.Сарајево	8.173.128	18.411.086	24.812.097	39.243.969	158,2
Соколац	11.898.052	11.272.007	11.692.715	10.539.489	90,1
Рогатица	4.778.427	6.340.608	7.746.790	10.696.661	138,1
Хан Пијесак	778.123	676.964	988.659	964.191	97,5
Рудо	447.111	804.806	612.992	587.576	95,9
Чајниче	188.252	365.379	258.597	224.870	87
И. Стари Град	406.936	821.184	2.110.608	2.600.923	123,2
Ново Горажде	64.222	48.030	494.052	616.703	124,8
Трново	145.243	247.036	245.374	338.749	138,1
Укупно подручје	57.440.545	75.470.397	92.449.683	105.345.088	113,9

Табела бр. 17: Учешће укупне нето добити по општинама у укупној нето добити на подручју Коморе ИС и РС

Општина	Нето добит У 2019.	Учешће у Регији	Учешће РС
---------	-----------------------	--------------------	--------------

		ИС %	%
Пале	15.171.715	14,4	0,9
И.Илица	22.851.360	21,7	1,3
Вишеград	1.508.882	1,4	0,09
И.Н.Сарајево	39.243.969	37,3	2,2
Соколац	10.539.489	10	0,6
Рогатица	10.696.661	10,1	0,61
Хан Пијесак	964.191	0,9	0,05
Рудо	587.576	0,6	0,03
Чајниче	224.870	0,2	0,01
И. Стари Град	2.600.923	2,5	0,14
Ново Горажде	616.703	0,6	0,04
Трново	338.749	0,3	0,02
Укупно подручје	105.345.088	100	
Укупна добит РС	1.751.689.300		6

Кретање укупних прихода пословних субјеката

Општина Источна Илица припада подручној Привредној комори Источно Сарајево која обухвата територију 12 општина, чија површина износи 3,652 квадратних километара а чине је општине: Источна Илица, Источно Ново Сарајево, Пале, Трново, Хан Пијесак, Соколац, Рогатица, Вишеград, Рудо, Ново Горажде, Чајниче и Источни Стари Град.

Укупан приход остварен у привреди Републике Српске у 2019. години износио је 21,60 милијарди КМ и у односу на 2018. годину увећан је за 268 милиона КМ односно за 1,3%. Укупан приход остварен на подручју Коморе Источно Сарајево је 1,370 милијарди, што представља 6,3 % укупног прихода оствареног у Републици Српској. У односу на 2018. годину увећан је за 2,8%.

На нивоу Републике Српске остварен је укупан расход у износу од 20,279 милијарди КМ. Укупан расход увећан је за 350 милиона конвертибилних марака или 1,8 %. На подручју коморе Источно Сарајево укупан расход од 1,271 милијарди и увећан је за 1,7 %. Учешће укупног расхода оствареног на подручју Коморе Источно Сарајево у укупном расходу у Републици Српској износи 6,3%.

Нето добит остварена у Републици Српској у 2019. години износила је 1,751 милијарду КМ, а на подручју Привредне коморе И.Сарајево 105.345.088 КМ (6 % укупне добити РС). Нето добит у Републици Српској у 2019. години увећана је за 6,6 %, у односу на 2018. годину. На подручју Коморе И. Сарајево нето добит увећана је за 12.895.405 КМ, односно за 13,9 %.

Привреда Републике Српске је остварила губитак у пословању од 601.84 милиона КМ и увећан је за 47,4 % , у односу на 2018. годину. На подручја Коморе Источно Сарајево нето губитак у 2019. години износи 16.853.107 милиона КМ и умањен је за 13 % у односу на 2018. годину, а учешће у укупном губитку у Републици Српској је 2,8%.

Табела бр. 7: Тренд укупног прихода по општинама подручја Источно Сарајево

Општина	Укупан приход				Индекс 2019/2018
	2016.	2017.	2018.	2019.	

И. Илица	483.608.348	491.859.095	339.912.999	379.372.882	111,6
Соколац	286.481.891	295.359.096	311.217.157	312.041.087	100,3
Пале	227.714.522	236.027.344	256.312.181	249.072.779	97,2
И.Н.Сарајево	152.458.671	180.460.781	175.318.933	169.537.490	96,7
Рогатица	78.186.257	84.883.202	94.457.520	105.957.152	112,2
Вишеград	62.309.315	49.222.772	82.239.048	75.794.577	92,2
И.Стари Град	11.132.590	12.625.101	13.194.448	17.910.576	135,7
Хан Пијесак	13.295.081	12.743.271	14.243.908	16.615.681	116,7
Рудо	10.895.880	14.860.540	13.576.806	11.640.843	85,7
Чајниче	13.509.177	15.398.756	11.601.222	9.590.189	82,7
Ново Горажде	3.478.994	3.433.071	16.490.788	17.707.824	107,4
Трново	3.068.287	2.914.123	4.328.957	4.992.362	115,3
Укупно подручје И. Сарајево	1.346.139.013	1.399.787.152	1.332.894.007	1.370.233.422	102,8

Кад је ријеч о структури привреде евидентно је да је најзаступљенија трговина тако да највећи приходи долазе из те привредне гране и игара на срећу. Из овога се може закључити да се не види значајније учешће реалног сектора у бруто производу. Све то указује на лошу структуру привреде у нашој регији, која је највећим дијелом сировинска иако је ово подручје веома богато природним богатствима (шуме и воде). *Иако заузима само 0,80% територијеве регије, Општина Источна Илица остварује 27,7% свих прихода остварених на овој регији или 1,7% свих прихода остварених у читавој Републици Српској.*

Табела бр. 8: Учешће укупног прихода по општинама у укупном приходу на подручју Коморе ИС и РС

Општина	Укупни приход у 2019.	Учешће у регији %	Учешће у РС %
И. Илица	379.372.882	27,7	1,7
Соколац	312.041.087	22,8	1,4
Пале	249.072.779	18,2	1,2
И.Н.Сарајево	169.537.490	12,4	0,8
Рогатица	105.957.152	7,7	0,5
Вишеград	75.794.577	5,5	0,35
И.Стари Град	17.910.576	1,3	0,08
Хан Пијесак	16.615.681	1,2	0,07
Рудо	11.640.843	0,8	0,05
Чајниче	9.590.189	0,7	0,04
Ново Горажде	17.707.824	1,3	0,08
Трново	4.992.362	0,4	0,02
Укупно подручје И. Сарајево	1.370.233.422	100	6,3
Укупно РС	21.598.675.644		100

Спољнотрговинска размјена

Табела бр. 18. Спољнотрговинска размјена

Општина	Број становника	Увоз	Учешће у увозу %		Извоз	Учешће у извозу %		Покривеност
			регија	РС		регија	РС	
И.Н.Сарајево	11.477	7.946	4,09	0,16	7.527	9,22	0,20	94,74
И.Илиџа	15.233	136.471	70,33	2,72	1.977	2,42	0,05	1,45
И.Стари Град	1.175	1.489	0,77	0,03	2.064	2,53	0,05	138,62
Соколац	12.607	5.009	2,58	0,10	16.882	20,67	0,44	337,05
Вишеград	11.774	10.972	5,65	0,22	8.389	10,27	0,22	76,46
Хан Пијесак	3.844	719	0,37	0,01	6.177	7,56	0,16	858,54
Чајничје	5.449	500	0,26	0,01	3.864	4,73	0,10	773,22
Ново Горажде	3.391	106	0,05	0,00	321	0,39	0,01	303,39
Рудо	8.834	2.161	1,11	0,04	2.845	3,48	0,07	131,67
Пале	22.282	15.869	8,18	0,32	19.986	24,47	0,52	125,95
Рогатица	11.603	12.403	6,39	0,25	11.572	14,17	0,30	93,3
Трново	2.192	393	0,20	0,01	57	0,07	0,00	14,48
Укупно рег.И.С.	109.861	194.036	100	3,87	81.662	100	2,14	42,09
Укупно РС	1.326.991	5.012.318		100	3.818.105		100	76,17

Чињеница је да у извозу доминирају сировине и полупроизводи ниског степена прераде, као и производи са ниским степеном ангажовања радне снаге.

Насупрот томе, структура увезене робе је много шира, од енергената па до робе широке потрошње и прехранбених производа. Са становишта конкурентности, овакво стање размјене је неповољно јер је у структури извоза ниско учешће управо ових група производа, на којима би било пожељно да се у будућности заснива конкурентност привреде општине Источна Илиџа.

Општина Источна Илиџа у 2019. години остварила укупну вриједност извоза роба у износу од 9.743.226,00 КМ, док је укупна вриједност извоза услуга 5.212.376,00 КМ.

Како је привреда у Републици Српској знатно ослабљена, економски развој ослања се на страна улагања. Важан предуслов за привлачење директних страних и домаћих инвестиција у локалну заједницу јесте одређивање простора погодног за индустријску изградњу, као и успостављања модела управљања тим простором.

У напорима да створи конкурентне услове за нове инвеститоре, општинска управа треба да развија позитивну пословну климу обезбјеђујући, поред различитих облика финансијских олакшица, инфраструктурно опремљено земљиште спремно за индустријску изградњу. Улагање у путну инфраструктуру, комунално опремање зона, повољна цијена земљишта, као и реформисана општинска администрација, учиниће локалну заједницу привлачном за инвеститоре.

Предности индустријских и пословних зона:

- Промоција пожељних грана привреде и стимулисање запошљавања на националном и локалном нивоу;
- Пружа могућност равномјерног регионалног развоја подстицањем производње и запошљавања у мањим неразвијеним местима;
- Увођење разноврсности у економску основу као и унапређивање квалитета и продуктивности;
- Стимулисање оснивања компанија у одређеној регији смањивањем капиталних трошкова и лакшег покретања производње;

- Увођење тржишних принципа приликом улагања у јавну инфраструктуру, тј. планска инфраструктура прилагођена потребама зона;
- Може оснажити ефикаснију употребу ресурса креирањем зоне у околини већих индустрија.

Пољопривредни потенцијали

Општину Источну Илицу карактерише континентална клима која је повољна за развој ратарских и повртларских култура. Ове културе су највише заступљене у овом подручју.

Пољопривредна производња увелико зависи од временских и климатских услова, што је чини једним од најугроженијих сектора. Промјене температурних и падавинских режима, као и екстремни временски и климатски услови, утичу на приносе усјева и производњу, а самим тим и на приходе у пољопривреди.

Задњих година становништво општине Источна Илица се све више одлучује за бављење производњом у затвореним просторима. На општини је тренутно под пластеницима засађено 3.500 m² пољопривредног земљишта док су те површине 2006. године износиле 800 m².

Задњих година становништво се окреће производњи јагодичастог воћа (јагода, малина, купина) и бобичастог воћа (аронија и боровница).

На општини у 2020. години је регистрован 13 носилаца некомерцијалног породичног домаћинства.

Производња меда је постао препознатљива захваљујући индивидуалном раду појединих пчелара са ових простора и раду удружења пчелара “Рој“, Када је ријеч о развоју ове производње, треба уочити да постоје значајни услови, који нису довољно искоришћени. У том правцу, потребно је предузети низ корака на имплементацији програма који ће производњу меда и производа од меда подићи на виши ниво, те омогућити ефикасну маркетиншку презентацију, а самим тим и квалитетније финансијске ефекте за све произвође.

У табели у прилог дато је кретање производње дрвенастог воћа и засада и житарица по годинама.

Табела 24. Производња воћа по врстама на територији Општине

Јабукe	Крушке	Шљиве	Вишње
--------	--------	-------	-------

	укупна произ- водња, (t)	принос по стаблу, (kg)	укупна произ- водња, (t)	принос по стаблу, (kg)	укупна произ- водња, (t)	принос по стаблу, (kg)	укупна произ- водња, (t)	принос по стаблу, (kg)
2015	54	18.0	58	14.8	29	10.0	27	15.0
2016	5	1.5	5	1.5	3	1.3	27	15.0
2017	4	0.9	-	-	-	-	9	5.0
2018	93	31.0	86	24.4	64	20.0	27	15.0
2019	7	2.2	7	2.1	3	1.0	27	15.0

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020.година

Табела 25. Производња воћа по врстама на територији Општине

Година	Пшеница		Кукуруз		Јечам		Кромпир	
	произ- водња,(t)	принос по ха, (t)	произ- водња, (t)	принос по ха, (t)	произ- водња, (t)	принос по ха, (t)	произ- водња, (t)	принос по ха, (t)
2015	32	3.0	-	-	24	3.0	175	7.0
2016	32	3.0	-	-	24	3.0	225	7.5
2017	32	3.0	-	-	24	3.0	225	7.5
2018	32	3.0	-	-	20	2.8	225	7.5
2019	32	3.0	-	-	26	2.9	225	7.5

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020.година

Будућност у пољопривреди засигурно је и органска пољопривреда производња која доприноси очувању животне средине, остављајући наслеђе будућим генерацијама, као и у правилној исхрани и очувању људског здравља и развоју руралних подручја. С обзиром да потреба за органском храном све више расте, намеће се потреба за сертификацијом органске производње поврћа.

Основни проблеми развоја пољопривреде су:

- мале пољопривредне површине које се обрађују (уситњени посједи),
- највећи дио регистрованих пољопривредних газдинстава производи само за сопствене потребе и немају комерцијални карактер,
- мале површине под воћем и усјевима,
- неповољна старосна структура пољопривредника,
- застарјела механизација,
- слаба организованост – удруживање пољопривредних произвођача,
- недостатак бренда) и
- лошија инфраструктура у руралним подручјима.

Мјере за унапређење:

- развој органске производње хране и стандардизација аутохтоних производа са географским поријеклом и специфичним квалитетом-Илицанска кућа,
- стакленичка и пластеничка производња,

- формирање центра за комплетну логистику пољопривреди у циљу усмјеравања на врсту производње до маркетинга и пласмана на тржишту,
- подршка формирању удружења и асоцијација произвођача и
- производња воћа, посебно јабучастог и ситног воћа, за стону потрошњу и прераду.

Мјере подстицаја у привреди

Најзначајнији видови подршке које општина Источна Илица обезбјеђује су: подстицаји за ново запошљавање у привреди, подстицаји у пољопривреди, умањење такси и накнада (рента и уређење приликом градње објеката у индустријској и пословним зонама, продаја земљишта у пословним зонама по умањеним цијенама и сл.), те подршка запошљавању која се остварује у сарадњи са различитим донаторима и усмјерена је на запошљавање теже запошљивих категорија становништва (жене, млади, и сл.). Резултати годишњих анализа, указују да мјере подстицаја новог запошљавања дају добре резултате и да их је потребно стално прилагођавати потребама корисника и наставити са њиховом примјеном.

ЗАКЉУЧАК

- Иако заузима само 0,80% територијеове регије, Општина Источна Илица остварује 27,7% свих прихода остварених на овој регији или 1,7% свих прихода остварених у читавој Републици
- На подручју општине Источна Илица привредне активности су обављала 490 привредна субјекта.
- Разлика између укупног броја предузетничких дјелатности и предузетника који су доставили извјештај АПИФ-у(312) су мали предузетници, који своје обавезе плаћају паушално и воде просто књиговодство, те нису обавезни исте доставити АПИФ-у.
- Основну карактеристику привреде општине Источна Илица карактерише доминантна улога приватног власништво са 257 привредних субјекта.
- Са становишта конкуретности спољнотрговинске размјене овакво стање је неповољно јер је у структури извоза ниско учешће управо ових група производа, на којима би било пожељно да се у будућности заснива конкуретност привреде општине Источна Илица.

Туризам се данас сматра глобалним економским феноменом и привредном граном која значајно доприноси економском расту и развоју економије. Туризам је дјелатност са највећом стопом раста у свијету. У последњих двадесет година стопа раста туризма је два пута већа од стопе раста бруто друштвеног производа. Дјелатности које директно подмирују потребе туриста су : угоститељство, саобраћај, трговина а специфичне су по запошљавању већег броја радника разних профила. Општина Источна Илица, захваљујући свом географском положају, представља идеално мјесто за развој туризма. Смјештена између олимпијских планина, близина аеродрома и добра путна повезаност даје могућности убрзаног развоја туризма.

На територији општине налазе се бројни објекти угоститељског типа урађени по високим стандардима угоститељске понуде у општини и представљају релевантне показатеље постојања ресурса спремних да задовоље потребе развоја транзитног туризма овог поднебља.

Ловни туризам кроз Ловачко удружење “Игман“ из Источне Илице познато је по активностима које спроводе на унапређењу ловства. Посебна пажња дата је на изградњи ловнотехничких објеката и хранилишта.

У понуди је најатрактивнији лов на вука и медвједа са високих затворених чека, те лов на дивље свиње и срндаће са високих отворених чека, лов са псима гоничима на ситну и крупну незаштићену дивљач, могућност одстрела, фото лова и осматрања дивљачи и природних љепота. Смјештај гостију може бити у режији корисника ловишта или у властитој режији.

У Источној Илици постоје бројне вјерске атракције и историјски локалитети који одувјек привлаче пажњу вјерских туриста. Вјерски туризам има велики потенцијал, али већина сакралних објеката мирује у том погледу, те још увијек немамо изграђен вјерски туризам који би употпунио туристички производ ове општине.

Табела бр. 26. Број туриста и ноћења на подручју општине Источна Илица:

ПОКАЗАТЕЉИ	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Укупан број туриста	6.843	7.550	7.444	8.523	8.613
Домаћи	5.589	5.914	5.270	5.100	5.169
Страни	1.254	1.636	2.174	3.423	3.444
Број ноћења	10.221	10.957	10.113	11.531	10.946
Домаћи	8.018	8.509	7.176	7.122	6.991
Страни	2.203	2.448	2.937	4.409	3.955

*Извор података: Статистички годишњак Републике Српске за 2020. година

Из горе наведене табеле видљив је пораст ноћења страних туриста као последице близине олимпијских планина (20-так километара од планине Јахорине и Бјелашнице) па би даљи развој туризма требало усмјерити у правцу искориштења те погодности као и могућност наставка реализације пројекта „Гондоле“ као полазне тачке са Павловца.

Развојни проблеми:

- недовољна улагања у туристичку инфраструктуру,
- непостојање потребних смјештајних капацитета за туристе,

- недовољно развијена свијест о значају очувања културно-историјског наслеђа код локалног становништва,
 - неуезаност такозваног активног амбијента, манифестација и нематеријалне компоненте културног и историјског наслеђа,
 - слаба проходност и доступност дестинацијама током зимског дијела године
 - слаб маркетинг
- Развојне потребе:
- стална промоција туризма и туристичких производа,
 - очување и заштита туристичких вриједности,
 - уређење планинарских стаза, стаза за планински бициклизам,
 - изградња смјештајних капацитета,
 - проналазак инвеститора који би у сарадњи са локалном властима извршили неопходна улагања,
 - сеоски, етно, планинарски, спортски и вјерски туризам,
 - едукација младим нараштајима из области историје.

2.1.4. Стање и кретање на тржишту рада

Укупан број запослених

Број запослених на подручју општине према извјештају Пореске управе Републике Српске на дан 31.01.2021. године износи 3.899 од којих је 3.035 запослено у предузетничким радњама/правним лицима са сједиштем на општини, а 756 запослено у предзетничким радњама/правним лицима у другим општинама и 27 запослених којима је то додатна дјелатност на општини.

У 2021. години регистровано је 3.348 корисника права из пензијског и инвалидског осигурања и износ просјечне пензије је 387,55 КМ. Према евиденцији фонда у истој години регистровано је укупно 502 уплатиоца доприноса (197 правних лица и 305 подузетника), код којих је на осигурање пријављено 3.211 осигураника у предузећима чије је сједиште на општини Источна Илиџа, односно 3.967 осигураника на општини без обзира да ли је сједиште предузеће на подручије општине. Из табеле у прилогу може се видјети која

Табела 19. Подручија привреде која запошљавају највећи број радне снаге

Р.бр.	ПОДРУЧЈЕ	Број запослених 2019.	% учешће у УБЗ	Број запослених 2020.	% ућешће у УБЗ
1	ПОДРУЧЈЕ Г – ТРГОВИНА НА ВЕЛИКО И МАЛО, ПОПРАВКА МОТОРНИХ ВОЗИЛА И МОТОЦИКАЛА	624	20,56	692	21,30
2	ПОДРУЧЈЕ Q - ДЈЕЛАТНОСТИ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И СОЦИЈАЛНОГ РАДА	459	15,10	497	15,30
3	ПОДРУЧЈЕ Р - УМЈЕТНОСТ, ЗАБАВА И РЕКРЕАЦИЈА	446	14,70	470	14,50

*Извор података: АПНФ

Према класификацији дјелатности подручје које запошљава највећи број радника на територији општине Источна Илиџа је трговина на велико и на мало, поправка возила и мотоцикала, тачније 624 за 2019. годину док је тај број повећан за 68 радника у 2020. години и он износи 692 запослена радника.

Подручје здравствене заштите и социјалног рада је на другом мјесту по броју запослених радника на територији општине Источна Илиџа, укупан број запослених у подручју је 497 запослених што је у односу на 2019. годину више за 38 радника.

Подручје умјетност, забава и рекреација је подручје које је на трећем мјесту по броју запослених на територији општине Источна Илиџа са укупним бројем запослених 470 што је у односу на 2019. године више запослених 24 радника.

У табели у прилогу дат је број запослених по свим основама осигурања на дан 31.01.2021. године:

Табела бр. 20. Број запослених

Врсте запослења	Број запослених према општини запослења	Број запослених према општини пребивалишта
Радни однос	3.211	3.967
Предузетник професионална у иностранству	254	297
Рад или стручно усавршавање у иностранству	7	8
Вјерски службеници	0	1
Радни однос у заједничким Органима БиХ	139	145
Радни однос са здравственим осигурањем у ФБиХ	287	0
Радни однос у ФБиХ са здравственим осигурањем у РС	1	584
УКУПНО	3.899	5.002

Број пријављених незапослених радника на подручју општине по евиденцији Бироа Источна Илиџа са 31.12.2020. године је 1.365 лица од тога 772 жена које активно траже запослење. Општа карактеристика стања незапослености је константно тражење запослења, тако да је 17,87% лица која траже запослење на евиденцији дуже од 9 година.

У току 2020. године на евиденцију је пријављено 932 лица од којих се по први пут пријављено 156 лице, док се из радног односа пријавило 864 лица. У истом периоду са евиденције је брисано 913 лица од чега од по основу запослења 683 лица, 36 због стицања услова за пензију, 30 због пресељења, 32 због одустајања.

Извор података: Пореска управа Републике Српске

Укупан број незапослених

Преглед активне понуде радне снаге по карактеристикама за биро Источна Илиџа
31.12.2020. година

Табела бр. 21. Број незапослених према стручној спреми

СТРУЧНА СПРЕМА	МУШКИ	ЖЕНСКИ	УКУПНО
НК	58	56	114
ПК	2	13	15
КВ	152	156	308
ССС	132	166	298
ВКВ	8	0	8
ВШС	10	13	23
ВСС	95	220	315
МАСТЕР	1	6	7
МАГИСТАР	0	1	1
ДОКТОР			
УКУПНО	458	631	1089

*Извор података: Завод за запошљавање РС

Табела бр.22. Старосна структура незапослених

СТАРΟΣНА ДОБ	МУШКИ	ЖЕНСКИ	УКУПНО
15-18	0	1	1
18-20	15	7	22
20-24	71	55	126
24-27	50	56	106
27-30	69	87	156
30-35	94	156	250
35-40	82	105	187
40-45	80	75	155
45-50	85	93	178
50-55	73	111	184
55-60	92	121	213
60-65	53	59	112
УКУПНО	764	926	1690

*Извор података: Завод за запошљавање РС

Табела бр. 23. Структура запослених по степену образовања за 2020.

СТРУЧНА СПРЕМА	УКУПНО
----------------	--------

НК	21
КВ	137
ССС	298
ВКВ	4
ВШС	2
ВСС – 180 ЕЦТС	24
ВСС – 240 ЕЦТС	179
МАГИСТАР	2
ВСС – 360 ЕЦТС	1
УКУПНО	668

**Извор података: Завод за запошљавање РС*

Анализирајући по гранама дјелатности највише запослених лица је у: остале јавне, друштвене, социјалне и личне услуге -126, трговина -162, угоститељство -92 и образовање-62 лица.

Ако посматрамо структуру незапослених у општини Источна Илица према стручној спреми долазимо до закључка да је у децембру 2020. године највише активних незапослених који имају степен стручне спреме ССС (42,74%) и КВ (средње опште и техничко образовање III степена (26,38%), ВСС (18,67%), НК радници (8%), ВШС (1,36%) и ВКВ (0,47%). Посебно је забрињавајући релативно висок број незапослених са ВСС и углавном је у питању женска радна снага (70% укупних незапослених). Структура према годинама незапослених показује висок број незапослених од 45 година и више са учешћем у укупном броју незапослених од 40%.

У оквиру трећег степена стручне спреме најбројнија су занимања; продавач -75. аутоменачар -34, возач -28 и кувар -

У оквиру четвртог степена стручне спреме најбројнија су занимања; матурант гимназије-100, економски техничар-94, машински техничар-74 и техничар за друмски саобраћај-45.

У оквиру високе стручне спреме најбројнија су занимања: дипл. ецц-90, дипл. правник-40, дипл. инжењер пољопривреде-19, дипл. педагог-15, дипл. криминалистик-13 и професор разредне наставе-13.

Дефицитарна занимања на подручју бироа Општине Источна Илица су: дипломирани грађевински инжењер и дипломирани геодетски инжењер.

У укупном броју незапослених лица 196 су демобилисани борци, 71 су чланови породица погинулих бораца и 14 лица су ратни војни инвалиди.

ЗАКЉУЧЦИ

- Неповољна структура локалне економије са значајним бројем привредних субјеката у области трговине и услужних дјелатности. Према класификацији дјелатности подручје које запошљава највећи број радника на територији општине Источна Илица је трговина на велико и на мало, поправка возила и мотоцикала која запошљава 692 радника у 2020. години

- Број пријављених незапослених радника на подручју општине по евиденцији Бироа Источна Илица са 31.12.2020. године је 1.365 лица од тога 772 жена које активно траже запослење.
- Ако посматрамо структуру незапослених у општини Источна Илица према стручној спреми долазимо до закључка да је у децембру 2020. године највише активних незапослених који имају степен стручне спреме ССС (42,74%)
- Посебно је забрињавајући релативно висок број незапослених са ВСС и углавном је у питању женска радна снага (70% укупних незапослених).
- У укупном броју незапослених лица 196 су демобилисани борци, 71 су чланови породица погинулих бораца и 14 лица су ратни војни инвалиди.

2.1.5. Стање и кретање у области друштвеног развоја

Стање у социјалној заштити

Центар за социјални рад општине Источна Илица је централна јавна установа општине, чија дјелатност је усмјерена на обезбјеђење социјалне сигурности грађана, као и пружање услуга из система социјалне заштите. Центар располаже са простором прилагођеним особама са инвалидитетом и има укупно 8 запослених.

Евидентан је озбиљан и растући ниво сиромаштва становника заједнице, што утиче на повећање броја корисника који нису у могућности да плаћају електричну енергију, лијекове, и да задовољавају основне потребе. Из буџета Општине је у претходном периоду повећано укупно издвајање за наведене ставке.

У складу са Законом о дјечијој заштити 99 породица је остварило право на дјечији додатак, односно 174 дјеце.

Дјечији додатак за друго (81 дијете) и четврто дијете (10 дјеце) износи 35,00 КМ, а треће 70,00 КМ (остварило 50 дјеце)) и за вулнерабилне групе дјеце у износу од 90,00 КМ (остварило 29 дијете).

Право на опрему за новорођенче у износу од 250,00 КМ је остварило 116 породиља у 2020. години, 120 породиља у 2019. години. У 2020. години је рођено 11 дјеце, која су трећа (10) или четврта (1) по реду рођења у породици

Матерински додатак су оствариле 52 породиље док је у 2019. било 49 породиља, у износу од 70,00 КМ мјесечно, у трајању од 12 мјесеци. Цензус за ово право је приход по члану домаћинства 93,00 КМ.

Старатељством је у 2020. години обухваћено 19 лица. У извјештајном периоду Центар је као орган старатељства вршио старатељство над 2 нова лица и 17 из претходног периода.

Табела бр. 27. Остварена права корисника у претходне три године

Ред. Бр.	Врста права	Број корисника			Износ средстава по праву у 2020. години
		2018.	2019.	2020.	
1.	Новчана помоћ	11	9	12	14.573,52,00 КМ
	Здравствено осигурање	8	7	7	5.189,20 КМ
2.	Додатак за помоћ и његу другог лица	286	296	302	497.212,00 КМ
3.	Подршка у изједначавању могућности дјецe и омладине са сметњама у развоју	5	2	5	1.584,00 КМ
4.	Смјештај у установу	15	7	15	39.307,07 КМ
5.	Збрињавање у хранитељску породицу	0	1	0	0
6.	Лична инвалидина	32	32	36	57.266,28 КМ
7.	Дневно збрињавање	3	3	2	988,00 КМ
8.	Једнократне новчане помоћи	76	76	76	9.649,00 КМ

**Извор података: Центар за социјални рад, Источна Илиџа*

Стање у здравству

ЈЗУ „Дом здравља Источно Сарајево“ проводи примарну и специјалистичко консултативну здравствену заштиту за становништво општина Источна Илиџа, Источно Ново Сарајево и велики број повратника у Кантон Сарајево.

Број регистрованих лица за здравствену заштиту на подручју које покрива Дом здравља је 24.639 пацијената. Дом здравља располаже потребним техничким и људским капацитетима за пружању примарне здравствене заштите кроз рад следећих служби:

- служба породичне медицине,
- служба хитне помоћи,
- хигијенско епидемиолошка служба,
- служба лабораторије,
- стоматологија,
- служба рендген и ултразвучне дијагностике,
- служба за снабдијевање лијековима и медицинским средствима и
- служба за континуирано унапређење квалитета и сигурности здравствених услуга.

Специјалистичке амбуланте:

- специјалистичке амбуланте из педијатрије
- специјалистичке амбуланте из гинекологије

Центри:

- центар за физикалну рехабилитацију у заједници
- центар за заштиту менталног здравља.

Служба породичне медицине обавља здравствену заштиту становништва са 14 тимова породичне медицине, са пратећом службом специјалистичких консултација и лабораторијске дијагностике. У Дому здравља је запослено 125 радника и то 96 радника

медицинске струке и 29 радника немедицинског кадра. Амбуланте породичне медицине налазе се у МЗ Војковићи и МЗ Кула. Неопходна је изградња амбуланти породичне медицине и у преостале двије мјесне заједнице како би примарна здравствена заштита била лакше доступна свим грађанима.

Доградња објекта ЈЗУ Дома здравља

Реализација овог пројекта почела је 2014.г. Прва фаза изградње је у потпуности реализована и сви предвиђени радови су завршени у априлу 2018.године.

Изградњом овог објекта ријешено је питање простора Службе Хитне медицинске помоћи, питање простора Радиолошке дијагностике, Центра за физикалну терапију и рехабилитацију, Центра за заштиту менталног здравља и питање простора за рад апотеке.

ЈЗУ „Болница Источно Сарајево“

Болница пружа секундарну и дио терцијарне здравствене заштите. Претходних година, извршене су надоградње и дјелимичне реконструкције болнице. Број запослених у 2015. години је био 395, а у 2020. години 450 запослених радника.

У 2017. години положен је камен темељац за изградњу нове болнице. Изградња објекта коштала је 54,5 милиона КМ. Болнице је отворена у октобару 2018. године. Зграда је површине 10.500 m², а чине је два спојена објекта-стационарни и технички, који су повезани са недавно изграђеним поликлиничким објектом. Нова болница“Србија“ пружа савремене медицинске услуге за око 120.000 становника сарајевско-романијске регије

Интернационални дијализни центар (ИДЦ) Источно Сарајево – Касиндо

Интернационални дијализни центар (ИДЦ) у Источном Сарајеву је центар компаније „Euromedic International“, који поред уобичајних услуга дијализе пацијентима пружа и услуге хемодијализације (ХДФ). Хемодијализација је најсавременији метод за лијечење болесника са терминалном бубрежном слабошћу. ИДЦ почео је са радом 1. октобра 2008. године. У Центру је инсталисана најсавременија опрема по европским стандардима.

Центар је у потпуности оспособљен да пружи врхунске услуге пацијентима и примјер је споја врхунске медицинске технологије са брижном здравственом његом за пацијенте. Центар располаже са 16 дијализних мјеста.

ЈЗУ Апотека Источно Сарајево

Апотекарска дјелатност је била дио здравствене дјелатности. ЈЗУ „Апотека Источно Сарајево“, и обезбеђивала је потпуно и континуирано снабдијевање лијековима и помоћним љековитим средствима становништво општине. На подручју општине налазе се два објекта апотека (Војковићи и Младичко поље) лоцирани уз објекте породичне медицине и објекат апотеке у склопу Дома здравља која се налазе у власништву општине Источна Илиџа.

На територији општине ради и пет приватних апотека које су значајно угрозиле рад ЈЗУ Апотека „Источно Сарајево“ па је због проблема у овој установи извршен избор

стратешког партнера који је преузео ову установу и наставио њен даљи рад на снабдјевању становништва лијековима.

Стање и сектору образовања

Предшколско образовање и васпитање је саставни дио јединственог система васпитања и образовања у Републици Српској и обухвата дјецу од шест мјесеци до поласка у основну школу. На подручју општине постоје три предшколске установе – двије приватне (Предшколска установа Клуб за дјецу „Нова радост“ и Предшколска установа Дјечији вртић „Машин свијет“) и једна гдје је оснивач удружење грађана (Предшколска установа Клуб за дјецу „Игра ми је храна“).

Предшколским образовањем је обухваћено 200 дјеце. У наредном периоду треба размишљати о изградњи ЈУ“ Вртићи Источна Илиџа“.

Основно образовање и васпитање

На подручју Општине основно образовање је организовано у три централне основне школе и то: ЈУ ОШ »Јован Дучић«Касиндо, ЈУ ОШ »Алекса Шантић« Војковићи и ЈУ ОШ »Петар Петровић Његош“ Добриња 1. Из података је видљиво да драстично опада број ученика у ЈУ ОШ»Алекса Шантић« Војковићи која је са некадашњих 18 одјељења дошла до броја од 15 одјељења.

ЈУ ОШ »Јован Дучић« Касиндо

- Број ученика школске 2020/21. године: 358
- Број првачића: 45
- Број одјељења: 18
- Укупно запослених: 50 од тога 23 наставна радника

ЈУ ОШ „Алекса Шантић“ Војковићи

- Број ученика школске 2020/21. године: 295
- Број првачића: 41
- Број одјељења: 15
- Укупно запослених: 42 од тога 27 наставних радника

ЈУ ОШ „Петар Петровић Његош“ Добриња

- Број ученика школске 2018/19. године: 752
- Број првачића: 85
- Број одјељења: 31
- Укупно запослених: 78 од тога 55 наставних радника

Средње образовање је дјелатност од општег друштвеног интереса и обухвата различите врсте и облике образовања којима се након завршене основне школе стичу знања и способности потребни за рад у струци и за даље образовање појединца. Средње образовање није обавезно.

На подручју Општине средње образовање је организовано у ЈУ „Средњошколски центар Источна Илиџа.“ Школа ради у изузетно тешким условима и сусреће се са

дугогодишњим проблемима: недостатак неопходног школског простора, властите зграде и сале за физичко васпитање.

У школској 2020/2021. години има 30 одјељења. То је сврстава у ранг школа са највећим бројем одјељења не само у Граду Источно Сарајево него и у широј регији, али и у школу која засигурно ради у најтежим условима. Недостатак школског простора већ дуже вријеме узрокује отежано извођење наставног процеса. Због велике заинтересованости ученика и родитеља, из свих општина Града Источно Сарајево а и шире (Рогатица, Вишеград, Фоча, Чајниче, Рудо), за струке и занимања која нуди ЈУ „Средњошколски центар Источна Илиџа“, већ неколико година, школа има континуирани тренд повећања броја уписаних ученика и одјељења.

Број ученика у школи у шк.2020/21.години: **662**

Број одјељења у школи: **30**

Укупно запослених: **90**, од тога **72** професора.

Имајући у виду горе наведено неопходно је кренути у пројекат изградње и опремања нове зграде „Средњошколског центра Источна Илиџа“.

Високо образовање

Високо образовање млади стичу на факултетима у Источном Сарајеву, али и на факултетима у Бањалуци, Београду, Новом Саду, Сарајеву и другим универзитетским центрима у окружењу. На подручју Општине се налази приватни Универзитет за пословне студије Бања Лука – Одјељење Источно Сарајево (факултет за пословне и финансијске студије, факултет за примјењену економију, факултет правних наука и факултет за екологију).

Стање у области културе

Култура има значајну улогу у опстанку и просперитету једног народа. Област културе у свим својим сегментима заслужује посебну пажњу и захтијева ангажовање локалне заједнице и њених органа у циљу побољшања стања и задовољења културних потреба становништва.

На подручју општине регистрована су слједећа удружења која се баве културом и културним наслеђем: Српско културно- умјетничко друштво „Бошко Вујадин“, Српско културно - умјетничко друштво „Војковићи“, Културно умјетничко друштво „Братство“ Војковићи, „Форум – театар“, Удружење продукција „Први кадар“, Удружење књижевника РС-Подружница Сарајевско-романијско-дринске регије формирана је за 14 општина источног дијела Републике Српске.

Културно-умјетничка друштва учествују у обиљежавању јубилеја и догађаја из Одбрамбено-отаџбинског рата као и традиционалним, вјерским, забавним и спортским манифестацијама на подручју општине и Града Источно Сарајево. Циљ је формирати једно културно-умјетничко друштво у које би се удружила сва три постојећа друштва.

Финансирање удружења из области културе врши се из буџета општине, чланарине чланова удружења и мањим дијелом средствима министарстава Републике Српске и БиХ. Изворно народно стваралаштво представља област која активно живи на подручју Општине Источна Илиџа и окупља велики број чланова. Српско културно умјетничко друштво „ Војковићи“ је организатор Сабора Српског изворног пјевања који се одржава сваке године

и окупља све већи број учесника из регије. Највећим дијелом ове активности се суфинансирају средствима из буџета Општине.

Основна дјелатност културно-умјетничких друштава је очување традиције и културног наслеђа српског народа. Бројне су активности културно-умјетничких друштава чији чланови његују и вјерно преносе на нове нараштаје културу и обичаје кроз фолклор, пјесме, народне обичаје, обиљежавање светковина и старих спортских дисциплина. Културно умјетничка друштва са подручја општине Источна Илиџа учествују на бројним манифестацијама у Републици Српској и иностранству и свугдје постижу запажене успјехе.

Поводом „Ђурђевдана“ крсне славе Општине Источна Илиџа организују се „Ђурђевданске свечаности“. Академију посвећену Светом Ђорђу под називом „У сусрет Ђурђевдану“ припремају ученици и наставници основних школа са подручја општине и ученици Гимназије и средње стручне школе Источна Илиџа.

За развој културе и умјетности уопште неопходно је обезбиједити простор за одржавање манифестација као и галеријски простор за изложбе ликовних умјетника и одржавање вечери поезије.

У документу „Стратегија развоја Источне Илиџе 2011-2016“ Трећи стратешки циљ планиране су активности на изградњи и реконструкцији објеката неопходних за побољшање културне инфраструктуре. Овим документом предвиђена је изградња мултифункционалног спортског центра у коме би се могле одржавати и културне манифестације.

У наредном периоду потребно је провести активности на заштити културно историјског наслеђа локалитета Павловац, стећак кнеза Павла и локалитет Градац Илињача.

Један од приоритетних задатака је оснивање јавне установе Центар за културу Источна Илиџа која би се бавила:

- заштитом културних добара,
- заштитом и одржавањем споменика и спомен обиљежја,
- организацијом традиционалних манифестација и јубилеја у области културе од значаја за локалну управу
- пружање помоћи аматерском стваралаштву, удружењима и појединцима и
- другим надлежностима у складу са законом које јој додијели оснивач.

Културно-историјско наслеђе

Подручје општине Источна Илиџа има врло богату историју, чему свједоче и пронађени остаци оруђа и оружја из праисторијског периода. На подручју општине налазе се:

Споменици под заштитом државе БиХ:

1. Историјско подручје – Некрополе са стећцима и нишанима у Крупцу
2. Археолошко подручје – Градац на Илињачи у Горњем Которцу
3. Историјско подручје - некрополе са стећцима на локалитету Црнач у Доњем Которцу.

Античко – археолошки локалитети:

1. Црквина – Доњи Которац, Римска опека, Римско доба I-IV вијека

2. Каменови – Војковићи, Средњовјековна некропола. Сачувана три стећка у облику саркофака и крста. Касни средњи вијек.
3. Накло, Војковићи. Праисторијско, римско и средњовјековно насеље. Неолит или енеолит, римско доба и рани средњи вијек.
4. Павловац - Касиндо. Средњовјековна некропола. Касни средњи вијек, XIV – XV вијек.
5. Поткућница – Војковићи. Средњовјековна некропола. Касни средњи вијек.
6. Сватовско гробље – Грлица. Средњовјековна некропола. Касни средњи вијек.

Спомен обиљежја из II Свјетског рата:

1. Спомен обиљежје народном хероју Алекси Бојовићу - Брки и народном хероју Душану Пајић-Дашић – Касиндо,
2. Спомен обиљежје - спомен плоча борцима НОР а - Дом културе Касиндо,
3. Спомен обиљежје - спомен плоча убијеним становницима Касиндола и околине - Болница Касиндо,
4. Спомен обиљежје погинулим борцима НОРа – Крупац.

Спомен обиљежја из отаџбинског рата:

1. Центално спомен обиљежје погинулим борцима одбрамбено – отаџбинског рата – Вељине,
2. Спомен обиљежје погинулим борцима одбрамбено – отаџбинског рата – Касиндо
3. Спомен обелисник погинулим припадницима МУПа РС – Кула,
4. Спомен обиљежје (спомен плоча) погинулим борцима оклопног батаљона I сарајевске бригаде – Добриња 4,
5. Спомен обиљежје (спомен плоча) у част првог постројавања српских бораца –
6. Касиндо,
7. Спомен обиљежје погинулим борцима одбрамбено – отаџбинског рата у облику крста – Грлица,
8. Спомен обиљежје (спомен плоча) погинулим борцима одбрамбено- отаџбинског рата члановима фудбалског клуба „Братство“ Дом културе – Војковићи,
9. Спомен капела поред цркве св. Петра Сарајевског – Војковићи,
10. Спомен соба, Дом културе – Касиндо,
11. Спомен обиљежје (крст у гробљу) – Грлица,
12. Спомен обиљежје (крст у гробљу) – Касиндо,
13. Спомен обиљежје (крст у гробљу) – Црквице.

Сакрални објекти:

1. Храм Светог Петра Дабробосанског – Војковићи,
2. Црква Светог Василија Острошког – Вељине,
3. Храм Нерукотвореног образа Христовог – комплекс ресторана Кула,
4. Спомен црква – Потоци,
5. Месџит Исламске заједнице,
6. Католички самостан.

У планском периоду је потребно обезбиједити средства за заштиту и очување наведених објеката, као и планирати локацију на Павловцу на коју би се у наредном

периоду, уз подршку Завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа извршило враћање стећака на њихова изворна станишта.

Стање у области спорта

На подручју Општине дјелује 12 спортских клубова који окупљају више од 846 омладинаца и дјеце и пружају могућности да се баве спортом. Најпопуларнији спортови су: фудбал са регистрована три клуба. Остали регистровани клубови односе се на: кошарку клубове борилачких спортова, рукомет, смучање, пливање и шах.

Спортски клубови, осим на локалним, такмиче се и на регионалним и међународним такмичењима. Општина Источна Илица пружа финансијску подршку спортским клубовима у оквиру којих се реализују њихове активности из области спорт.

Традиционалне спортске манифестације су: избор спортисте године, неколико турнира у малом фудбалу у склопу меморијалних такмичења, „крос“ такмичења која сваке године организују основне школе, турнири у борилачким спортовима и шаховски турнири. У протеклом периоду клубови су остварили добре резултате и освојили су бројне медаље на турнирима, првенствима и спортским манифестацијама у Српској, БиХ, балканским, европским првенствима и турнирима у појединачном и екипном такмичењу.

Осим буџета Општине, средства за рад спортских клубова обезбјеђују се из буџета Града Источно Сарајево, спонзора и пријатеља спорта.

Физичко васпитање је једна од компоненти јединственог система образовања и васпитања у основним и средњим школама и факултетима. Циљ физичког васпитања је подизање нивоа здравља, стварање навика за садржајно провођење слободног времена и развијање креативних способности.

У основним и средњој школи формиране су спортске секције одбојкашка кошаркашка и др. које редовно учествују на школским такмичењима, међуопштинским и регионалним. Ученици учествују на „Малим олимпијским играма, и постижу запажене резултате. У оквиру Ђурђевданских свечаности сваке године редовно се одржана „Ђурђевданска улична трка“ која окупи основце и средњошколце са подручја општина Источна Илица и Источно Ново Сарајево. Такође, одржавају се такмичења основаца у малом фудбалу, кошарци и одбојци.

Ученици похађају школе фудбала, пливања и кошарке које организују спортски клубови регистровани на подручју општине.

Спортска инфраструктура

Основни предуслов успјешног развоја спорта јесте спортска инфраструктура, објекти и терени који задовољавају савремене критерије, норме и стандарде, прописане од техничких комисија за групе и дисциплине.

У односу на ранији период стање спортске инфраструктуре на подручју општине је знатно боље. Спортски клубови тренинге и активности проводе у спортским центрима у Касиндолу и у Војковићима. Спортски центар у Војковићима у чијем саставу је и травнати стадион са трибинама и теренима за мали фудбал са пратећим објектима. Такође, у Војковићима је и спортска сала у којој се осим тренинга могу одржавати и утакмице. Саграђена је и нова сала за активности и тренинге клубова који се баве борилачким вјештинама.

Завршетком спортске сале у склопу основне школе, „Петар Петровић Његош“, допринијети ће бољем развоју спорта и физичке културе овог дијела општине.

У насељима Доње Младице, Шкрбино поље, Добриња 4, Грлица, Кула и Блаца, изграђена су отворена спортска игралишта за мале спортове што је побољшало стање у погледу спортских објеката и активности најмлађих становника општине.

Улагања у спортску инфраструктуру су недовољна, потребно је изградити спортска игралишта, паркове за дјецу и омладину, базене, аква парк, атлетску стазу, и мултифункционални спортски центар (зип лајн, алпинистичка стијена, површине за клизање, адреналин парк итд).

Такође, потребно је афирмисати школски спорт као интегрални дио образовног система.

У наредном периоду неопходно је оснивање Јавне установе Спортско рекреативни центар Источна Илица која би се бавила:

- одржавањем и управљањем спортских објеката на подручју општине и
- организацијом спортских догађаја/манifestација.

Стање цивилног друштва (НВО)

На подручју општине Источна Илица дјелује 29 регистрованих удружења грађана са различитим циљевима и мисијама у области социјалних активности, екологије, омладинског организовања, пољопривреде, борачко-инвалидске заштите, заштите пензионера, жена на селу, хуманитарних активности, итд.

Активности НВО до данас су већим дјелом зависиле о финансирању из буџета општине и приватних активности. С тога, НВО непрофитни сектор је суочен са изазовом опстанка гдје је принуђен да тражи нове моделе и изворе финансирања, прије свега кроз стварање партнерства са јавним и приватним сектором, али и кроз донације појединаца.

Људски ресурси унутар невладиних организација су на веома различитом нивоу, и стога могу бити лимитирајући фактор у раду и опстанку одређеног броја организација. Квалитет неке организације заснован је на едукованим-стручним члановима. За јачање улоге невладиних организација, веома је важно развијање њихових капацитета.

Међу удружењима која су успјела привући средства из ЕУ фондова доминирају удружења која дјелују у општем јавном интересу, прије свега која се баве питањима младих и дјецe, заштитом људских права и заштитом животне средине.

Постојећи капацитети удружења грађана нису довољни да одговоре на потребе појединих угрожених група и да постану активан и одговоран актер у мјешовитом систему услуга у којем би били препознатљиви по активностима које би могли самостално и одговорно да обављају, па би било неопходно њихово удруживање и потписивање меморандума о заједничкој сарадњи.

Стање капацитета локалне самоуправе

Рад Административне службе Општине организован је у оквиру стручне службе и четири одјелења:

1. Одјелење за општу управу;
2. Одјелење за привреду;
3. Одјелење за просторно уређење и стамбено-комуналне послове;

4. Одјелење за финансије.

Одјелење за општу управу

Одјелење за општу управу припрема одлуке и друге акте из своје надлежности, врши стручне послове који се односе на послове пријемне канцеларије, послове грађанских стања, матичне књиге, држављанство, лично име и друго, борачко-инвалидску заштиту, радне односе и социјалну заштиту грађана, архиву, овјеру потписа, преписа и рукописа, издавање увјерења из јавних регистара, пружање правне помоћи, послове дактилографа, послове чишћења и физичког обезбјеђења објекта, те друге послове органа управе који нису у надлежности других одјелења.

Одјелење за привреду

Одјелење за привреду и друштвене дјелатности врши стручне и управне послове који се односе на студијске и аналитичке послове из области привреде и друштвених дјелатности, приватног предузетништва, науке и културе, здравства и информисања, области образовања, васпитања, омладинског организовања, невладиних организација, спорта и физичке културе, као и друге послове који му се ставе у надлежност.

Одјелење за финансије и буџет

Одјелење за финансије и буџет врши стручне и друге послове који се односе на праћење остваривања политике финансирања у општини, припрема нацрт буџета, завршни рачун, прати приходе извршења и расходе буџета, врши контролу правилности и законитости кориштења буџетских средстава, финансијско, материјално и рачуноводствено пословање Општинске управе, фондова и других органа који се финансирају из буџета општине, израђује извјештаје и информације из ове области и доставља их на увид надлежним органима, као и друге послове који му се ставе у надлежност.

Одјелење за просторно уређење и стамбено-комуналне послове

Одјелење за просторно уређење и стамбено-комуналне послове врши стручне и управне послове који се односе на примјену просторно-планске документације, издавање локацијских услова и одобрења за грађење, технички преглед објеката и издавање грађевинских и употребних дозвола, врши контролу инвестиционо-техничке документације, надзор над дјелатностима у оквиру надлежности одјелења, утврђује висину накнада за једнократну ренту и уређење градског грађевинског земљишта, води евиденцију о становима на подручју општине Источна Илиџа, врши контролу законитог обрачуна откупне цијене стана, врши упис оснивања заједница етажних власника зграда у Регистар, води геодетско-информациони систем, као и друге послове који му се ставе у надлежност. У Одјелењу постоји организациона јединица комуналне полиције који обавља све послове из надлежности комуналне полиције одређене Законом о комуналној полицији („Службени гласник РС,, број: 28/13), и одлукама начелника и Скупштине општине Источна Илиџа.

2.1.6. Стање јавне инфраструктуре и јавних услуга

Водоводна и канализациона инфраструктура

Укупна дужина јавне водоводне мреже на подручју општине Источна Илица износи 71,677 km. Водоводни систем на овом подручју чине још и 27 пумпних станица и 5 резервоара укупне запремине 220 m³. Водоводна мрежа на овом подручју највећим дијелом је изграђена од полиетиленских цијеви (ПЕХД – 61%) а у мањој мјери су ливено-жељезних (ЛЖ-38%) и азбестно цементних цијеви (АЦ- <1%).

Укупан број водоводних прикључака до новембра 2018. год. је износио 3112, са 5329 потрошача. Од јануара до новембра 2018. године на овом подручју је фактрисано 778.469,00 m³ воде, проценат губитика у водосистему Тилава је око 50%.

Највећи дио губитака узрокован је кваровима на мрежи. У 2018. год закључно са 30.11.2018. године укупно је пријављено 280 кварова на јавној водоводној мрежи од чега је већи дио отклоњен. На повећање губитака воде утичу и нелегални потрошачи као и злоупотреба хидрантске мреже.

Здравствену исправност воде за пиће врши Институт за заштиту здравља РС .Према Правилнику о здравственој исправности воде за пиће узорци се узимају 3 пута мјесечно на 7 различитих тачака (локација). На основу резултата микробиолошких и физичко- хемијских испитивања узорци воде за пиће одговарају прописима Правилника о здравственој исправности воде за пиће.

Канализациона мрежа је слабије развијена у односу на водоводну мрежу.Укупна дужина канализационе мреже на подручју општине износи 38 km, а мрежа је изграђена од ПЕХД и ПВЦ цијеви. Канализациони систем на подручју општине повезан је са канализационим системом Кантона Сарајево којим се отпадне воде одводе на постројење на пречишћавање Бутила.

Подаци за водоводну и канализациону мрежу у табели су дати за двије општине Источна Илица и Источно Ново Сарајево.

Табела бр. 28. Водоводна и канализациона мрежа за општине Источна Илица и И. Ново Сарајево.

ОПИС	ГОДИНА		
	2018.	2019.	2020.
Водоводна мрежа			
Бр. прикључака на водоводну мрежу	10082	10427	10865
Бр. прикључака са мјерењем	9283	9675	10129
Бр. прикључака домаћинства на водоводну мрежу	8628	8959	9348
Бр. прикључака привредника на водоводну мрежу	1454	1468	1517
Фактурисана количина воде /m ³	1.733.600,00	1.761.400,00	1.831.600,00
Фактурисана количина воде/m ³ - домаћинства	1.323.900,00	1.397.400,00	1.395.200,00
Дужина водоводне мреже /km	161,0	165	168,8
Стање водоводне мреже/просјечна старост			25
Канализациона мрежа			
Бр.прикључака на канализациону мрежу	6272	6964	7431
Дужина канализационе мреже/km	61	77	79,3
Стање канализационе мреже			18

**Извор података: КП „Водовод и канализација“ Источно Сарајево*

Телекомуникације и медиј

Табела бр. 29. Телекомуникације и медији

Насеља	Бр. телефонских прикључака	ADSL	IPTV
2014. година			
- Добриња	1788	1037	428
- Војковићи	910	555	293
- Доње Младице	756	440	204
- Касиндо	317	164	85
- Которац	146	84	45
Укупно:	3.917	2.280	1.055
Насеља	Бр. телефонских прикључака	ADSL	IPTV
2015. година			
- Добриња	1.501	1.158	485
- Војковићи	931	618	319
- Доње Младице	678	486	237
- Касиндо	324	233	138
- Которац	133	102	51
Укупно:	3.567	2.597	1.230

*Извор података: Телеком Српске

Подручје општине Источна Илица је доста добро покривено мрежом фиксне и мобилне телефоније. У овој општини постоји 5 (пет) телефонских централа повезаних оптичким каблом. За новоизграђене мреже у урбаном дијелу општине изграђена је кабловска канализација.

Сви дијелови општине су покривени кабловском мрежом. На општини има 17 кабловских праваца, од тога је 11 новоизграђених. Укупна дужина каблова на овим правцима је 84,56 km.

Територију општине Источна Илица покривају сва три телеком оператера од који М:ТЕЛ има далеко највећу покривеност мреже и највећи број корисника. После приватизације Телекома Српске нисмо могли добити горе наведене податке после 2015.год

Енергетска инфраструктура

Примарни извор напајања електричном енергијом је трафостаница Лукавица која има четири трансформатора и укључена је у електроенергетски систем Босне и Херцеговине. **Главни правци напајања трафостаница су 400 KV далековод Сарајево 10 и 220 KV из ХЕ „Пива“.** Резервни правци напајања су преко 110 KV-их далекова из правца Сарајева 14, Сарајева 15 и Сарајева 1.

Годишња потрошња електричне енергије на подручју општине Источна Илица износи око 45.000.000 kWh, и обухвата око 7.585 купаца, од којих се 6.877 односи на домаћинства. Покривеност домаћинстава ЕЕ мрежом је 100% и постојећи капацитети у цјелости задовољавају потребе за електричном енергијом становништва и привреде.

Значајније инвестиције планиране у предстојећем периоду односе се на реконструкцију ТС 35/10 KV “Војковићи“, реконструкцију ДБ “Касиндо“, реконструкцију

нисконапонске мреже на ТП Војковићи, Бијело поље, Горњи Которац, Касиндо и Горње Младице што ће допринјети стабилној испоруци електричне енергије.

Табела бр. 30. Енергетска инфраструктура

ПОТРОШАЧИ				ЕНЕРГИЈА (kWh)		
Год	Домаћинство	Остала потрошња	Укупно	Домаћинство	Остала потрошња	Укупно
2016	6.570	718	7.288	25.491.205,24	13.722.417,36	39.213.622,60
2017	7.399	734	8.133	27.552.225,74	14.383.652,16	41.935.877,90
2018	6.877	708	7.585	27.754.305,40	17.103.121,19	44.857.426,59
						126.006.927,09

*Извор података: Електродистрибуција Пале

Гасоводи

Добриња 1, Добриња 4, Насеље Старосједилаца, Доње Младице и Шкрбино поље су насеља са највећим степеном изграђености дистрибутивне мреже природног гаса.

На дистрибутивном систему природног гаса, који се налази на територији општине Источна Илица, укупан број купаца природног гаса износи цца 2000.

Власник и оператор дистрибутивне мреже природног гаса је предузеће „Сарајевогас“ а.д. који обавља дистрибуцију и управља системом за дистрибуцију гаса. Дистрибуција се врши из дистрибутивне мреже предузећа КП „Сарајевогас“ преко пријемних станица Добриња III и Грлица, а састоји се од челичне мреже притиска 8 (14,5) бара, рејонских редуccionих станица (РРС), које имају функцију редуковања притиска на радни притисак и нископритисне полиетиленске мреже притиска 100 mbara.

Табела бр. 31. Снабдјевање гасом

Ред.бр.	ВРСТА ПОТРОШАЧА	БРОЈ ПОТРОШАЧА	ПОТРОШЊА (Sm ³)
2014. година			
1.	Домаћинства	1834	761.982
2.	Комерцијални	109	419.570
Укупно:		1.943	1.181.552
2015. година			
1.	Домаћинства	1.928	982.079
2.	Комерцијални	119	512.784
Укупно:		2.047	1.494.863
2016. година			
1.	Домаћинства	1.982	994.895
2.	Комерцијални	128	473.233
Укупно:		2.110	1.468.128

Јавна расвјета и јавни превоз

Што се тиче јавне расвјете, укупан број расвјетних тијела на подручју општине Источна Илица је око 2.000 распоређених на 23 трафо подручија. Од тога 1.774 свјетилки је ЛЕД је расвјета. Број расвјетних тијела инсталиран на урбаном подручју општине износи 394 комада свјетилки ЛЕД расвјете а 1380 свјетилки ЛЕД расвјете је распоређено по центрима мјесних заједница. С обзиром на тенденцију раста броја расвјетних тијела а самим тим и потрошње електричне енергије покренута је замјена свих натријум и метал халогених сијалица у ЛЕД расвјетна тијела, што је допринијело смањењу потрошње и самог одржавања јавне расвјете тако да је за утрошену електричну енергију 2018 године плаћено 196.325,00 КМ, а за 2020 годину 106.902,00 КМ.

Јавни превоз на подручју општине Источна Илица је у организацији Града Источно Сарајево. Јавним превозом је покривен дио простора општине. У периоду школске године јавни превоз ђака и путника је добро организован. Јавним међуградским превозом је општина повезана са већином регионалних и међународних центара. Градска Аутобуска станица налази се на Добрињи 1 и заузима „атрактивну локацију“ па би у даљим развојем општине требало тражити друго мјесто за њену дислокацију.

Управљање отпадом

Управљање отпадом на подручју општине Источна Илица повјерено је ЈКП „Комил“, које је основано на сједници скупштине општине одржаној 31.03.2016. године. Предузећу је повјерено обављање послова из домена комуналних дјелатности а превасходно прикупљање, одвоз и одлагање комуналног отпада.

Прикупљање и одвоз отпада организовано је у урбаној градској зони и приградским насељима. Уређаји за прикупљање и одвоз комуналног отпада на подручју општине су преузети од КП „Рад“ у прилично лошем стању. Због тога је потребна набавка нових контејнера 1,1m³ и набавка канти за смеће које су се показале као најбољи начин прикупљања отпада у МЗ Војковићи и МЗ Кула. Организовани систем управљања отпадом није обухватио сва подручја. Разлог томе је, разурњеност становништва на рубним дјеловима општине, и ширина улица у појединим дјеловима гдје је онемогућен прилаз возилима за одвоз отпада. Одвозом отпада је обухваћено око 80% домаћинства.

Прикупљање и одвоз се врши на класичан начин без одвајања корисног отпада. Депоновање отпада се врши на отвореној градској депонији Крупачке стијене на којој се одлаже отпад са три општине доњег дијела града Источно Сарајево. У сврху смањења количине отпада који се вози на депонију неопходно је вршити издвајање корисног отпада тј. селективно прикупљање и предавање истог регистрованим оператерима.

Законском регулативом и стратешким документима виших нивоа власти је предвиђено да се проблем отпада рјешава изградњом регионалних депонија. Међутим, нема изгледа да ће регионална депонија која је предвиђена да буде изграђена у Миљевини бити ускоро у функцији те се из тог разлога морају започети активност проширења капацитета постојеће депоније или рјешавања депоновања отпада на депонију у Сарајеву која је предвиђена и кроз акциони план Владе РС као потенцијално мјесто одлагања отпада општина у саставу града Источно Сарајево. У току је трајно рјешавање сједишта преузећа у

пословној зони „Кртељи“ што ће омогућити боље услове рада запослених и смјештај машина и опреме на јединствену локацију. У наредном периоду неопходан је даљи развој предузећа у смислу набавке и занављања средстава за рад. Предузеће треба оспособити да може преузети и зимско одржавање општине али и „ситне“ послове у области нискоградње (прекопи, ударне рупе и сл.).

2.1.7. Стање просторно планске документације

Просторно планирање је дио јединственог система планирања и програмирања развоја и представља обавезу и континуирану дјелатност Републике и свих јединица локалне самоуправе.

Просторно уређење је систем мјера који обухвата одрживи развој, начин управљања простором, израду докумената просторног уређења и контролу њиховог спровођења.

Документи просторног уређења са којима располаже Општина, односно који су на снази су:

Стратешки документи просторног уређења

1. Урбанистички план дијела подручја општина Српско Ново Сарајево и Српска Илиџа (плански период 2000-2025.)

Урбанистичким планом обухваћено 13,6% територије општине. На простору који је ван обухвата Урбанистичког плана користи се Просторни план града Источно Сарајево (плански период до 2025. године).

Сprovedбени документи просторног уређења:

1. Регулациони план дијела подручја општина Српско Ново Сарајево и Српска Илиџа усвојен 2001. године
2. Регулациони план Кула-Вагани усвојен 2004. године
3. Регулациони план „М18 – Добриња I“ усвојен 2016. године
4. Регулациони план „Пјешачка улица – гаража Добриња IV“ усвојен 2016. године
5. Елаборат парцелације Доње Младице,
6. Елаборат парцелације Павловац,
7. План парцелације за изградњу Државног затвора
8. Урбанистички пројекат Шкрбино поље

Због власничке структуре земљишта, гдје је велики дио грађевинског земљишта у приватном власништву због чега је и реалативно мали број заинтересованих инвеститора, степен реализације регулационих планова био је прилично низак. Из тог разлога приступљено је измјенама и допунама дијела регулационих планова којим се изашло у сусрет инвеститорима с циљем да се у складу са њиховим програмским задацима измјене неки планирани урбанистичко технички услови, а који нису били у колизији са планским основним програмским одређењима и намјеном простора.

На тај начин Регулациони план дијела подручја општина Српско Ново Сарајево и Српска Илиџа (који има највећи просторни обухват) измјењен је 15 пута, Регулациони план Кула-Вагани 5 пута и Елаборат парцелације Доње Младице једном.

2.1.8. Стање животне средине

Стање животне средине на подручју општине Источна Илиџа условљено је низом фактора, прије свега, обављањем привредних дјелатности и кориштењем природних ресурса. Нагла урбанизација и концентрација становништва у градском и приградском подручју, уз убрзани развоју комуналне инфраструктуре представљају значајне факторе који утичу на стање животне средине. Подаци о стању воде, ваздуха и тла прикупљени су у току израде Локалног еколошког акционог плана (ЛЕАП) Општине Источна Илиџа 2012-2018, који представља основни плански документ Општине у области животне средине.

Јединствена и разноврсна животна средина наше општине важна је свима који живе и раде у нашој локалној заједници, а који теже ка бољем квалитету живљења. Ипак, ово животно окружење не можемо узети “здрово за готово“ и стално се морамо подсећати да оно зависи о томе како га чувамо и на који начин њиме управљамо.

Такође, јасно је и да дјелатности и активности које спроводимо у нашој локалној заједници имају одређени глобални утицај који се посебно манифестује у виду климатских промјена. Ова појава се не може игнорисати, јер она има утицаја на све нас, те је на свима и одговорност у смислу промјене понашања како би се постигло смањење емисија стакленичких гасова у атмосферу.

Стање водних ресурса (кориштење, заштита и управљање)

Кроз општину протичу ријеке Жељезница, Добриња, Касиндолска које са својим притокама припадају сливу ријеке Босне. На споменутим водотоцима, унутар територије општине Источна Илиџа, нема нити једно редовно мониторинг мјесто постављено од стране надлежне институције, односно Агенције за воде обласног ријечног слива Саве. Ради се о кишно-сњежном типу површинских водних токова.

Опште карактеристике водотока су неуређене обале, обрасле шибљем и на појединим мјестима се испољава ерозивно дејство што доводи до нарушавања обала водотока. Присутна је и деградација водотока која се испољава присуством комуналног отпада како на обалама тако и у самим токовима. Водни потенцијали су процјењивани кроз студијску документацију за израду просторног плана и издавања концесија, гдје је утврђено да постоје потенцијали за изградњу хидроцентрала на Жељезници и Касиндолској ријеци. У циљу заштите водотока предузете су значајне активности као што су изградња главних канализационих колектора и секундарне мреже, који треба да умањује загађења водотока. Једна од активности коју треба предузети у наредном периоду је и изградња пречистача отпадних вода.

На територији општине постоје 3 изворишта питке воде Душаново врело, Матића врело и извориште Крупац.

Стање ваздуха (квалитет и управљање)

Стање загађености ваздуха на подручју општине није познато. Општина нема нити једну мониторинг станицу за мјерење квалитета ваздуха. На подручју општине не постоје велики загађивачи типа термоелектрана, рафинерија нафте, хемијске индустрије, тако да главне загађиваче ваздуха чине продукти сагорјевања горива у домаћинствима, постојећој индустрији, котловници и саобраћају.

На подручју општине налазе се двије котловнице и то на подручју МЗ Кула и МЗ Касиндо. Остале емисије су претежно из индивидуалних ложишта која емитују чађ, CO₂ и који усљед неповољних метеоролошких услова могу изазвати проблеме дисајних органа код становништва.

Општина је заједно са Развојном агенцијом града Источно Сарајево инсалирала на Вељинама-Добриња1 станицу за мјерење квалитета ваздуха. У наредном периоду треба, заједно са другим општинама града Источно Сарајево, планирати набавку више станица за мјерење квалитета ваздуха и стварати услове за смањење штетне емисије гасова са активностима на ширењу корисника гријања на гас а смањивања корисника гријања на угаљ (смањење емисије чађи и тешких метала у ваздуху).

Стање земљишта (кориштење, заштита и управљање)

Физички губитак пољопривредног земљишта представља најтежи облик губитка земљишта а разлози су углавном :

- површинска експлатација сировина
- депоније разног отпада
- позајмишта разних сировина
- изградња насеља и индустријских објеката

Највећи узрочници загађења земљишта су неадекватно одложени отпад, руралне отпадне воде, постојање минских поља и неадекватно и неконтролисано кориштење хемијских средстава у пољопривреди. Њихово присуство је посебан проблем са аспекта производње здравствено исправне хране а тиме и здравља људи.

Земљиште је највише загађено у непосредној близини саобраћајница, низводно од депоније Крупац, те у зонама узгоја животиња и излијевања канализација. Загађење и притисак на земљиште постоје и због излијевања руралних отпадних вода тј. загађења земљишта отпадним водама домаћинства, која нису прикључена на систем јавне канализације. Минска поља су лоцирана углавном на шумском земљишту које је дијелом неприступачно.

Ризици од катастрофа/непогода

Идентификовани ризици који угрожавају животе, здравље и материјална добра становника општине Источна Илиџа, а који се могу сврстати у категорију елементарних непогода и других несрећа су: пожари, поплаве, земљотреси, болести становништва, хидрометеоролошки ризици, угрожавање животне средине, несреће у индустрији и другим привредним субјектима, несреће неексплодираних убојних средстава, појава биолошких болести животиња и болести биљака.

Пожари су посебно чести у периоду прољећа (спаљивање корова на њивама) и током љета. Анализом је показано да је 80% пожара проузроковано људским фактором. За успјешно предупређење настајања елементарних непогода односно спровођење адекватних превентивних мјера, неопходно је успостављање добре организације, планирања, обуке и обезбјеђења потребних материјално-техничких средстава и опреме за ефикасно спровођење мјера заштите и спасавања становништва и материјалних добара.

Јединице Професионалне Ватрогасне бригаде опремљене су средствима и опремом за гашење пожара на задовољавајућем нивоу. Трајним смјештајем јединице у зони Кртељи

појачаће се и заштита објеката и имовине. У приватним и другим објектима неопходно је радити на бољем опремању људства са квалитетном техником за гашење пожара.

Поплаве на подручју општине Источна Илиџа настају због појаве високог водостаја, посебно на ријеци Жељезници (насеље Војковићи), Касиндолској ријеци (насеље Младичко поље) и ријеци Добрињи (насеље Старосједилаца) са просјечном вјероватноћом од поплава. У поплавленим подручјима долази до изузетно тешке ситуације за домаћинства, с обзиром да се уз поплавлено пољопривредно земљиште на неким локалитетима покрећу клизишта, што узрокује оштећења на стамбеним објектима.

Пројекат које су започеле „Воде Српске“ 2014. на уређењу корита ријеке Жељезнице остао је у почетној фази и довео у опасност читаво подручје. У почетној фази радова дошло је до неконтролисане експлоатације шљунка чиме је спуштен ниво корита ријеке и угрожен мост, односно његови носећи стубови.

Јединице цивилне заштите су слабо опремљене, због чега је у планском периоду потребно обезбиједити средства за опремање јединица ЦЗ и централно складиште за смјештај опреме.

Мјере за унапређење енергетске ефикасности

У протеклих неколико година, на подручју општине Источна Илиџа су започете активности на унапређењу енергетске ефикасности, посебно у сектору јавних установа и у сектору јавне расвјете.

Посебно треба истаћи чињеницу да су у овом сектору подршку реализацији појединих мјера дали донатори (Основна школа Алекса Шантић). Најзначајнији пројекти који су реализовани су: замјена расвјете у ул.Равногорска, реконструкција вртића у Грлици, реконструкција објекта школе у Касиндолу и Војковићима.

У сектору јавне расвјете извршена је замјена 1400 старих натријум и метал халогених сијалица у ЛЕД расвјетна тијела, што је допринјело смањењу потрошње и самог одржавања јавне расвјете. Овај посао се наставља и даље са тенденцијом замјене свих постојећих у ЛЕД расвјету.

2.1.9. Анализа буџета и пројекције средстава за финансирање реализације стратегије развоја

Положај, надлежности и одговорности јединица локалне самоуправе Републике Српске уређени су Уставном Републике Српске, Законом о локалној самоуправи, те посебним законима који уређују надлежности јединица локалне самоуправе у другим областима.

Структура прихода и примитака Општине Источна Илиџа састоји се од пореских прихода (порез на лична примања и приходе од самосталних дјелатности, порез на имовину, индиректни порези и остали порези), непореских прихода (Приходи од финансијске и нефинансијске имовине и позитивних курсних разлика, административне таксе, комуналне таксе и накнада, накнада по разном основу, прихода од властите дјелатности, новчане казне и остали непорески приходи) грантова, трансфера, примитака за финансијску и нефинансијску имовину, примици од задуживања и осталих примитака.

Приликом пројекције буџета за сваку наредну годину надлежно одјељење је полазило од пројекције висине прихода и примања за наредну годину поштујући препоруке и смјернице за планирање буџета (макроекономски параметри) и остварења прихода и примања у претходној години и исте распоређивало на расходној страни буџета поштујући ограничења у планирању одређених категорија расхода/издатака уз свеобухватну анализу предлога финансијских планова директних и индиректних корисника буџета и других корисника а све у складу са Упутством за припрему буџета за конкретну годину које доноси Министарство финансија Републике Српске.

На почетку анализе буџета потребно је нагласити да је у посматраном периоду од 2019 до 2023. године био период пандемије када је привреда и друштво уопште функционисало у ограниченом капацитету и све је било подређено смањењу утицаја болсети на становништво. Због тога је уочљив пад прихода у 2020. години, након чега је дошло до великог раста прихода. То је период ванредних околности и не може се узимати као узорак на којем се може планирати константан раст какав је био после 2020. године. У току 2021. године и посебно 2022. године привреда се враћала у нормалне услове пословања иако је пандемија и даље трајала па је уочљив велики раст прихода.

Кретање и структура пореских прихода

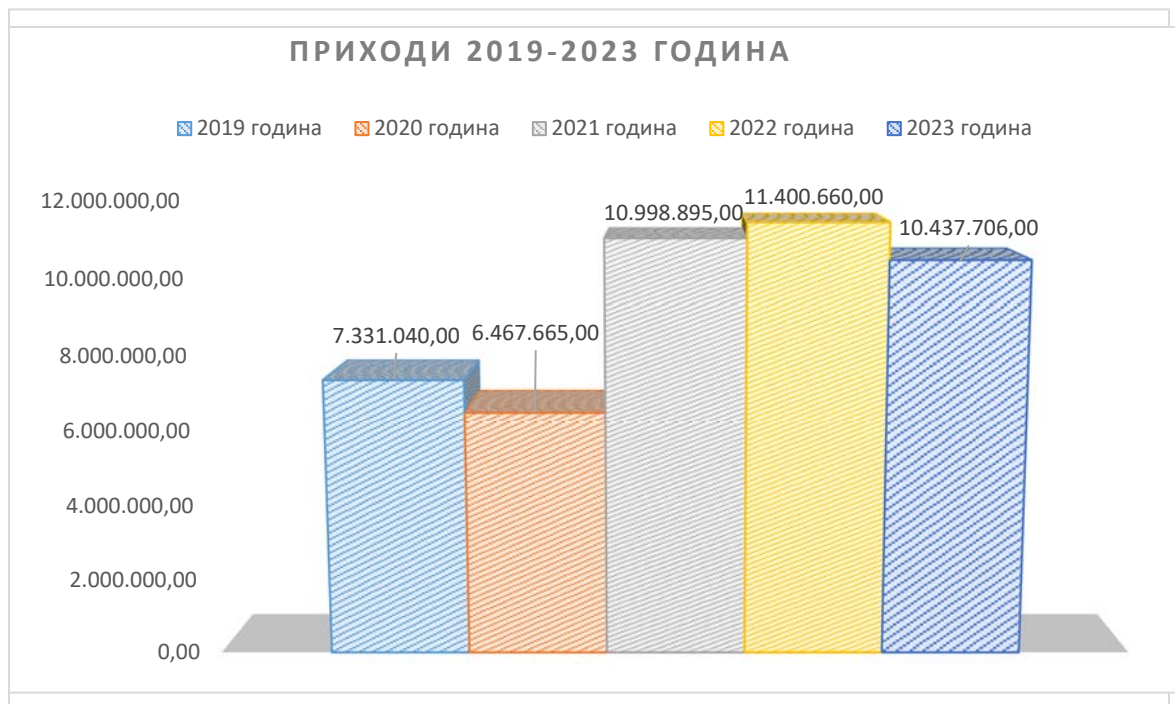
Поред повећања учешћа пореских прихода у буџету Општине, забиљежен је и тренд повећања укупних прихода у периоду 2021-2022. године. У 2021. години укупни приходи су нарасли за 37,78% у односу на 2020. годину а 8,82 % у 2022. години у односу на 2021. годину.

Табела 1: Порески и непорески приход и примици у односу на укупне приходе у периоду 2019-2023 године

Врста прихода	2019	%	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%
ПОРЕСКИ ПРИХОДИ (укупно)	3.544.591	48,35	3.355.772	51,89	4.131.772	37,57	5.046.605	44,27	5.647.525	54,11
НЕПОРЕСКИ ПРИХОДИ (укупно)	2.280.071	31,10	1.707.196	26,40	2.038.857	18,54	4.798.752	42,09	3.258.188	31,22
ГРАНТОВИ (укупно)	0,00	0,00	23.100	0,36	21.000	0,19	59.448	0,52	0,00	0,00
ТРАНСФЕРИ ИЗМЕЂУ ИЛИ УНУТАР ЈЕДИНИЦА ВЛАСТИ	264.258	3,60	1.121.840	17,35	458.415	4,17	417.682	3,66	550.218	5,27
Примици за нефинансијску имовину	108.255	1,48	59.005	0,91	467.801	4,25	548.681	4,61	579.306	5,55
Примици од финансијске имовине	0,00	0,00	145.085	2,24	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Примици од задуживања	1.131.259	15,43	0,00	0,00	3.250.000	29,55	250.000	2,19	250.000	2,40
Остали примици	2.606	0,04	51.682	0,80	631.049	5,74	164.887	1,45	152.469	1,46

Неутрошена средства из претходног периода	0,00	0,00	3.985	0,06	0,00	0,00	114.605	1,01	0,00	0,00
ПРИХОДИ (УКУПНО)	7.331.040	100	6.467.665	100	10.998.895	100	11.400.660	100	10.437.706	100

Дијаграм 1 и 2: Структура укупних прихода и укупни приходи у периоду 2019-2023 године

Табела 2: Преглед прихода и примитака у периоду од 2019-2023 године

Врста прихода	2019	2020	2021	2022	2023
ПОРЕСКИ ПРИХОДИ (укупно)	3.544.591	3.355.772	4.131.772	5.046.605	5.647.525
Порез на лична примања и приходе од самосталне дјелатности	700.814	769.335	761.215	1.017.883	1.403.245
Порез на имовину	414.998	274.855	554.550	713.993	993.480
Порез на промет производа и услуга	20.719	16	594	19	13.408
Индиректни порези	2.389.848	2.288.132	2.796.100	3.240.712	3.191.739
Остали порески приходи	18.212	23.434	19.313	73.998	45.653
НЕПОРЕСКИ ПРИХОДИ (укупно)	2.280.071	1.707.196	2.038.857	4.798.752	3.258.188
Приходи од финансијске и нефинансијске имовине и позитивних курсних разлика	971.273	152.832	517.066	2.456.042	1.428.977
Административне таксе	41.551	33.545	35.005	42.106	52.213
Комуналне таксе и накнаде	107.700	83.768	115.512	92.618	99.674
Накнаде по разном основу	1.071.435	1.362.320	1.262.553	2.145.800	1.574.377
Приходи од властите дјелатности	74.193	73.155	102.997	56.474	99.175
Новчане казне	680	240	5.150	5.705	3.685
Остали непорески приходи	13.239	1.336	574	7	87
ГРАНТОВИ (укупно)	0,00	23.100	21.000	59.448	0,00
ТРАНСФЕРИ ИЗМЕЂУ ИЛИ УНУТАР ЈЕДИНИЦА ВЛАСТИ	264.258	1.121.840	458.415	417.682	550.218
Примици за нефинан. имовину	108.255	59.005	467.801	548.681	579.306
Примици од финансијске имовине		145.085	1	0,00	

Примици од задуживања	1.131.259	0,00	3.250.000	250.000	250.000
Остали примици	2.606	51.682	631.049	164.887	152.469
Неутрошена средства из претходног периода		3.985		114.605	
ПРИХОДИ (УКУПНО)	7.331.040	6.467.665	10.998.895	11.400.660	10.437.706

У структури пореских прихода доминирају приходи од индиректних пореза дозначених од Управе за индиректно опорезивање БиХ и порези на лична примања и прихода од самосталних дјелатности и то:

Приходи од индиректних пореза дозначених од Управе за индиректно опорезивање износе

- 67,42 % пореских прихода у 2019. години
- 68,18 % пореских прихода у 2020. години,
- 67,67 % пореских прихода у 2021. години,
- 64,21 % пореских прихода у 2022. години, и
- 56,51 % пореских прихода у 2023. години.

на које Општина не утиче, односно под контролом виших нивоа власти.

Порези на лична примања и приходе од самосталне дјелатности износе:

- 19,77 % пореских прихода у 2019. години,
- 22,93 % пореских прихода у 2020. години,
- 18,42 % пореских прихода у 2021. години,
- 20,17 % пореских прихода у 2022. години, и
- 24,85 % пореских прихода у 2023. години,

Порез на имовину износи:

- 11,71 % пореских прихода у 2019. години,
- 8,19 % пореских прихода у 2020. години,
- 13,42 % пореских прихода у 2021. години,
- 14,15 % пореских прихода у 2022. години, и
- 17,59 % пореских прихода у 2023. години,

Приходи и примици буџета општине Источна Илиџа показују узлазни тренд у посматраном временском периоду. Гледајући кроз приказ доступних података укупни приходи и примици буџета општине Источна Илиџа у протеклих 5 година (почев од 2019 до 2023. године) варирали су из године у годину и биљеже пораст у 2021. години са **6.467.665,00 КМ** у **2022. години на 10.998.895,00 КМ** у **2021. години због кредитног задужења које је Општина реализовала у 2021. години**. У 2022 години приходи износе **11.400.660,00 КМ** захваљујући повећаним пореским и инвестиционој активноси на простору општине.

Значајно повећање биљеже приходи од индиректних пореза, приходи од пореза на лична примања. Приходи од пореза на лична примања и приходе од самосталне дјелатности су забележили раст од **702.431,00 КМ** у периоду 2019-2023. године. Порези на имовину биљеже значајно остварење у анализираном периоду гдје су већи за **578.482,00 КМ**.

Сходно наведеном, релевантна структура остварених прихода обезбеђује општини већи степен финансијске аутономије односно већи степен самофинансирања општине.

Структура расхода

Анализа буџета општине показује доминацију издвајања за нефинансијску имовину (капиталне издатке) које учествују између **20,96%** и **33,03%** у укупним расходима. Расходи за лична примања учествују између **17,03%** и **25,83%** у укупним расходима. Што се тиче осталих расхода то игледа како слиједи:

- Дознаке на име социјалне заштите које се исплаћују из буџета општине (туђа њега, помоћ другог лица и остале социјалне категорије) се крећу између **7,56%** и **11,85%** .
- Расходи на основу кориштења роба и услуга су се остваривали у износу од **10,65%** и **15,80%**
- Грантови (грант невладиним организацијама од посебног интереса, спровођење, омладинске политике, спорска удружења, културне манифестације, капитални грантови, грантови вјерским институцијама, пронаталитетна политика и сл) се крећу између **7,10%** и **12,74%**
- **Остали издаци (покриће дефицита, издаци по основу аванса ...)** су значајни у 2021 и 2022 години а тичу се евиденције покривеног дефицита из претходне године.

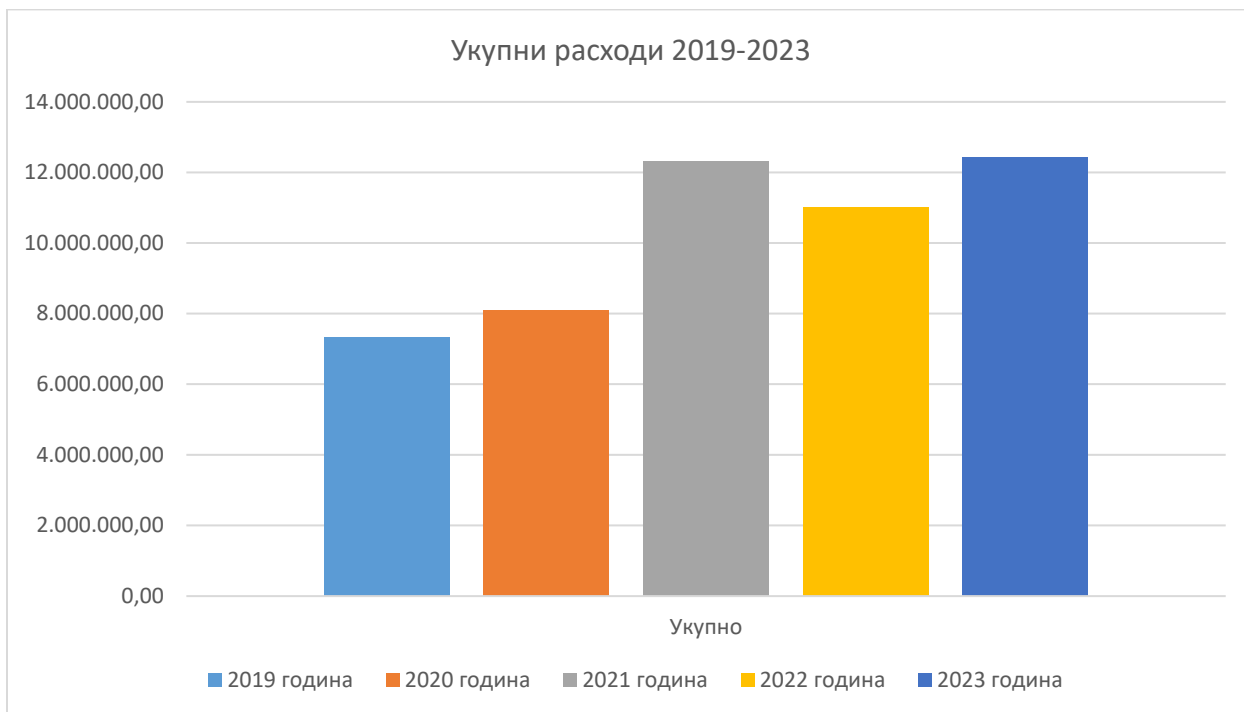
Табела 3. Структура и укупни расходи у периоду 2019-2023. године

Врста расхода	2019	2020	2021	2022	2023
Расходи за лична примања запослених	1.893.320	2.032.144	2.095.878	2.418.176	2.798.250
Расходи по основу кориштења роба и услуга	962.827	1.108.572	1.311.434	1.585.646	1.961.292
Расходи финансирања и други финансисјки трошкови	107.275	101.560	117.914	184.029	249.422
Субвенције	60.330	88.131	24.615	38.440	50.864
Грантови	722.775	573.737	945.321	1.173.447	1.582.208
Дознаке на име социјалне заштите које се исплаћују из буџета општине	708.204	902.595	926.526	1.166.408	1.471.443
Расходи по судским рјешењима	1.972	11.187	12.386	19.650	2.152
Трансфери између и унутар јединица власти	22.773	164.495	22.289	19.832	105.171
Издаци за нефинансијску имовину	2.421.535	2.164.834	4.334.394	2.309.019	3.214.363
Издаци за финансијску имовину	98.100		42.000		
Издаци за отплату дугова	289.688	533.490	631.486	684.633	908.973
Остали издаци	10.861	405.608	1.845.599	1.415.493	72.896
РАСХОДИ (УКУПНО)	7.331.040	8.086.353	12.309.842	11.014.773	12.417.034

Табела 4. Укупни расходи у периоду 2019-2023. године

Опис	2019	2020	2021	2022	2023
Буџетска средства	7.331.040	6.467.665	10.998.895	11.400.660	10.437.706
Буџетски издаци	7.299.660	8.086.353	12.309.842	11.014.773	12.417.034
Вишак буџетских издатака над буџетским средствима	31.380	1.618.688	1.310.947	385.887	1.979.328

Дијаграм 3 и 4: Структура укупних расхода укупни расходи у периоду 2019-2023 године

Кретање односа капиталних и административних издатака

Табела 5: Административни и капитални издаци

Година	2019	2020	2021	2022	2023
Укупан Буџет	7.331.040	8.086.353	12.309.842	11.014.773	12.417.034
Административни трошкови (лична примања и трошкови)	2.856.147	3.140.716	3.407.312	3.993.822	4.759.542
Капитални издаци (Инвестиције)	2.421.535	2.164.834	4.334.394	2.309.019	3.214.363

Кредитна задуженост и кредитни потенцијал буџета

Општина је кредитно задужена у 2023. години у износу од **9,15 %**, што је мање од **18%** износа редовних прихода остварених у претходној години и представља законско ограничење у изложености јединице локалне самоуправе.

Пројекција финансијских средстава, са изворима

Табела 6: Преглед процјене по главним изворима финансирања

Извори финансирања Стратегије развоја	Оквирна процјена по годинама						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Из Буџета општине	2.818.000,00	4.894.500,00	5.698.500,00	4.968.400,00	5.213.100,00	5.312.500,00	5.466.000,00
Из екстерних извора (кредити, ентитети, држава, ЈПП и други извори)	0,00	355.000,00	1.605.000,00	3.400.250,00	3.650.750,00	3.600.000,00	4.052.000,00
Вањски извори (ИПА, донатори и остало)	140.000,00	4.365.500,00	14.788.500,00	7.500.000,00	13.900.000,00	7.250.000,00	8.186.000,00
УКУПНО	2.958.000,00	9.615.000,00	22.092.000,00	15.868.650,00	22.763.850,00	16.162.500,00	17.704.000,00

2.2. SWOT анализа и стратешко фокусирање

SWOT анализа је једна од метода стратешког менаџмента помоћу које се анализирају унутрашње снаге и слабости те вањске пријетње и прилике. Основа за идентификацију снага и слабости унутрашњег окружења је социо – економска анализа подручја. Посматрано са аспекта једне општине, унутрашње снаге представљају потенцијале и предности с којима општина располаже у оквиру своје територије, док унутрашње слабости представљају одређене недостатке с којима се општина суочава. Вањски фактори попут регионалних,

глобалних па чак и одређених државних кретања, могу значајно да утичу на развој локалне заједнице-често и негативно када се говори о пријетњама. Они су скоро у потпуности изван утицаја појединачних општинских органа.

SWOT анализа приказана у табели наводи на генералну процјену да општина Источна Илиџа располаже значајним привредним потенцијалима који могу значајно допринијети даљем развоју локалне заједнице уз адекватну подршку локалних и других нивоа власти, при томе, потребно је позитиван имиџ општине даље унапређивати коришћењем механизма сарадње са другим општинама и институцијама из земље и округа. Анализа општине Источна Илиџа.

Табела бр. 32. SWOT анализа

<p>Снаге</p> <ul style="list-style-type: none"> - изузетан географски положај - креирани и усвојени кључни просторно-плански документи - уведен систем управљањем квалитетом у општинској управи - статус развијене општине у РС - климатски услови - водни ресурси и хидропотенцијал - пољопривредно земљиште погодно за производњу здраве хране - успостављена индустријска зона - успостављене пословне зоне - подршка привреди и пољопривреди - напредак у изградњи комуналне инфраструктуре. - велика заинтересованост младих за спортске и културне активности - формирано општинско комунално предузеће 	<p>Слабости</p> <ul style="list-style-type: none"> - низак природни прираштај, - висока стопа незапослености, - висока просјечна старосна структура становништва, - неповољна старосна и квалификациона структура незапослених, - недостатак прерађивачких капацитета у пољопривреди, - квалитетно грађевинско земљиште у приватној својини, - лоши резултати приватизације, - нископрофитабилна привредна структура са малим удјелом технолошко напредних индустрија, - неконтролисано еколошко загађење (депонија), - неразвијена културна инфраструктура, - неадекватан простор и слаба техничка опремљеност средњошколског центра, - уситњеност пољопривредног земљишта, - висок ниво издвајања за социјалну заштиту, - недостатак „предузетничког духа“, - непостојање јавних предузећа која управљају ресурсима.
<p>Прилике</p> <ul style="list-style-type: none"> - могућност кориштења међународних фондова (ИПА, УНДП и сл.) - стратешка подршка развоју МСП - завршен пројекат „Државног затвора“ - јавно приватно партнерство - заинтересованост за градњу стамбених и стамбено пословних објеката - заинтересованост инвеститора за градњу објеката у индустријској зони - концепт регионалног повезивања и развоја - формирање нових јавних- комуналних предузећа 	<p>Пријетње</p> <ul style="list-style-type: none"> - одлив становништва/ губитак интелектуалног капитала - ограничен напредак БиХ у ЕУ интеграцијама -неповољна економска ситуација и тржишни услови у БиХ -политичка нестабилност у БиХ -пад коефицијента расподеле прихода од индиректних пореза -снажан утицај политичких структура у РС и БиХ на привредне токове (инвестиције у подобне) -недовољна заштита домаће производње

Посебно је значајно кроз програме и пројекте у планираном стратешком периоду одговорити на изазове и пријетње који се односе на негативна миграциона кретања, старење популације и проблеме које узрокује садашње стање инфраструктуре. Дефинисане слабости и пријетње је потребно одговарајућим пројектима ублажити или у потпуности отклонити.

Одлив становништва/губитак интелектуалног капитала неминовно доводи до смањења понуде квалитетне радне снаге и губитка потенцијалних купаца роба,узроковано је бољим условима рада и већим платама и пензијама у земљама Западне Европе. Мјере које би се морале предузети за ублажавање ових последица су:

- иницирати програме преквалификације,
- заједно са пословном заједницом покренути програм стипендирања ученика средњих стручних школа,
- иницирати потребна занимања за школовање у средњим школама која су потребна привреди овог подручја и
- преко привредне коморе подржати мјере Владе Републике Српске за повећање плата у реалном сектору и ублажавању порских намета.

Нестабилна политичка ситуација у БиХ узрокована ратним дешавањем и лошим изборним законом што доводи за последицу смањења домаћих и иностраних инвестиција. Неопходно је пратити и анализирати износе домаћих и станих улагања.

Низак природни прираштај становништва узрокован промјеном начина живота (касно ступање у брак) и лошом економском ситуацијом, доводи до мањка квалитетне радне снага и вишка радника у области образовања. Мјере које би се морале предузети за ублажавање ових последица су:

- плаћање вантјелесне оплодње,
- плаћање смјештаја дјеце у предшколским установама,
- куповина уџбеника дјеци породица са троје и више дјеце и
- иницирање мјера за увођење већег опорезивања личних примања неударног и неожењеног становништва старијег од 30 година.

Висока стопа незапослености и неповољна старосна и квалификациона структура незапослених што за последицу има пораст сиромаштва, повећану стопу криминала и низак природни прираштај. Неадекватним планирањем броја студената на студијским програмима, те неадекватна понуда стечених квалификација у средњим школама само је повећала број корисника Завода за запошљавање. Пракса преквалификације још није довољно заживјела на нашем подручју. Мјере које би се морале предузети за ублажавање ових последица су:

- изградња и проширење пословних зона,
- давање подстицаја за ново запошљавање у привреди,
- умањење такси и накнада приликом градње пословних објеката у индустријској и пословним зонама.
- продаја земљишта у пословним зонама по повољнијим условима,
- аплицирање на различите пројекте који имају за циљ стварање нових радних мјеста,обуку радника и сл.

- подршка обукама преквалификације кроз њихову организацију и по могућности суфинансирање.

Недовољна заштита домаће производње доводи до прекомјерног увоза различитих роба и дебаланс извоза и увоза роба, што све има за последицу смањење производње привредних субјеката а директна је последица потписивање слободне трговине са земљама Европске Уније. Неопходно је:

- вршити промоцију квалитета домаћих производа и
- субвенције привредним субјектима у производњи.

Недостатак прерађивачких капацитета у пољопривреди доводи до већег увоза скупљих производа са већим степеном прераде и продаје по ниској откупној цијени сировина. Уситњеност земљишта и мали посједи за пољопривреду доводе до несигурности снабдјевања произвођачких капацитета. Неопходно је:

- вршити набавку и подјелу квалитетних сјемена,
- стимулирати пољопривредне произвођаче кроз подстицаје,
- вршити контролу квалитета пољопривредног земљишта,
- подршка пројектима намијењеним набавци опреме за прераду, чување (изградња хладњаче) и дистрибуцију пољопривредних производа.
- финансијска подршка унапређењу сарадње пољопривредних произвођача и прерађивача пољопривредних производа
- отварање зелене пијаце и успостављање откупне станице за јагодичастог воћа

Нископрофитабилна привредна структура са малим удјелом технолошки напредних индустрија. У извозу доминирају сировине и полупроизводи ниског степена обраде и ниског степена ангажованости радне снаге, самим тиме се остварује и мањи прифит привредних субјеката. Додатан проблем представља недостатак квалитетне радне снаге и нестабилно политичко окружење као и преовладавање краткорочних интереса при одабиру субјеката који траже мјесто за инсталирање својих капацитета. Неопходно је:

- смањити општинске намете у виду пореза и такси,
- додјеливати државно земљиште по повољнијим цијенама и
- помоћ у развоју инфраструктуре у пословним и индустријској зони.

Квалитетно грађевинско земљиште у приватној својини изускује велике трошкове за реализацију урбанистичких планова, као последицу има смањење градње на подручју општине а самим тиме и мање пуњење буџета првенствено непореских прихода. Додатни проблем представља чињеница да сусједна општина располаже великим слободним површинама државног земљишта и конкурентнија је у понуди за градњу стамбених и стамбено-пословних објеката. Мјере које се требају предузети су у смислу измјене закона о порезу на имовину гдје треба инсистирати да продајна цијена на тржишту буде основица за опорезивање непокретности (првенствено земљишта које се у првој и другој зони продају као грађевинско а пријављују Пореској управи као површине за пољопривредну производњу).

Пад коефицијената прихода од индиректних пореза доводи до смањења пуњења буџета и лошије економске ситуације на подручју општине и неопходно је преко Савеза општина

и градова Републике Српске покренути иницијативу за измјену закона о расподјели прихода од индиректних пореза уважавајући оне средине које имају веће привредне активности и са чије територије се значајније уплаћују средства Управи за индиректно опорезивање. Такође треба инсистирати да средства која се уплаћују општинама и градовима буду у фиксном износу и не зависе од међународних обавеза БиХ и обавеза РС по основу враћања кредита.

Снажан утицај политичких структура у РС на привредне токове (инвестиције у подобне) као последицу има неравномјеран развој РС који се остварује преко разних фондова и Јавних предузећа само у локалне заједнице које имају исти концепт власти са републичким нивоом и стварања привада да локалне заједнице са другачијим концептом власти нису способне да се једнаком брзином развијају.

Недостатак “предузетничког духа” узрокује спорији развој привреде, манифестује се бројем малих и средњих предузећа на број становника на односу на земље у окружењу. Ово првенствено утиче на мањи број запослених и мање приходе у Буџет општине. Неопходно је:

- промовисати предузетништво на општини, посебно према незапосленим лицима кроз различите видове едукације и
- инсистирати на већој заступљености предмета у области предузетништва у средњим и високошколским установама.

Неразвијена „културна“ инфраструктура има за последицу отежану реализацију културних манифестација а самим тим веће незадовољство грађана због неадекватне инфраструктуре у којој се рализују манифестације и мањег броја грађана укљученог у друштва која се баве културом. Мјере које би се морале предузети за ублажавање ових последица су:

- оснивање Јавне установе центар за културу,
- изградња мултифункционалног спортског центра у којем би се могла одржавати и културне манифестације,
- провођење активности на заштити културно-историјског наслеђа локалитета „Градац“ Илињача и локалитета Павловац и
- креирање пројеката за заштиту културно-историјског наслеђа и конкурисање за добијање средстава из домаћих и међународних фондова.

2.3. Визија развоја и стратешки циљеви са индикаторима

Визија: *Постати најквалитетнији општински сервис грађана, инвеститора и предузетника у источном дијелу Републике Српске, како би на најбољи начи задовољили њихове потребе и очекивања.*

Мисија: *Општине Источна Илица је да ангажовањем свих постојећих природних и људских потенцијала, обезбиједи ефикасан рад општинске администрације и развој локалне заједнице проводећи дефинисане стратешке циљеве.*

Стратешки циљеви са индикаторима:

- 1. Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање**
- 2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане**
- 3. Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине.**

Активности локалне самоуправе: **Развој добре локалне управе са стабилним системом финансирања прилагођен потребама корисника.**

Стратешки циљ 1 - Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање

У наредним табелама, за све стратешке циљеве, дефинисани су и адекватни индикатори утицаја који ће омогућити праћење оствареног напретка у реализацији утврђених стратешких циљева:

Табела : Индикатори (утицаја) реализације стратешког циља 1.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1. Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање	Индикатор (утицаја)	Полазна вриједност (2023. год.)	Циљна вриједност (2030. год.)
	Укупан годишњи приход пословних субјеката регистрованих на подручју Општине (у КМ)	532.111.085	610.000.000
	Број запослених	4384	4650
	Број незапослених	980	900
	Број пословних субјеката на подручју Општине	184 + 470 доо + с.п	195 + 500

Индикатори за мјерење напретка у реализацији Стратешког циља 1. ће обухватити:

- Приходи свих привредних субјеката на подручју општине већи за 8 % до краја 2030. у односу на 2021.
- Број запослених у општини Источна Илиџа већи за 18 % до краја 2030. у односу на 2021. и то: 2021 - 1%, 2022 - 2%, 2023 - 2%, 2024 - 3 %, 2025 - 2%, 2026 - 1%, 2027 - 2%, 2028 - 1 %, 2029 - 2% и 2030 – 2%
- Незапосленост смањена за 18 % до краја 2030. у односу на 2021. И то: 2021 - 1%, 2022 - 2%, 2023 - 2%, 2024 - 3 %, 2025 - 2%, 2026 - 1%, 2027 - 2%, 2028 - 1 %, 2029 – 2% и 2030 – 2%
- Број пословних субјеката у општини Источна Илиџа већи за 5% до краја 2030. у односу на 2021, и то: 2021 – 1%, 2023 – 1%, 2026 – 1%, 2028 – 1% и 2030 – 1%.

Овај циљ подразумијева и промјену привредне структуре Источне Илице, у корист напреднијих технологија, профитабилнијих индустрија и услуга заснованим на информационом и комуникационим технологијама и креативности људских ресурса, модернизацију и јачање конкурентности пољопривреде, унапређење туристичких потенцијала.

Растуће интересовање инвеститора за ово подручје треба искористити за развијање мреже локалних произвођача и пружаоца услуга, како у тренутно активним тако и у новим стратешко важним секторима.

Кључна претпоставка за овај стратешки циљ је изградња јединственог пословног амбијента који промовише предузетничку културу и осигурава подршку инвеститорима у свим фазама њиховог подухвата, јачање конкурентности малих и средњих предузећа као носилаца привредног развоја општине.

Уз развој привреде која брзо расте и омогућава запошљавање и виши животни стандард становништва општине, осигурава се перспектива за младе образованије и креативније становнике.

Ризици за остварење овог циља су;

1. Недостатак квалитетне радне снаге
2. Привредна структура ослоњена на трговину са малим удјелом технолошки напредне индустрије
3. Неповољна старосна и квалификациона структура незапослених
4. Одлив становништва у иностранство
5. Висок ниво издавања за социјалну заштиту
6. Неповољна економска ситуација и неуређени тржишни односи у БиХ (РС)
7. Преовладавање краткорочног над дугорочном перспективом (што брже доћи до радног мјеста без обзира на њихов квалитет и цијену коју за то треба платити.

Стратешки циљ 2 - Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане

Табела : Индикатори (утицаја) реализације стратешког циља 2.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.	Индикатор (утицаја)	Полазна вриједност (2023. год.)	Циљна вриједност (2030. год.)
Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане	Повећан степен задовољства грађана јавним услугама (%)	50%	70%
	Повећано финасирање пројеката друштвених дјелатности из буџета	10%	20 %
	Повећано финасирање пројеката друштвених дјелатности из екстерних извора	2 %	5 %

Индикатори за мјерење напретка у реализацији Стратешког циља 2. ће обухватити:

- Повећано задовољство грађана услугама; социјалне заштите, здравствене заштите, спорта, културе и образовања за 10% до 2030. године у односу на 2021. годину.
- Повећано финасирање пројеката социјалне заштите, здравствене заштите, спорта, културе и образовања обезбјеђено из буџета и екстерних извора за 10% до 2030. године у односу на 2021. годину.

Под овим стратешким циљем подразумевамо стварање квалитетнијег друштвеног живота и изградње напредног имиџа општине, првенствено разрадом и увођењем концепта управљања интелектуалним, социјалним и културним капиталом.

То подразумева изградњу установа за развој културе и спортско рекреативног центра, као основе за развој културе и спорта на територији општине.

То се може остварити пуном примјеном одговорног управљања локалним развојем, у пуној сарадњи са општином Источно Ново Сарајево, посебно у погледу стварања препознатљивог заједничког културног и спортског имиџа.

Бољи квалитет живота подразумева и стално унапређење здравствених услуга и бригу о угроженим категоријама становништва и повећања броја дјете којој ће бити доступан предшколски образовни програм.

Ризици за остварење овог циља су:

1. Наставак друштвеног третмана културе спорта и уопште друштвених дјелатности само као потрошача
2. Одлив стручних кадрова из области здравства
3. Политички утицај на интегритет универзитета у РС
4. Проблем дугова здравствених установа за порезе (Болница Србија).

Стратешки циљ 3 - Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине

Табела : Индикатори (утицаја) реализације стратешког циља 3.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3. Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине	Индикатор (утицаја)	Полазна вриједност (2023. год.)	Циљна вриједност (2030. год.)
	Смањено загађење земљишта отпадним водама	45%	70%
	Смањена емисија CO ₂	%	%

Индикатори за мјерење напретка у реализацији Стратешког циља 3 ће обухватити:

- Смањено загађење земљишта отпадним водама за 20% до 2030. године у односу на 2021. годину.
- Смањена емисија CO₂ за 15% до 2030. године у односу на 2021. годину.

Циљ општине да искористи предност своје локације и да на најбољи начин искористи простор којим располаже. Под овим циљем се, једним дијелом, подразумева промјена намјене једног дијела површина које су претходно искориштене без уважавања локацијских

предности и недостатка простора. Остварењем овог циља допринијеће просторној интеграцији релативно неповезаних насељених мјеста.

Проширењем капацитета и унапређењем водоснабдијевања и одводње отпадних вода, заштита ријечних корита и изворишта воде од загађења, унапређење енергетске ефикасности првенствено у јавним објектима и јавној расвјети, изградња путне инфраструктуре и управљање система заштите од елементарних непогода и других несрећа и побољшање упрсвања отпадом представља услов за реализацију остала два стратешка циља.

Ризици за остварење овог циља су:

1. Неадекватан систем расподеле прихода од индиректних пореза
2. Неријешени имовински односи и потешкоће при откупу приватног земљишта (раст цијена услед нереалног очекивања)
3. Непостојање комуналног предузећа за воду и канализацију, топлификацију
4. Страх од «прекомјерног» запошљавања у ЈКП «Комил»
5. Неконтролисано загађење и непостојање санитарне депоније.

Активности локалне самоуправе: Развој добре локалне управе са стабилним системом финансирања прилагођен потребама корисника.

Локална самоуправа има кључну улогу у функционисању друштва, а право и дужност грађања да учествују у друштвеним процесима који директно утичу на њихов свакодневни живот је један од кључних демократских начела. Успостављање равнотеже и усклађености интереса између локалне самоуправе и виших нивоа власти је сталан процес, са различитим интересима али уређењи односи су од значаја за обадва нивоа власти.

Будући да је данас на јединицама локалне самоуправе све већа одговорност за обезбјеђење инфраструктуре, за пружање подршке привредним субјектима који послују на њиховом подручју, као и за стварање предуслова и окружења, за привлачење нових инвестиција, стратешко планрање развоја локалне самоуправе је од посебног интереса за друштво у цјелини.

У складу са наведеним основни принципи на којима се заснива систем локалне самоуправе и даљи развој општине Источна Илица су:

1. Одговорна локална самоуправа.

Локална самоуправа је планирана и фокусирана на одрживи развој, контролисан и вреднован системим управљања у специфичним питањима или областима.

Подинкатори (циљеви) су:

- усвојен и имплементиран ISO 9001:2015 и
- усвојена стратегија развоја општине (2021-2030)

2. Повезаност и сарадња

Потребно је урадити стратегију сарадње којим је дефинисано ангажовање и сарадња на републичком, регионалном и међународном нивоу. Ова стратегија мора бити усаглашена са планирањем локалне управе. Односи, политике и активности се развијају са другим нивоима власти, локалне власти или јавни, социјални и приватни пројекти.

Подинкатори (циљеви) су:

- број пројеката које је општина кандидовала за реализацију са другим нивоима власти,
- број кандидованих пројеката за прекограничну сарадњу и
- број пројеката које је општина реализовала у сарадњу са грађанима.

3.Професионализација државних службеника.

Општина има компетентно и савјесно особље са радном биографијом евидентираном у картону запосленог. Планира се Годишњи план обуке у складу са потребама. Потребни профили запослених прописани су систематизацијом радних мјеста, а усклађеност прописаних компетенција са постојећим се преиспитује од стране менаџмента сваке године. Општина има службеника за људске ресурсе и тромјесечно проводи оцјену запослених у складу са законом.

Подинкатори (циљеви) су:

- просјечна оцјена запослених квартално и
- број сати обуке по запосленом

4.Јавне финансије и порези.

Неопходно је изградити прихватљив систем аутономије са ефикасним системом наплате пореза и сопствених прихода. Опорезивање имовине мора бити ажурирано са земљишно-књижним системом. Мора се изградити прихватљив финансијски биланс у односу на управљање јавним дугом.

Подинкатори (циљеви) су:

- иницијатива за измјену закона о расподјели прихода од личних примања у корист локалних заједница
- иницијатива за праведнију расподјелу индиректних пореза,уз уважавањем локалних заједница гдје се они у великој мјери остварују.
- измјена закона о концесионим накнадама
- измјена закона о расподјели пореза на добит који је 100% приход Републике уз учешће за локалне заједнице гдје се он убире(10%)

5.Информационо-комуникационе технологије и управљање подацима.

Локална самоуправа у свом раду користи системски комуникационе и информационе технологије за унутрашње процесе. Неопходно је побољшати двосмјерну комуникацију са грађанима у циљу пружања што бољих услуга.

Подинкатори (циљеви) су:

- проценат главних процеса покривен информационим системом,
- увођење електроске писарнице и
- број евидентираних пријава-желби заинтересованих страна.

6.Владавина права и људска права.

Кроз важећу законску регулативу и институције које су овлашћене да је проводе, на територији општине је гарантована и обезбјеђена владавина права, на ефикасан, приступачан и прикладан начин.

Подинкатори (циљеви) су:

- формирање канцеларије за бесплатну-правну помоћ.

7.Транспарентност и одговорност.

Потребно је изградити такав систем транспарентности који обезбјеђује потпуну непристрасност, поузданост и интегритет да би се омогућила и промовисала ефективна одговорност. Грађани, као корисници услуга имају приступ документима, поступцима и детаљима који се односе на организациону структуру, буџетске програме као и на то како се троши новац.

Подинкатори (циљеви) су:

- објављивање одлака о проведеним јавним набавкама,
- објављивање стратегије на веб страници и
- број проведених јавних расправа о нацрту буџета.

8.Учешће грађана.

Потребно је доградити и промовисати учешће грађана и демократску културу. Постоје процедуре које укључују учешће грађана у дизајну, имплементацију, праћењу, контроли и евалуацији њихових јавних политика и програма, као и промоцију демократске културе.

Подинкатори (циљеви) су:

- организовање зборових грађана по свим важнијим питањима,
- избор савјета мјесних заједница и
- организовање јавних расправа по мјесним заједницама

9.Цивилна заштита и хитне службе.

Локална самоуправа је дефинисала план цивилне заштите и процедуре за спречавање и помоћ становништва у случају непредвиђених ситуација. Постоји процјена угрожености територије Општине од природних и других непогода. Потребно је опремање јединица цивилне заштите дићи на виши ниво и повремено обављати инспекцијске и превентивне акције. Треба радити и на повећању средстава која се у буџету издвајају за јединице цивилне заштите.

Подинкатори (циљеви) су:

- опремање јединице цивилне заштите за борбу против елементарних непогода,
- идентификовање потенцијалних склоништа за грађане,
- формирање димњачарске службе и редовна контрола димњака и
- контрола система против-пожарне заштите и исправност вањске и унутршње хидрантске мреже у јавним објектима.

10.Јавна безбједност.

Локална самоуправа има институционалну координацију са другим нивоима власти. У претходном периоду извршена је уградња камера у свим вртићима, школама и путним комуникацијама. Општина је идентификовала потребу за изградњом станице јавне безбједности на својој територији. Неопходно је у будућем периоду изградити институционалну координацију са грађанима и другим нивоима власти и изградити свеобухватну стратегију за спречавање насиља, деликвенције и криминала.

Подинкатори (циљеви) су:

- формирати станицу јавне безбједности на општини,
- редовно одржавање састанка форума за безбједност,
- уведен систем видео надзора јавних објеката и јавних површина(саобраћајнице) и
- реконструкција постојеће и изградња расвјете у насељима.

Усклађеност, комплементарност и међусобни утицај секторских планова

Приликом израде секторских развојних планова општине Источна Илица посебна пажња посвећена је усклађивању сваког од планова, а водило се рачуна да имплементација једног плана не произведе негативан утицај на имплементацију остала два секторска плана.

Елементи секторског плана економског развоја усклађени су са принципима заштите животне средине, а пројекти за унапређење инфраструктуре утицаће и на друштвени развој општине. Захваљујући јачању предузетничке инфраструктуре истовремено ће се побољшати и друштвена инфраструктура у општини.

Пројекти у сектору друштвеног развоја општине омогућиће даљи развој друштвене и комуналне инфраструктуре, као и побољшање положаја социјално-осјетљивих група. Унапређењем комуналне инфраструктуре (унапређење јавне расвјете, реконструкција путне мреже, побољшање водоснабдијевања и санитације, и сл.) стварају се претпоставке за боље пословно окружење, али и заштиту животне средине.

Унапређење ефикасности локалне управе, нарочито капацитета за управљање локалним развојем, позитивно ће се одразити на ефикасност имплементације сва три секторска развојна плана.

Секторски планови (план економског развоја, план друштвеног развоја и план заштите животне средине) урађени су према моделу развоја који комбинује економски напредак са социјалном укљученошћу без прекомјерног искориштавања природних ресурса, па се у припреми секторских планова водило рачуна о томе да имплементација било којег од наведених планова не утиче негативно на имплементацију и резултате осталих планова.

Циљеви у сваком од планова су формулисани тако да се међусобно потпомажу, комплементарни су и ни у једном случају не угрожавају једни друге.

Тако је код дефинисања елемената у плану економског развоја узиман у обзир утицај на животну средину, али и на друштвени развој. С друге стране, заштита животне средине је важна за економски развој, то јест за развој туризма и пољопривреде. Приликом разраде интервенција садржаних у секторском плану економског развоја посебна пажња је посвећена усклађивању интервенција усмјерених на развој привреде, креирање нових радних мјеста и на привлачење инвестиција што укључује и активности на развоју туризма и пољопривреде.

Активности садржане у сектору друштвеног развоја су усмјерене на даље побољшање инфраструктуре и јавних услуга, са циљем унапређења услова за културна, спортска и друга друштвена дешавања.

Секторски план заштите животне средине и унапређења инфраструктуре је усмјерен на изградњу водоводне, канализационе и путне инфраструктуре као и активности на превенцији природних катастрофа.

3. Приоритети и мјере са индикаторима

У области **локалног економског развоја** планира се:

- Јачање конкурентности малих и средњих предузећа, као носиоца привредног развоја општине Источна Илиџа;
- Модернизација и јачање конкурентности пољопривреде, посебно путем пружања подршке пољопривредним газдинствима, производним погонима и погонима за прераду и чување производа у области пољопривреде;
- Унапређивање туристичких потенцијала у областима, манифестационог, вјерског и спортског туризма.

У области **локалног друштвеног развоја** су кориштени налази проистекли из анализе друштвеног сектора и они су следећи:

- Континуирано побољшање ефикасности рада локалне управе, посебно у области управљања локалним развојем;
- Побољшано пружање свих јавних услуга у урбаном и руралном подручју општине;
- Обезбиједити квалитетније садржаје у областима културе и спорта у свим мјесним заједницама
- Повећати обухват дјецe предшколским образовним програмима.

У области **заштите животне средине** су коришћени налази проистекли из анализе сектора инфраструктуре, заштите од природних катастрофа и животне средине и они су следећи:

- Проширење капацитета и унапређење услуга водоснабдијевања и одводње отпадних вода;
- Заштита ријечних токова и изворишта воде од загађивања;
- Унапређење енергетске ефикасности првенствено у јавним објектима и јавној расвјети
- Изградња путне инфраструктуре и успостава система за управљање свим јавним површинама;
- Унапређење капацитета за заштиту од елементарних непогода и других несрећа;
- Побољшање управљања отпадом, а посебно проширење обухвата становништва укљученог у систем прикупљања чврстог отпада.
- Обавезно кориштење обновљивих извора енергије.

Приоритети у реализацији Стратегије развоја представљају кључна поља и смјерове дјеловања за остварење визије и стратешких циљева и као такви имају највећи утицаја на развој, односно остварење стратешких индикатора.

У наставку текста налази се преглед дефинисаних приоритета који су груписани под одговарајућим стратешким циљевима.

Табела: Приоритети груписани по стратешким циљевима

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1. Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање	Приоритет 1.1: Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП)
	Приоритет 1.2: Развити савремену и тржишно оријентисану пољопривреду
	Приоритет 1.3: Креирати туристички атрактивну заједницу
Стратешки циљ 2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане	Приоритет 2.1: Побољшати ефикасност рада локалне управе
	Приоритет 2.2: Унаприједити рад јавних установа и предузећа
Стратешки циљ 3. Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине	Приоритет 3.1: . Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације
	Приоритет 3.2: Унаприједити квалитет ваздуха, земљишта и водотока
	Приоритет 3.3: Унаприједити саобраћајну инфраструктуру и јавне површине
	Приоритет 3.4: Унаприједити систем управљања чврстим отпадом

Приоритети за стратешки циљ 1. са припадајућим мјерама

ПРИОРИТЕТ 1.1.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП)	Број новооснованих малих и средњих предузећа	12	20
	Укупан број запослених у МСП сектору	3482	3550
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.1.1. Институционална подршка МСП-има			
1.1.2. Финансијски механизми подршке привреди и подршка запошљавању			
1.1.3. Унапређење пословне инфраструктуре			

ПРИОРИТЕТ 1.2.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
----------------	-----------	--------------------------------	------------------------------

Развити савремену и тржишно орјентисану пољопривреду	Број регистрованих пољопривредних газдинстава	3	10
	Висина прихода регистрованих пољопривредних газдинстава	80000	100000
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.2.1. Подстицаји за развој пољопривреде			

ПРИОРИТЕТ 1.3.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
Креирати туристички атрактивну заједницу	Број запослених у сектору туризма на подручју општине	135	158
	Укупан број туриста	7403	8000
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
1.3.1. Развој туризма			

Приоритети за стратешки циљ 2. са припадајућим мјерама

ПРИОРИТЕТ 2.1.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
Побољшати ефикасност рада локалне управе	Степен задовољства ефикасношћу рада општинске управе (Анкета)	50%	70%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
2.1.1. Побољшање административних капацитета			

ПРИОРИТЕТ 2.2.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
Унаприједити рад јавних установа и предузећа	Степен задовољства радом јавних установа и предузећа (Анкета)	48%	70%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
2.2.1. Здравствена и социјална заштита			
2.2.2. Култура; 2.2.3. Спорт; 2.2.4. Образовање			

Приоритети за стратешки циљ 3. са припадајућим мјерама

ПРИОРИТЕТ 3.1.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације	Ниво задовољства грађана квалитетом комуналних услуга водоснабдијевања и канализације	45%	70%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
3.1.1. Водоснабдијевање			
3.1.2. Канализација отпадних вода			
3.1.3. Топлификација			

ПРИОРИТЕТ 3.2.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
Унаприједити квалитет ваздуха, земљишта и водотока	Просјечни годишњи износ материјалне штете од елементарних непогода на подручју општине	50.000 КМ	20.000 КМ
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
3.2.1. Спречавање природних катастрофа			

ПРИОРИТЕТ 3.3.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
Унаприједити саобраћајну инфраструктуру и јавне површине	Ниво задовољства грађана општине квалитетом саобраћајне мреже	42%	65%
	Ниво задовољства грађана општине квалитетом јавних површина	40%	60%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
3.3.1. Саобраћајна инфраструктура			
3.3.2. Управљање јавним површинама			

ПРИОРИТЕТ 3.4.	ИНДИКАТОР	Полазне вриједности 2023. год.	Циљне вриједности 2030. год.
Унаприједити систем управљања чврстим отпадом	Ниво задовољства грађана општине квалитетом услуге прикупљања и одвоза отпада	46%	70%
Припадајуће мјере за реализацију приоритета			
3.4.1. Управљање чврстим отпадом			

4. Кључни стратешки пројекти

1. **Изградња инфраструктуре у пословној зони Кртељи - (Мјера 1.1.3.)** - Изградњом инфраструктуре у пословној зони Кртељи створиће се услови за отварање нове понуде атрактивних локација за домаће и стране инвеститоре. Очекивани резултати повећања броја пословних субјеката на наведеној пословној зони за 30%. Комплетан износ од 700.000 КМ планиран је из буџета Општине Источна Илица.
2. **Подршка пројектима намијењеним набавци опреме за прераду, чување и дистрибуцију пољопривредних производа (Изградња хладњаче/откупне станице за јагодичасто воће) - (Мјера 1.2.1.)** - Реализацијом пројекта створиће се услови за повећање броја пољопривредних произвођача и газдинстава у односу на 2023. годину. Очекивани резултат: бољи/ефикаснији пласман пољопривредних производа и сарадња пољопривредних произвођача и прерађивача пољопривредних производа. Планиран је модел јавно –приватног партнерства. Укупна вриједност пројекта је процијењена на 400.000 КМ, у којем ће општина Источна Илица учествовати са 50 % (200.000 КМ), а инвеститор са осталих 50% (200.000 КМ).
3. **Рјешавање проблема смјештаја општинске администрације (Мјера 2.1.1.)** – Обезбјеђењем услова за набавку објекта за смјештај запослених у општинској управи унаприједиће се бољи услови рада, савременија и функционалнија опрема за рад. Реализацијом пројекта створиће се услови за дигитализацију општинских поступака, умрежавање, обезбјеђење сервер сале, односно створиће се услови за безбједно чување података. За реализацију овог пројекта потребна су оквирна средства у износу од 7.500.000 КМ, која ће бити обезбјеђена из следећих извора: кредитна средства 6.500.000 КМ, буџетска средства у износу од 1.000.000 КМ.
4. **Јачање интерних ИКТ капацитета за провођење дигиталне трансформације - (Мјера 2.1.2.)** - Реализацијом пројекта стварају се услови за дигитализацију општинских поступака, умрежавање, обезбјеђење сервер сале, односно створиће се услови безбједног обезбјеђења података, као и ефикасније управе. Вриједност пројекта износи 403.000 КМ, од чега ће општина обезбједити 113.000 КМ, док ће се 290.000 КМ осигурати из међународних донаторских фондова.
5. **Изградња адреналин парка (зип-лине, алпинистичка стијена, кањон Касиндолске ријеке) - (Мјера 2.2.3.)** – од изузетног је значаја за развој туризма и потенцијални развој мјеста која су ненасељена. Општина Источна Илица посједује природна богатства која ће на овај начин добити шансу стављања у функцију туристичког развоја општине Источна Илица. Реализацијом пројекта побољшаће се услови за привлачење већег броја иностраних и домаћих туриста, као и допринос развоју кратких ланаца вриједности у области туризма.
6. Укупна вриједност пројекта је процијењена на 80.000 КМ, од чега ће 60.000 бити финансирано из донаторских средстава, док ће општина Источна Илица учествовати у финансирању са 20.000 КМ.

5. Провјера међусобне усклађености стратешких докумената

Стратегија развоја општине Источна Илиџа, за период 2021-2030. година, усклађена је са новим законским прописима у области стратешког планирања и управљања развојем у Републици Српској². Разматрани су приоритети и планиране интервенције из других релевантних стратешких докумената на нивоу Републике Српске и Босне и Херцеговине. У недостатку свеобухватне стратегије развоја, посебно су узете у обзир мјере предвиђене Програмом економских реформи Владе Републике Српске, за период 2023-2025. година, које представљају основно усмјерење за будуће активности, како на републичком тако и на локалном нивоу.

Такође, у наредној табели се налази информација о усклађености са Оквиром за реализацију циљева одрживог развоја у Босни и Херцеговини³ (SDG оквир). Стратешки циљеви са припадајућим приоритетима и мјерама су разврстани према три утврђена правца одрживог развоја у БиХ а то су:

- 1) Добра управа и управљање јавним сектором,
- 2) Паметан раст и
- 3) Социјална укљученост – друштво једнаких могућности.

Стратегијом развоја општине Источна Илиџа, за период 2021 - 2030. година, препознати су оквирни правци дефинисани Оквиром за реализацију циљева одрживог развоја у Босни и Херцеговини.

Правац СДГ – ”Паметни раст” прожима се кроз стратешки циљ 1. и 3., док правац ”Добра управа и управљање јавним сектором” се огледа у оквиру стратешког циља 2. У овом СДГ правца ”Друштва једнаких могућности”, Акцелератори 3.1. и 3.3. су инкорпорирани и усклађени са стратешким циљем 2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане; Приоритете 2.2. Унаприједити рад јавних установа и предузећа; Мјера 2.2.1. Здравствена и социјална заштита.

Наредна табела даје приказ везе између стратешких циљева, приоритета и мјера из Стратегије развоја општине Источна Илиџа, за период 2021 - 2030. година, са циљевима, мјерама и активностима докумената виших нивоа власти.

Стратешки документ вишег нивоа	Везани стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја општине Источна Илиџа
Програм економских реформи Републике Српске за период 2023–2025. године	
Област II: Зелена транзиција Мјера 5.: Прелазак индустрије ка зеленој и кружној економији и	

² Закон о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској („Сл.гл.РС“ број 63/21)

³ Циљеви одрживог развоја (SDG) представљају трансформативни план за стварање боље и одрживе будућности за цијели свијет. Они се баве глобалним изазовима с којима се цијели свијет суочава, укључујући сиромаштво, неједнакост, климатске промјене, деградацију животне средине, просперитет, ми и правду. (SDG оквир за БиХ, децембар 2020)

<p>успостављање економских инструмената за унапређење система управљања посебним категоријама отпада;</p> <p>Активност: Финансијска подршка пројектима енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије у индустрији Мјера 6.: „Зелена транзиција“ електроенергетског сектора у Републици Српској;</p> <p>Активност: Имплементација Енергетског и климатског плана РС (МЕП, МПУГЕ, ФЗЖСБЕ, јавни сектор и институције, енергетски и привредни субјекти, грађани).</p>	<p>Стратешки циљ 3.: Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине</p> <p>Приоритет 3.1. Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације</p> <p>Мјера 3.1.3. Топлификација</p> <p>Приоритет 3.4. Унаприједити систем управљања чврстим отпадом</p> <p>Мјера 3.4.1. Управљање чврстим отпадом</p>
<p>Област IV: Пословно окружење и смањење неформалне економије Мјера 11.: Јачање подршке предузетништва РС</p> <p>Активност: Подршка друштвеним предузећима</p>	<p>Стратешки циљ 1.: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање</p> <p>Приоритет 1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП) Мјера 1.1.1. Институционална подршка МСП-има Мјера 1.1.2. Финансијски механизми подршке привреди и подршка запошљавању</p>
<p>Област IX: Пољопривреда, индустрија и услуге Мјера 16.: Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде; Мјера 17.: Подршка прерађивачкој индустрији</p> <p>Активност: Унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехрамбеном индустријом.</p>	<p>Стратешки циљ 1.: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање</p> <p>Приоритет 1.2. Развити савремену и тржишно оријентисану пољопривреду Мјера 1.2.1. Подстицаји за развој пољопривреде</p> <p>1.2.1.2. Подршка пројектима намијењеним набавци опреме за прераду, чување (изградња хладњаче) и дистрибуцију пољопр. производа. 1.2.1.3. Финансијска подршка унапређењу сарадње пољопривредних произвођача и прерађивача пољопривредних производа.</p>
<p>Оквир за реализацију циљева одрживог развоја у БиХ (SDG)</p>	
<p>Развојни правац: „Добра управа и управљање јавним сектором“ Акцелератор 1.1 ”Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор”</p>	<p>Стратешки циљ 2: Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане Приоритет 2.1. Побољшати ефикасност рада локалне управе</p>

Покретач: Одговорна управа фокусирана на грађане и пословни сектор	Мјера 2.1.1. Побољшање административних капацитета
Развојни правац: „Паметни раст“ Акцелератор 2.1 ”Повољно окружење за предузетништво и иновације ” Акцелератор 2.2 ”Повећање инвестиција у инфраструктуру” Акцелератор 2.5 ”Паметно управљање природним ресурсима и животном средином”	Стратешки циљ 1.: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање Приоритет 1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП) Стратешки циљ 3.: Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине Приоритет 3.3. Унаприједити саобраћајну инфраструктуру и јавне површине Приоритет 3.4. Унаприједити систем управљања чврстим отпадом
Развојни правац: „Друштво једнаких могућности“ Акцелератор 3.1 Унапређење политике социјалне заштите Акцелератор 3.3 Ефикасна здравствена заштита за све	Стратешки циљ 2.: Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане Приоритет 2.2. Унаприједити рад јавних установа и предузећа Мјера 2.2.1. Здравствена и социјална заштита
Стратегија управљања отпадом у Републици Српској за период 2017-2026. година	
Стратешки циљ 2: Унапређивање система сакупљања комуналног отпада Мјера: Повећавати обухваћеност становништва услугом организованог сакупљања комуналног отпада	Стратешки циљ 3. Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине Приоритет 3.4. Унаприједити систем управљања чврстим отпадом Мјера 3.4.1. Управљање чврстим отпадом
Стратегија развоја енергетике Републике Српске до 2035. године	
П1. Ефикасно кориштење ресурса П2. Сигурна и приступачна енергија П3. Ефикасно кориштење енергије П4. Енергетска транзиција и одговорности према животној средини	Стратешки циљ 3: Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине Приоритет 3.1.: Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације Мјера 3.1.3. Топлификација
Стратегија интегралног управљања водама Републике Српске 2015-2024	
Општи циљеви: „Уређење и рационално кориштење водних ресурса Републике Српске“, „Заштита вода у оквиру интегралне заштите и унапређења животне средине“, „Заштита од штетног дјеловања вода“	Стратешки циљ 3: Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине Приоритет 3.1.: Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације Мјера 3.1.1. Водоснабдијевање Мјера 3.1.2. Каналисање отпадних вода
Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021-2027	

<p>Стратешки циљ 1. Повећање обима и продуктивности пољопривредних производа</p>	<p>Стратешки циљ 1.: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање Приоритет 1.2. Развити савремену и тржишно оријентисану пољопривреду Мјера 1.2.1. Подстицаји за развој пољопривреде</p>
<p>Стратегија развоја туризма Републике Српске за период 2021-2027</p>	
<p>Стратешки циљ 4. Унапријеђено подстицајно окружење за развој туризма</p>	<p>Стратешки циљ 1.: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање Приоритет 1.3. Креирати туристички атрактивну заједницу</p>
<p>Оквирна Стратегија промета Босне и Херцеговине (2015-2030)</p>	
<p>Стратешки циљ: Задовољити потребе у смислу одржавања, побољшања и развоја прометне инфраструктуре</p>	<p>Стратешки циљ 3: Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине Приоритет 3.3.: Унаприједити саобраћајну инфраструктуру и јавне површине</p>
<p>Стратегија привлачења страних инвестиција у Републику Српску, за период 2021-2027</p>	
<p>Стратешки циљ 2. Приоритет 2.1. Идентификација и усмјерење на кључне секторе привреде Мјера 2.1.1. Идентификација кључних конкурентских предности појединих сектора Мјера 2.1.2. Израда инвестиционих пакета по секторима за поједине инвестиционе локације</p>	<p>Стратешки циљ 1.: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање Приоритет 1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП) Мјера 1.1.1. Институционална подршка МСП-има Мјера 1.1.2. Финансијски механизми подршке привреди и подршка запошљавању Приоритет 1.2. Развити савремену и тржишно оријентисану пољопривреду Мјера 1.2.1. Подстицаји за развој пољопривреде Приоритет 1.3. Креирати туристички атрактивну заједницу</p>
<p>Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској, за период 2023-2029</p>	
<p>Стратешки циљ 3. Приоритет 3.4. Унапређење локалног развоја 3.4.1. Подршка стратешком и простор. планирању у ЈЛС за реализацију циљева одрживог развоја 3.4.2. Подршка операционализацији и имплементацији стратегија и план. у ЈЛС 3.4.3. Подршка унапређивању пословног окружења и предузетништва у ЈЛС 3.4.4. Подршка програмима друштвеног развоја и развоју друштвеног предузетништва у ЈЛС</p>	<p>Стратешки циљ 1.: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање Приоритет 1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП) Приоритет 1.2. Развити савремену и тржишно оријентисану пољопривреду Приоритет 1.3. Креирати туристички атрактивну заједницу</p> <p>Стратешки циљ 2: Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане Приоритет 2.1. Побољшати ефикасност рада локалне управе</p>

Стратегија развоја индустрије Републике Српске, за период 2021-2027	
<p>Стратешки циљ 2. Смањити спољнотрговински дефицит у индустрији</p> <p>Приоритет 2.2. Супституција увоза</p> <p>Мјера 2.2.1. Подршка развоју домаћег производа и</p> <p>Мјера 2.2.2. Подршка домаћој производњи</p>	<p>Стратешки циљ 1.: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање</p> <p>Приоритет 1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП)</p> <p>Приоритет 1.2. Развити савремену и тржишно оријентисану пољопривреду</p> <p>Мјера 1.2.1. Подстицаји за развој пољопривреде</p>
<p>Стратешки циљ 5.</p> <p>Приоритет 5.2. Ефикасно коришћење ресурса у индустрији (прелазак ка кружној економији)</p> <p>Мјера 5.2.1. Развој ефикасног система коришћења сировина и управљања отпадом</p> <p>Мјера 5.2.2. повећање енергетске ефикасности у индустрији</p>	<p>Стратешки циљ 3. Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине</p> <p>Приоритет 3.4. Унаприједити систем управљања чврстим отпадом</p> <p>Мјера 3.4.1. Управљање чврстим отпадом</p>

6. Оквирни финансијски план

ОКВИРНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА ПЕРИОД 2024 - 2030. ГОДИНА					
Редни број и ознака	Структура финансирања (у %)	Укупно	Буџет општине	Остали извори	
		(у КМ)	(у КМ)	(у КМ)	Назив потенцијалног извора
1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање	5.89	6,510,000	4,250,000	2,260,000	
П. 1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП)	56.44	3,674,000	3,234,000	440,000	
М 1.1.1. Институционална подршка МСП-има	1.58	58,000	43,000	15,000	Међународне донације
М 1.1.2. Финансијски механизми подршке привреди и подршка запошљавању	34.46	1,266,000	846,000	420,000	Међународне донације

М 1.1.3. Унапређење пословне инфраструктуре	63.96	2,350,000	2,345,000	5,000	Међународне донације
П 1.2. Развити савремену и тржишно оријентисану пољопривреду	38.86	2,530,000	860,000	1,670,000	
М 1.2.1. Подстицаји за развој пољопривреде	100.00	2,530,000	860,000	1,670,000	JPP, Међународне донације и остало
П 1.3. Креирати туристички атрактивну заједницу	4.70	306,000	156,000	150,000	
М 1.3.1. Развој туризма	100.00	306,000	156,000	150,000	JPP, Међународне донације и остало
2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане	36.03	39,785,000	10,972,000	28,813,000	
П 2.1. Побољшати ефикасност рада локалне управе	19.86	7,900,000	1,260,000	6,640,000	
М 2.1.1. Побољшање административних капацитета	100	7,900,000	1,260,000	6,640,000	Међународне донације и кредитна средства
П 2.2. Унаприједити рад јавних установа и предузећа	80.14	31,885,000	9,712,000	22,173,000	
М 2.2.1. Здравствена и социјална заштита	16.94	5,400,000	320,000	5,080,000	Међународне донације и остало
М 2.2.2. Култура	12.86	4,100,000	1,365,000	2,735,000	Међународне донације и остало
М 2.2.3. Спорт	30.00	9,565,000	5,957,000	3,608,000	Међународне донације, кредитна средства и остало
М 2.2.4. Образовање	40.21	12,820,000	2,070,000	10,750,000	ЈПП и остало

3. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине	58.08	64,140,000	25,310,000	38,830,000	
П 3.1. Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације	36.33	23,305,000	13,155,000	10,150,000	
М 3.1.1. Водоснабдијевање	38.94	9,075,000	7,675,000	1,400,000	Међународне донације, кредитна средства и остало
М 3.1.2. Каналисање отпадних вода	49.35	11,500,000	3,300,000	8,200,000	Остало
М 3.1.3. Топлификација	11.71	2,730,000	2,180,000	550,000	Фондови ЕУ, донације и остало
П 3.2. Унаприједити квалитет ваздуха, земљишта и водотока	31.40	20,140,000	1,140,000	19,000,000	
М 3.2.1. Спречавање природних катастрофа	100.00	20,140,000	1,140,000	19,000,000	Фондови ЕУ и остало
П 3.3. Унаприједити саобраћајну инфраструктуру и јавне површине	31.63	20,285,000	10,705,000	9,580,000	
М 3.3.1. Саобраћајна инфраструктура	81.69	16,570,000	7,290,000	9,280,000	Кредитна средства и остало
М 3.3.2. Управљање јавним површинама	18.31	3,715,000	3,415,000	300,000	Међународне донације и остало
П 3.4. Унаприједити систем управљања чврстим отпадом	0.64	410,000	310,000	100,000	
М 3.4.1. Управљање чврстим отпадом	100.00	410,000	310,000	100,000	Остало
Укупно		110,435,000	40,532,000	69,903,000	

ПРЕГЛЕД ПО ИЗВОРИМА ФИНАНСИРАЊА
(Износи у КМ и процентима)

Буџет ЈЛС	Средства обезбеђена по основу ЈПП	Средства предприсупних и других фондова ЕУ
34.471.000,00	5.050.000,00	10.250.000,00
32,17	4,71	9.56
Бесповратна средства других међународних донација	Кредитна средства међународних и других развојних институција	Други извори
2.613.000,00	8,900,000.00	45.880.000,00
2,44	8,31	42,81

7. Оквир за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање стратешког документа

Основне активности и одговорности за провођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије развоја	
Активности (*)	Надлежност (формирати тим)
Припрема/ажурирање Календара активности Одсеја за развој (ЈУРА**)	Носилац процеса: Шеф Одсеја за развој Учесници процеса: Остали службеници Одсеја за развој
Припрема механизма и алата за праћење и извјештавање о остварењу стратегије развоја (укључујући локализиране циљеве одрживог развоја БИХ)	Носилац процеса: Шеф Одсеја за развој Учесници процеса: службеници Одсеја за развој заједно са Начелником
Дефинисање приоритета на основу стратешко-програмских докумената за наредни 1+2 плански циклус	Носилац процеса: Шеф Одсеја за развој заједно са Начелником, Шефом кабинета и службеницима Одсеја за развој Учесници у процесу: руководиоци одјељења/служби, колегиј начелника, остали службеници
Припрема средњорочних и годишњих планова рада служби, укључујући пројекте из стратегије развоја и везане редовне активности	Носилац процеса: Начелник са колегијумом начелника Учесници процеса: Шеф кабинета, шеф Одсеја за развој, са осталим кључним службеницима
Израда Средњорочног (трогодишњег) и Годишњег плана рада ЈЛС (за наредну годину)	Носилац процеса: Шеф кабинета заједно са Начелником и Шефом Одсеја за развој Учесници процеса: руководиоци одјељења/служби и остали службеници
Укључивање кључних стратешких пројеката и активности у план Буџета (за наредну годину)	Носилац процеса: Начелник заједно са Шефом одјељења за финансије Учесници процеса: Шеф Одсеја за развој заједно са Шефом кабинета и осталим руководиоцима и кључним службеницима
Усклађивање годишњих планова рада служби/одјељења и Годишњег плана рада ЈЛС са усвојеним Буџетом (за наредну годину)	Носилац процеса: Начелник (колегиј начелника) Учесници процеса: Шеф кабинета начелника, Шеф Одсеја за развој, руководиоци служби заједно са осталим кључним службеницима
Усвајање Годишњег плана рада ЈЛС (за наредну годину)	Носилац процеса: Начелник Учесници процеса: Скупштина

Разрада пројеката из Годишњег плана рада ЈЛС	Носилац процеса: Шеф Одсјека за развој Учесници процеса: Кабинет начелника, Остали службеници Одсјека за развој са кључним Одјелењима/службама
Праћење и привлачење екстерних извора финансирања пројеката	Носилац процеса: Шеф Одсјека за развој Учесници процеса: Кабинет начелника, Надлежна одјелења и Остали службеници Одсјека за развој
Праћење провођења Годишњег плана рада ЈЛС и остварења стратешких циљева	Носилац процеса: Шеф Одсјека за развој, Шеф кабинета начелника Учесници процеса: Надлежна одјелења и Остали службеници Одсјека за развој заједно са службеницима који воде послове финансија
Израда годишњих извјештаја о раду служби/одјелења	Носилац процеса: Начелник Учесници процеса: Шеф Кабинета начелника, Шеф Одсјека за развој, руководиоци одјелења /служби са осталим кључним службеницима
Укључивање јавности/ Партнерске групе у праћење провођења стратегије развоја ^(***)	Носилац процеса: Шеф Одсјека за развој Учесници процеса: Кабинет начелника, Остали службеници Одсјека за развој и одјелења/служби, Партнерска група
Припрема и разматрање Извјештаја о спровођењу стратегије (за претходну годину)	Носилац процеса: Шеф Одсјека за развој заједно са начелником Учесници процеса: Остали службеници Одсјека за развој са руководиоцима одјелења /служби
Припрема и разматрање Годишњег извјештаја о раду ЈЛС (за претходну годину)	Носилац процеса: Шеф Одсјека за развој заједно са начелником Учесници процеса: Шеф Кабинета начелника, Руководиоци одјелења, Колегиј начелника, Остали службеници Одсјека за развој
Усвајање и објављивање Извјештаја о спровођењу стратегије (за претходну годину)	Носилац Иницијатор и власник процеса: Начелник Учесници процеса: Скупштина
Усвајање и објављивање Годишњег извјештаја о раду ЈЛС (за претходну годину)	Носилац процеса: Начелник Учесници процеса: Скупштина
Остале важне активности: ▪ Успостављање и унапређење међуопштинске сарадње ▪ Покретање процеса вредновања стратегије развоја	Носилац процеса: Начелник Учесници процеса: Шеф кабинета, Шеф Одсјека за развој, Руководиоци одјелења/служби и Остали службеници Одсјека за развој

8. Прилози

8.1. Сажети преглед стратешких циљева, приоритета и мјера

Редни број и ознака	НАЗИВ	ИНДИКАТОРИ И ФИНАНСИЈСКИ ИЗВОРИ		
		Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
1. Стратешки циљ	Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање	Укупан годишњи приход пословних субјеката регистрованих на подручју Општине (у КМ)	532.111.085	610.000.000
		Број запослених	4384	4650
		Број незапослених	980	900
		Број пословних субјеката на подручју Општине	184 + 470 доо + с.п	195 + 500
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		4.250.000,00	2.260.000,00	6.510.000,00
1.1. Приоритет	Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП)	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Број новооснованих малих и средњих предузећа	12 +59 Доо +59	15 +70
		Укупан број запослених у МСП сектору	3482	3550
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.234.000,00	440.000,00	3.674.000,00
1.1.1. Мјера	Институционална подршка МСП-има	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Отворена канцеларија за локални економски развој и сарадњу са дијаспором	0	1
		Формиран Пројектни центар општине за израду планске документације	0	1
		Основан клуб привредника (промоција успјешних предузетника)	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		43.000,00	15.000,00	58.000,00
1.1.2. Мјера	Финансијски механизми подршке привреди и подршка запошљавању	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Број уведених олакшица обавеза МСП -а за градњу	3	5

		објеката у индустријској зони		
		Финансијска подршка запошљавању у почетним бизнисима (start up) (у КМ)	78.597,82	120.000,00
		Број електронско увезаних комуналних предузећа на издавању сагласности за градњу објеката	0	4
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		846.000,00	420.000,00	1.266.000,00
1.1.3. Мјера	Унапређење пословне инфраструктуре	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Израђена инфраструктура у пословној зони „Кртељи“	21.000 m ²	45.000 m ²
		Израђена инфраструктура у Индустријској зони Војковићи-мост Крупац	11.500 m ²	20.000 m ²
		Израђена Студија оправданости формирања Пословне зоне „Војковићи“	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.345.000,00	5.000,00	2.350.000,00
1.2. Приоритет	Развити савремену и тржишно оријентисану пољопривреду	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Број регистрованих пољопривредних газдинстава	3	10
		Висина прихода регистрованих пољопривредних газдинстава	100.000,00	300.000,00
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		860.000,00	1.670.000,00	2.530.000,00
1.2.1. Мјера	Подстицаји за развој пољопривреде	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Уведена финансијска подршка – подстицаји (субвенција) у пољопривреди (у КМ)	63.600	150.000
		Отворена зелена пијаца	0	1
		Израђена хладњача (за откуп јагодичастог воћа)	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		860.000	1.670.000	2.530.000

1.3. Приоритет	Креирати туристички атрактивну заједницу	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Број запослених у сектору туризма на подручју општине	135	158
		Укупан број туриста	7403	8000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		156.000,00	150.000,00	306.000,00
1.3.1. Мјера	Развој туризма	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Израђен план за подручје“ Илињача“	0	1
		Израђени ловачки домови (Кланац, Крупац, Илињача)	0	3
		Израђена студија хотелско-туристичког комплекса Павловац	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		156.000,00	150.000,00	306.000,00

Редни број и ознака	НАЗИВ	ИНДИКАТОРИ И ФИНАНСИЈСКИ ИЗВОРИ		
		Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
2. Стратешки циљ	Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане	Повећан степен задовољства грађана јавним услугама (%)	50%	70%
		Повећано финасирање пројеката друштвених дјелатности из буџета	8%	10%
		Повећано финасирање пројеката друштвених дјелатности из екстерних извора	2%	5%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		10.972.000,00	28.813.000,00	39.785.000,00
2.1. Приоритет	Побољшати ефикасност рада локалне управе	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Степен задовољства ефикасношћу рада општинске управе (Анкета)	50%	70%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.260.000,00	6.640.000,00	7.900.000,00

2.1.1. Мјера	Побољшање административних капацитета	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Израђен објекат општине	0	1
		Урађен и усвојен Просторни план општине Источна Илиџа	0	1
		Урађен и усвојен Урбанистички план општине Источна Илиџа	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.260.000	6.640.000	7.900.000
2.1.2. Мјера	Ојачати интерне ИКТ капацитете за провођење дигиталне трансформације	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Опремљен сервер сале	0	1
		Набављени рачунари	0	80
		Набављен Office 365	0	1
		Имплементиран ISMS	0	1
		Извршено пенетрацијско тестирање	0	1
		Редизајнирана web странице за 5 електронских услуга нивоа 3	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		113.000	290.000,00	403.000,00
2.1.3. Мјера	Успоставити иновативан и кориснички оријентисан дигитални екосистем за безпапирно пословање и пружање е-услуга	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Имплементиран ДМС са електронским потписом	0	1
		Дигитализована архива	0	1
		Дигитализоване друге приоритетне услуге	3	10
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		42.000,00	158.000,00	200.000,00
2.1.4. Мјера	Унаприједити организационе и људске капацитете ЈЛС за провођење дигиталне трансформације	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Запослен информатичар	0	1
		Број запослених који су завршили обуку из области дигитализације	9	40
		Имплементиран QMS	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		136.000,00	50.000,00	186.000,00

2.2. Приоритет	Унаприједити рад јавних установа и предузећа	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Степен задовољства радом јавних установа и предузећа (Анкета)	48%	70%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		9.712.000,00	22.173.000,00	31.885.000,00
2.2.1. Мјера	Здравствена и социјална заштита	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Израђене амбуланте у МЗ Добриња и Касиндо	0	2
		Основана ЈЗУ Дом Здравља Источна Илица	0	1
		Обезбјеђен објекат дневног смјештаја у Центру за социјални рад	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		320.000,00	5.080.000,00	5.400.000,00
2.2.2. Мјера	Култура	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Израђена и успостављена ЈУ Центар за културу.	1	1
		Израђен Национални спомен парк Градац-Илињача	0	1
		Израђен Музеј на отвореном са стећцима (Павловац)	0	1
		Изградња вјерских објеката у Касиндолу и Илињачи.	0	2
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.365.000,00	2.735.000,00	4.100.000,00
2.2.3. Мјера	Спорт	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Реконструисани спортски објекти и игралишта	1	4
		Израђена мултифункционална игралишта	0	1
		Израђена Ролкрос стаза Кланац-Илињача	0	1
		Израђени отворени и затворени базени у склопу комплекса Кула	0	1
		Израђен адреналин парк	0	1

		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		5.957.000,00	3.608.000,00	9.565.000,00
2.2.4. Мјера	Образовање	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Изграђен објекат за Гимназију	0	1
		Изграђена спортска дворана „ПП Негош“	1	1
		Изграђена ЈУ „Вртићи Источна Илица“	0	1
		Обезбјеђена средства у буџету за стипендирања ученика и студената. (у КМ)	100.000,00	200.000,00
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.070.000,00	10.750.000,00	12.820.000,00

Редни број и ознака	НАЗИВ	ИНДИКАТОРИ И ФИНАНСИЈСКИ ИЗВОРИ		
		Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
3. Стратешки циљ	Обезбиједити равномјеран развој комуналне инфраструктуре у свим дијеловима општине, уз очување животне средине	Смањено загађење земљишта отпадним водама	45 %	70%
		Смањена емисија CO2	? %	? %
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		25.310.000,00	38.830.000,00	64.140.000,00
3.1. Приоритет	Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Ниво задовољства грађана квалитетом комуналних услуга водоснабдијевања и канализације	45%	70%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		13.155.000,00	10.150.000,00	23.305.000,00
3.1.1. Мјера	Водоснабдијевање	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Степен покривености корисника изграђеном градском водоводном мрежом у %	96	99

		Формирано К.П.“Водовод и Канализација“ Источна Илица	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		7.675.000,00	1.400.000,00	9.075.000,00
3.1.2. Мјера	Каналисање отпадних вода	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Степен покривености канализационом мрежом за насеља Војковићи, Касиндо, Которац у %	50	80
		Изграђени фекални колектори уз ријеку Жељезницу и Касиндолски поток	0	2
		Реконструисан болнички колектор	0	1
		Изградња пречистача отпадних вода	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.300.000,00	8.200.000,00	11.500.000,00
3.1.3. Мјера	Топлификација	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Формирано предузећа за производњу и испоруку топлотне енергије.	1	1
		Израђена студија енергетске ефикасности за јавне објекте на подручју општине	0	1
		Реконструисана комплетна мрежа ЛЕД јавне расвјете	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.180.000,00	550.000,00	2.730.000,00
3.2. Приоритет	Унаприједити квалитет ваздуха, земљишта и водотока	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Просјечни годишњи износ материјалне штете од елементарних непогода на подручју општине	50.000,00	20.000,00
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.140.000,00	19.000.000,00	20.140.000,00
3.2.1. Мјера	Спречавање природних катастрофа	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030

		Уређена корита ријека: Жељезнице, Добриње и Касиндолске ријеке	0	3
		Изграђен објекат територијалне ватрогасне јединице	0	1
		Опремљена јединица цивилне заштите (у КМ)	20.000,00	60.000,00
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.140.000,00	19.000.000,00	20.140.000,00
3.3. Приоритет	Унаприједити саобраћајну инфраструктуру и јавне површине	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Ниво задовољства грађана општине квалитетом саобраћајне мреже	42%	65%
		Ниво задовољства грађана општине квалитетом јавних површина	40%	60%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		10.705.000,00	9.580.000,00	20.285.000,00
3.3.1. Мјера	Саобраћајна инфраструктура	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Изграђено улица према годишњем програму		
		Изграђено кружних токова	0	2
		Постављено саобраћајних камера за надзор саобраћаја	15	30
		Изграђено бициклических стаза	0	1
		Саниран и заштићен жељезни мост-Голубовића мост	0	1
		Изграђен мост Плави анђели на ријеци Жељезници	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		7.290.000,00	9.280.000,00	16.570.000,00
3.3.2. Мјера	Управљање јавним површинама	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Изграђен градски парк „Вељине“	0	1
		Завршена пјешачка зоне Добриња -1	0	1
		Завршено спомен обиљежје „Вељине“	0	1
		Проширена гробља Грлица, Црквице и Касиндо.	0	3

		Изграђени паркови Војковићи, Младице и Касиндо.	0	3
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		3.415.000,00	300.000,00	3.715.000,00
3.4. Приоритет	Унаприједити систем управљања чврстим отпадом	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Ниво задовољства грађана општине квалитетом услуге прикупљања и одвоза отпада	46%	70%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		310.000,00	100.000,00	410.000,00
3.4.1. Мјера	Управљање чврстим отпадом	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
		Изграђена зграда комуналног предузећа „Комил.“	0	1
		Изграђена студија изводљивости за увођење система раздвајања чврстог отпада.	0	1
		Изграђена студије комплекса "Језеро" у каменолому Крупац.	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		310.000,00	100.000,00	410.000,00

8.2. Детаљан преглед мјера

Стратешки циљ 1:

Веза са стратешким циљем	1. Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање		
Приоритет	1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП)		
Назив мјере	1.1.1. Институционална подршка МСП-има		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Кључна претпоставка за овај стратешки циљ је изградња јединственог пословног амбијента који промовише предузетничку културу и осигурава подршку инвеститорима у свим фазама њиховог подухвата, јачање конкурентности малих и средњих предузећа као носилаца привредног развоја општине. Реализација мјере предвиђа отварање канцеларија за локални економски развој, формирање Пројект центра за израду планске документације за учешће на конкурсима, оснивање клуба провредника. Неопходно је обезбједити базе података значајне за привреднике, фискални регисатар непокретности, маркетинг план промоције привреде општине, те унаприједити веб страницу општине.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (58.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Отварање канцеларија за локални економски развој и сарадњу са дијаспором при Одјелењу за привреду 2. Формирање Пројект центра општине Источна Илица-за израду планске документације за учешће на конкурсима 3. Оснивање клуба привредника (промоција успјешних предузетника) 4. Израда базе података релевантних за привреду 5. Израда фискалног регистра непокретности 6. Израда маркетинг плана општине Источна Илица 7. Унапређење интернет сајта и веб портала општине. 		
Кључни стратешки пројекти			Очекивани крајњи резултат пројекта
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Отворена канцеларија за локални економски развој и сарадњу са дијаспором	0	1
	Формиран Пројектни центар општине за израду планске документације	0	1
	Основањ клуб привредника (промоција успјешних предузетника)	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета огледаће се у пружању инвеститорима потребних информација о локалитетима за градњу, законским прописима и обавезама, што ће довести до		

	повећања броја директних домаћих и страних инвестиција и очекивано повећање број нових радних мјеста. Уз развој привреде која брзо расте и омогућава запошљавање и виши животни стандард становништва општине, осигурава се перспектива за младе образованије и креативније становнике.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 58.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 43.000 КМ Међународне донације: 15.000 КМ
Период имплементације мјере	2024. година
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица
Носиоци мјере	Одјељење за привреду
Циљне групе	Домаћи и страни инвеститори

Веа са стратешким циљем	1. Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање	
Приоритет	1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП)	
Назив мјере	1.1.2. Финансијски механизми подршке привреди и подршка запошљавању	
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Реализација мјере обухвата увођење олакшица за градњу објеката у индустријској зони, електронско увезивање комуналних предузећа на издавању грађевинских дозвола и других сагласности за градњу објеката, као и пружање финансијске подршке запошљавању у почетним бизнисима (start up). Такође, настојаће се унаприједити техничка и кадровска оспособљеност средњих школа за програме преквалификације и доквалификације радне снаге, као и успостављање механизма суфинансирања обука радне снаге према утврђеним потребама привреде.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (1.266.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Олакшице обавеза МСП -а за градњу објеката у индустријској зони 2.Електронско увезивање комуналних предузећа на издавању сагласности за градњу објеката 3. Пројекат финансијске подршке запошљавању у почетним бизнисима (start up) 4. Унапређење техничке и кадровске оспособљености средњих школа за програме преквалификације и доквалификације радне снаге. 5. Успостава механизма суфинансирања обука радне снаге према исказаним потребама привреде. 	
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта

	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
Индикатори за праћење резултата мјере	Број уведених олакшица обавеза МСП -а за градњу објеката у индустријској зони	3	5
	Финансијска подршка запошљавању у почетним бизнисима (start up) (у КМ)	78.597,82	120.000,00
	Број електронско увезаних комуналних предузећа на издавању сагласности за градњу објеката	0	4
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Допринос мјере остварењу приоритета реализоваће се кроз оснивање центра за координацију свих пројекатних активности Општине за ућешће на конкурсима међународних и домаћих финансијера, а што ће довести до повећања финансијских средстава за подршку привреди и запошљавању.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.266.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 846.000 КМ; Међународне донације: 420.000 КМ		
Период имплементације мјере	2024.-2030. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Одјељење за привреду		
Циљне групе	Инвеститори, незапослена лица, проsvјетни радници и друга запослена лица		

Веза са стратешким циљем	1. Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање
Приоритет	1.1. Изградити подстицајно пословно окружење за развој малих и средњих предузећа (МСП)
Назив мјере	1.1.3. Унапређење пословне инфраструктуре
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Реализација мјере огледа се у обезбјеђењу повољних услова и рокова плаћања привредним субјектима, при градњи пословних објеката у пословним зонама. Потребно је уложити напоре на изградњу инфраструктуре у пословној зони „Кртељи“ и наставити развој инд. зоне мост Војковићи – мост Крупац, као и израду студије оправданости формирања Пословне зоне „Војковићи“. Општинска управа треба обезбједити ажурну базу података о активним привредним субјектима и инвестиционим локацијама на подручју општине. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (2.350.000 КМ):

	<p>1. Подршка привредним субјектима при градњи пословних објеката у пословним зонама кроз обезбјеђење повољних услова и рокова плаћања</p> <p>2. Ажурирање базе података о активним привредним субјектима и инвестиционим локацијама на подручју општине</p> <p>КСП: 3. Изградња инфраструктуре у пословној зони „Кртељи“</p> <p>4. Изградња инфраструктуре у Индустијској зони и даљи развој индустријске зоне мост Војковићи-мост Крупац</p> <p>5. Израда студије оправданости формирања Пословне зоне „Војковићи“</p>		
Кључни стратешки пројекти	Изградња инфраструктуре у пословној зони „Кртељи“	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Инфраструктурно уређена површина пословне зоне „Кртељи“ допринијеће повећању броја нових пословних субјеката и повећању броја запослених.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Изграђена инфраструктура у пословној зони „Кртељи“	21.000 m ²	45.000 m ²
	Изграђена инфраструктура у Индустијској зони Војковићи-мост Крупац	11.500 m ²	20.000 m ²
	Израђена Студија оправданости формирања Пословне зоне „Војковићи“	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Регистровање удружења за заступање интереса привредника кроз приједлоге рада општинске управе код доношења одлука које се тичу јачања предузетништва, допринијеће унапређењу пословне климе, а самим тим и динамичнијем економском развоју.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2.350.000,00 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 2.345.000,00 КМ; Међународне донације: 5.000 КМ		
Период имплементације мјере	2024.-2030. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Привредни субјекти, незапослена лица		

Веца са стратешким циљем	1. Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање		
Приоритет	1.2. Развити савремену и тржишно орјентисану пољопривреду		
Назив мјере	1.2.1. Подстицаји за развој пољопривреде		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Обезбјеђење финансијских средстава за подстицаје у пољопривреди пружиће пољопривредницима и прерађивачима значајну помоћ у набавци сировина, опреме, међусобној сарадњи и дистрибуцији својих производа. Отварање зелене пијаце и успостављање откупне станице за јагодичасто воће, такође, омогућиће боље услове пословања пољопривредника, а и грађани ће имати бољу понуду. Посебну пажњу треба посветити руралном развоју у мјестима: Крупац , Стара гора, Врела, Кланац и др.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (2.530.000 КМ):</p> <p>1. Обезбјеђење финансијске подршке програму подстицаја (субвенција) у пољопривреди.</p> <p>КСП 2. Подршка пројектима намијењеним набавци опреме за прераду, чување (изградња хладњаче) и дистрибуцију пољопривредних производа.</p> <p>3. Финансијска подршка унапређењу сарадње пољопривредних произвођача и прерађивача пољопривредних производа</p> <p>4. Отварање зелене пијаце и успостављање откупне станице за јагодичасто воће.</p> <p>5. Рурални развој (Крупац , Стара гора, Врела, Кланац).</p>		
Кључни стратешки пројекти	Подршка пројектима намијењеним набавци опреме за прераду, чување (изградња хладњаче) и дистрибуцију пољопривредних производа.	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Изградњом хладњаче створиће се услови за повећање броја пољ.произвођача, бољи пласман производа и унапријеђена сарадња пољ. произвођача.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Уведена финансијска подршка – подстицаји (субвенција) у пољопривреди (у КМ)	63.600,00	150.000,00
	Отворена зелена пијаца	0	1
	Изграђена хладњача (за откуп јагодичастог воћа)	0	1

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Ефекти реализације мјере - Подстицаји за развој пољопривреде - огледаће се кроз следеће: Изграђени нови капацитети у пољопривреди и остварена нова запошљавања; Повећан обим производње у пољопривреди за 3% на годишњем нивоу у периоду 2021-2030; Изграђени прерађивачки капацитети; Обезбјеђен сигуран пласман и сигурна откупна цијена; Боља могућност пласмана пољопривредних производа и сарадња пољопривредних произвођача и прерађивача пољопривредних производа; Развој пољопривредне производње условљен у руралним подучијима општине.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2.530.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илиџа 860.000 КМ; ЈПП, Међународне донације и остало: 1.670.000 КМ
Период имплементације мјере	2024-2030. година
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илиџа
Носиоци мјере	Општинска управа
Циљне групе	Привредни субјекти, пољопривредни произвођачи и прерађивачи пољопривредних производа, становништво.

Вежа са стратешким циљем	1. Стварати услове за интензиван привредни раст и запошљавање		
Приоритет	1.3. Креирати туристички атрактивну заједницу		
Назив мјере	1.3.1. Развој туризма		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Развој туризма на подручју општине Источна Илиџа реализоваће се кроз унапређивање туристичких потенцијала у областима, манифестационог, вјерског и спортског туризма. У том смислу потребно је наставити реализацију пројекта“ гондола“ Павловац – Јахорина те изградити студију хотелско-туристичког комплекса Павловац. Надаље, урадити план за подручје „Илињача“, као и план изградње ловачких домова Кланац, Крупац и Илињача. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (306.000 КМ): 1. Израда плана за подручје“ Илињача“ 2. Изградња ловачких домова Кланац, Крупац, Илињача 3. Наставак на реализацији пројекта“ гондола“ Павловац –Јахорина 4. Израда студије хотелско-туристичког комплекса Павловац.		
Кључни стратешки пројекти	Очекивани крајњи резултат пројекта		
	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030

Индикатори за праћење резултата мјере	Израђен план за подручје“ Илињача“	0	1
	Изграђени ловачки домови (Кланац, Крупац, Илињача)	0	3
	Израђена студија хотелско-туристичког комплекса Павловац	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета јесте развој туризма и ловног туризма. Основ за развој туризма даће изграђена почетна станица гондоле за Јахорину. Значајан ефекат даће и израда Студије као основ за тражење инвеститора за изградњу комплекса и израду регулационог плана простора. Развој туризма допринијеће запошљавању и повећању прихода.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 306.000 КМ Извор: : Буџет Општине Источна Илица 156.000 КМ; ЈПП, Међународне донације и остало: 150.000 КМ		
Период имплементације мјере	2024-2030. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Туристи, становништво општине		

Веза са стратешким циљем	2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане	
Приоритет	2.1. Побољшати ефикасност рада локалне управе	
Назив мјере	2.1.1. Побољшање административних капацитета	
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Мјера подразумијева стварање квалитетнијег друштвеног живота и изградње напредног имиџа општине, првенствено разрадом и увођењем концепта управљања интелектуалним, социјалним и културним капиталом. Континуирано побољшање ефикасности рада локалне управе, посебно у области управљања локалним развојем, допринијеће свеукупном развоју општине.</p> <p><u>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (7.900.000 КМ):</u></p> <p>КСП 1. Рјешавање проблема смјештаја Општинске администрације</p> <ol style="list-style-type: none"> Одржавање и унапређење web странице са он-лине сервисом за комуникацију са грађанима Унапређење механизма за издавање одобрења за грађење, и увођење надоградње GIS-а (геоинформационог система) Израда просторног плана општине Израда урбанистичког плана општине Унапређење знања и вјештина службеника општинске управе по плану обуке 	
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта

	Рјешавање проблема смјештаја Општинске администрације	Побољшање услова рада, савременија и функционалнија опрема за рад, услови за дигитализацију општинских поступака.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Изграђен објекат општине	0	1
	Урађен и усвојен Просторни план општине Источна Илиџа	0	1
	Урађен и усвојен Урбанистички план општине Источна Илиџа	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Изградњом објекта – административни центар општине - створиће се бољи услови за рад запослених у општинској управи, као и бољи услови за пружање информација и помоћи грађанима, новим инвеститорима и постојећим привредницима. Доношењем нових просторно - планских докумената (Просторни план и Урбанистички план општине, те увођење ГИС система) унаприједиће се планови и поступци улагања у инфраструктуру и уопште улагања у све области економског развоја општине.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 7.900.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илиџа 1.260.000 КМ; Међународне донације и кредитна средства: 6.640.000 КМ		
Период имплементације мјере	2026-2030. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илиџа		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Запослени у општинској управи, грађани и пословна заједница.		

Вежа са стратешким циљем	2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане
Приоритет	2.1. Побољшати ефикасност рада локалне управе
Назив мјере	2.1.2. Ојачати интерне ИКТ капацитете за провођење дигиталне трансформације
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Мјера подразумијева континуирано побољшање ефикасности рада локалне управе, посебно у области дигиталне трансформације. Потребно је унаприједити активне и пасивне мреже у просторијама општине, опремити сервер салу, набавити рачунаре, набавити Office 365, имплементирати ISMS, извршити пенетрацијско тестирање и редизајнирати web страницу за 5 електронских услуга нивоа 3. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (403.000 КМ): 1 Унапређење активне и пасивне мреже у просторијама ЈЛС 2 Опремање сервер сале 3 Набавка рачунара

	4 Набавка Office 365 5 Имплементација ISMS 6 Пенетрацијско тестирање 7 Редизајнирање web странице за 5 електронских услуга нивоа 3		
Кључни стратешки пројекти	Јачање интерних ИКТ капацитета за провођење дигиталне трансформације	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Услови за дигитализацију административних поступака, умрежавање, обезбјеђена сервер сала, ефикаснији рад општинск еуправе.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Опремљен сервер сала	0	1
	Набављени рачунари	0	10
	Набављен Office 365	0	1
	Имплементиран ISMS	0	1
	Извршено пенетрацијско тестирање	0	1
	Редизајнирана web странице за 5 електронских услуга нивоа 3	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализацијом мјере ојачаће се интерне комуникационе технологије и капацитети за дигиталне трансформације, те набавити одговарајућа опрема.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 403.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 113.000 КМ; Међународне донације: 290.000 КМ		
Период имплементације мјере	2025-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Запослени у општинској управи, грађани и пословна заједница.		

Веза са стратешким циљем	2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане
Приоритет	2.1. Побољшати ефикасност рада локалне управе
Назив мјере	2.1.3. Успоставити иновативан и кориснички оријентисан дигитални екосистем за безпапирно пословање и пружање е-услуга
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Мјера подразумијева успостављање иновативног и кориснички оријентисаног дигиталног екосистема за безпапирно пословање и пружање е-услуга. Потребно је набавити и имплементирати ДМС са електронским потписом, извршити дигитализацију архиве и других приоритетних услуга Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (200.000 КМ): 1 Набавка и имплементација ДМС са електронским потписом 2 Дигитализација архиве

	3 Дигитализација других приоритетних услуга.		
Кључни стратешки пројекти	Очекивани крајњи резултат пројекта		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Имплементиран ДМС са електронским потписом	0	1
	Дигитализована архива	0	1
	Дигитализоване друге приоритетне услуге	3	7
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализацијом мјере унаприједиће се ефикасност рада општинске управе.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 200.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 42.000 КМ; Међународне донације: 158.000 КМ		
Период имплементације мјере	2025-2026. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Запослени у општинској управи, грађани и пословна заједница.		

Вежа са стратешким циљем	2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане		
Приоритет	2.1. Побољшати ефикасност рада локалне управе		
Назив мјере	2.1.4. Унаприједити организационе и људске капацитете ЈЛС за провођење дигиталне трансформације		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Мјера подразумијева унапређење организационих и људских капацитета општинске управе за провођење дигиталне трансформације, која подразумијева имплементација QMS, обуку запослених за дигиталне вјештине и запошљавање информатичара. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (186.000 КМ): -Запошљавање информатичара -Обука запослених за дигиталне вјештине -Имплементација QMS		
Кључни стратешки пројекти	Очекивани крајњи резултат пројекта		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030

	Запослен информатичар	0	1
	Број запослених који су завршили обуку из области дигитализације	0	40
	Имплементиран QMS	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализацијом мјере унаприједиће се област организационих и људских капацитета општинске управе а све у циљу увођења дигиталне трансформације.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 186.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 136.000 КМ; Међународне донације: 50.000 КМ		
Период имплементације мјере	2025-2026. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Запослени у општинској управи, грађани и пословна заједница.		

Веза са стратешким циљем	2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане		
Приоритет	2.2. Унаприједити рад јавних установа и предузећа		
Назив мјере	2.2.1. Здравствена и социјална заштита		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Бољи квалитет живота подразумијева и стално унапређење здравствених услуга и бригу о угроженим категоријама становништва. Оснивање ЈЗУ Дома здравља као и отварање амбуланти у МЗ Добриња и Касиндо увелико ће поправити услове лијечења становништва. Посебну пажњу треба посветити уклањању архитектонских баријера, те обезбјеђењу дневног смјештаја у Центру за социјални рад. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (5.400.000 КМ): 1. Пројекат отварања амбуланти у мјесним заједницама Добриња и Касиндо 2. Пројекат уклањања архитектонских баријера 3. Пројекат оснивање ЈЗУ Дом Здравља Источна Илица. 4. Пројекат дневног смјештаја у Центру за социјални рад.		
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта	
	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
Индикатори за праћење резултата мјере	Изграђене амбулante у МЗ Добриња и Касиндо	0	2
	Основана ЈЗУ Дом Здравља Источна Илица	0	1

	Обезбјеђен објекат дневног смјештаја у Центру за социјални рад	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализацијом мјере унаприједиће се пружање здравствених услуга становништву и значајно побољшати брига о угроженим категоријама становништва.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 5.400.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 320.000 КМ; Међународне донације и остало: 5.080.000 КМ		
Период имплементације мјере	2025-2030. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Запослени у амбуланти у мјесним заједницама Добриња и Касиндо, становништво општине.		

Веа са стратешким циљем	2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане		
Приоритет	2.2. Унаприједити рад јавних установа и предузећа		
Назив мјере	2.2.2. Култура		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Значајно мјесто у стварању квалитетнијег друштвеног живота заузима култура, у чијој области је потребно изградити установе за развој културе, као основе за развој исте на територији општине. Међуопштинска сарадња са општином Источно Ново Сарајево може допринијети много у погледу стварања препознатљивог заједничког културног и спортског имиџа. Обезбиједити квалитетније садржаје у областима културе и спорта у свим мјесним заједницама.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (4.100.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња и успостављање ЈУ центра за културу. 2. Национални спомен парк Градац-Илињача, обнова и изградња средњовјековних објеката. 3. Музеј на отвореном са стећцима (Павловац) 4. Пројекат реконструкције старе школе у Војковићима за потребе музеја. 5. Изградња вјерских објеката у Касиндолу и Илињачи.. 6. Реконструкција локалних домова у мјесним заједницама. 7. Финансијска Подршка пројектима НВО. 		
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности

		2023	2030
	Изграђена и успостављена ЈУ Центар за културу.	0	1
	Изграђен Национални спомен парк Градац-Илињача	0	1
	Изграђен Музеј на отвореном са стећцима (Павловац)	0	1
	Изградња вјерских објеката у Касиндолу и Илињачи.	0	2
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Развојем културне инфраструктуре унаприједиће се количина и ниво културних садржаја и самим тим културне освијештености становништва општине. Изградњом установе за развој културе и реализацијом свих других пројеката предвиђених мјером – Култура-значајно ће се побољшати квалитет друштвеног живота на подручју општине Источна Илица.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 4.100.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 1.365.000 КМ; Међународне донације и остало: 2.735.000 КМ		
Период имплементације мјере	2024-2028. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Становништво општине, туристи, НВО		

Веа са стратешким циљем	2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане
Приоритет	2.2. Унаприједити рад јавних установа и предузећа
Назив мјере	2.2.3. Спорт
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Унапређење у области спорта реализоваће се кроз изградњу спортско рекреативног центра, као основе за развој спорта на територији општине. Неопходно је извршити и реконструкције и проширења спортских објекта и игралишта. Модернизација спорта захтијева: изградњу мултифункционалних игралишта (паркови, мобилијари, стазе за шетање, игралишта за различите врсте спортова, мини сала и сл.); Ролкрос стаза Кланац-Илињача; изградњу отворених и затворених базена у склопу комплекса Кула;</p> <p>изградњу адреналин парка (зип лајн, алпинистичка стијена, кањон Касиндолске ријеке.); изградњу стрелишта за спортско и рекреативно стрелаштво, те планинарских домова.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (9.565.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подршка спортским удружењима и клубовима по годишњем програму. 2. Реконструкција спортских објекта и игралишта.

	<p>3. Реконструкција и проширење спортско-рекреативног центра Фамос у Војковићима.</p> <p>4. Изградња мултифункционалних игралишта (паркови, мобилијари, стазе за шетање, игралишта за различите врсте спортова, мини сала и сл.)</p> <p>5. Ролкрос стаза Кланац-Илињача.</p> <p>6. Изградња отворених и затворених базена у склопу комплекса Кула.</p> <p>КСП 7. Изградња адреналин парка (зип лајн, алпинистичка стијена, кањон Касиндолске ријеке,)</p> <p>8. Изградња стрелишта за спортско и рекреативно стрељаштво</p> <p>9. Планинарски домови</p>		
Кључни стратешки пројекти	Изградња адреналин парка (зип лајн, алпинистичка стијена, кањон Касиндолске ријеке,)	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Развој туризма, повећан број туриста, развој кратких ланаца вриједности у области туризма.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Реконструисани спортски објекти и игралишта	1	4
	Изграђена мултифункционална игралишта	0	1
	Изграђена Ролкрос стаза Кланац-Илињача	0	1
	Изграђени отворени и затворени базени у склопу комплекса Кула	0	1
	Изграђен адреналин парк	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Изградњом спортске инфраструктуре прошириће се садржај у области спорта, унаприједити ниво спортске активности и спортских догађаја. Примарни утицај мјере на остварење приоритета у највећој мјери се односи на веће учешће дјецe и омладине у спортским дешавањима и активностима, што ће довести до побољшања квалитета живота и здравља становништва.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 9.565.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 5.957.000 КМ; Међународне донације, кредитна средства и остало: 3.608.000 КМ		
Период имплементације мјере	2025-2030. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Спортисти, туристи, становништво.		

Веца са стратешким циљем	2. Изградити локалну заједницу која омогућава интегрисан, динамичан и привлачан амбијент за све грађане		
Приоритет	2.2. Унаприједити рад јавних установа и предузећа		
Назив мјере	2.2.4. Образовање		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Стварање квалитетнијег друштвеног живота је незамисливо без унапређења области образовања. Као приоритетни пројекти издвајају се изградња Гимназије, спортске дворане „ПП Негош“ и изградња ЈУ „Вртићи Источна Илица“. Свакако је потребно рјешавати и проширење обухвата дјецe предшколског узраста у руралним срединама. Повећати обухват дјецe предшколским образовним програмима.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (12.820.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња Гимназије. 2. Изградња спортске дворане „ПП Негош“. 3. Изградња ЈУ „Вртићи Источна Илица“ 4. Пројекат проширења обухвата дјецe предшколског узраста у руралним срединама. 5. Пројекат стипендирања ученика и студената. 		
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Изграђен објекат за Гимназију	0	1
	Изграђена спортска дворана „ПП Негош“	0	1
	Изграђена ЈУ „Вртићи Источна Илица“	0	1
	Обезбјеђена средстав у буџету за стипендирања ученика и студената. (у КМ)	100.000	200.000
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<p>Наведени пројекти у оквиру мјере – Образовање – највише ће имати утицаја на младе нараштаје становништва, који ће кроз побољшане услове за васпитање, учење и усавршавање, остваривати лакши и бољи, а уједно и напреднији принцип едукације и самим тим и већи ниво њиховог личног знања и сутрашњих успјеха у животу. Као коначну позитивну посљедицу ове мјере ће бити утицај на квалитет живота и образовања дјецe и омладине, а самим тим и веће успјехе за пословну заједницу уопште.</p>		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	<p>Износ: 12.820.000 Извор: Буџет Општине Источна Илица 2.070.000 КМ; ЛПП и остало 10.750.000 КМ.</p>		
Период имплементације мјере	2024-2030. година		

Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илиџа
Носиоци мјере	Општинска управа
Циљне групе	Млади (дјеца, ученици, студенти), родитељи, просвјетни радници

Веза са стратешким циљем	3. ОБЕЗБИЈЕДИТИ РАВНОМЈЕРАН РАЗВОЈ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У СВИМ ДИЈЕЛОВИМА ОПШТИНЕ, УЗ ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
Приоритет	3.1. Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације		
Назив мјере	3.1.1. Водоснабдијевање		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Проширењем капацитета и унапређењем водоснабдијевања и одводње отпадних вода, побољшаће се услови за живот на подручју општине. Приоритетне активности односе се на обезбојење питке воде и заштита постојећих изворишта која се могу ставити у функцију. Непостојање комуналног предузећа за воду и канализацију отежава рад и дјеловање на побољшање услуга водоснабдијевања и канализације, те у том смислу је потребно што прије реаговати.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (9.075.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња водоводне мреже (довођење питке воде из извора ријеке Касиндолке, заштита постојећих изворишта на територији општине, која се могу ставити у функцију наших становника) 2. Формирање К.П. “Водовод и Канализација“ Источна Илиџа 3. Даљи развој водоводне мреже и замјена азбестних цјевовода. 		
Кључни стратешки пројекти	Очекивани крајњи резултат пројекта		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Степен покривености корисника изграђеном градском водоводном мрежом у %	96	99
	Формирано К.П. “Водовод и Канализација“ Источна Илиџа	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<p>Изградњом водоводне мреже и заштитом постојећих изворишта трајно ће се ријешити водоснабдијевање домаћинстава питком водом. Реализацијом предложених активности и пројеката подиже се квалитет комуналних услуга и инфраструктуре, ствара се могућност парцијалног наставка водоснабдијевања осталих насеља.</p> <p>Унапређењем комуналних услуга односно водоснабдијевања доприноси се и развоју предузетничких капацитета и привреде, што резултује повољном демографском структуром јер ствара услове за опстанак становника на подручју општине.</p>		
Индикативна финансијска	<p>Износ: 9.075.000 КМ</p> <p>Извор: Буџет Општине Источна Илиџа 7.675.000 КМ;</p> <p>Међународне донације, кредитна средства и остало: 1.400.000 КМ</p>		

конструкција са изворима финансирања	
Период имплементације мјере	2024-2030. година
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илиџа
Носиоци мјере	Општинска управа, ЈКП „Водовод и канализација“
Циљне групе	Становништво и пословна заједница општине

Веза са стратешким циљем	3. ОБЕЗБИЈЕДИТИ РАВНОМЈЕРАН РАЗВОЈ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У СВИМ ДИЈЕЛОВИМА ОПШТИНЕ, УЗ ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
Приоритет	3.1. Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације		
Назив мјере	3.1.2. Каналисање отпадних вода		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Мјера - Каналисање отпадних вода – реализоваће се изградњом канализационе мреже за насеља Војковићи, Касиндо и Которац. Неопходна је и изградња фекалних колектора уз ријеку Жељезницу и Касиндолски поток, као и реконструкција болничког колектора. Да би се заштитила животна средина потребан је и пречистач отпадних вода.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (11.500.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Изградња канализационе мреже за насеља Војковићи,Касиндо,Которац 2.Изградња фекалних колектора уз ријеку Жељезницу и Касиндолски поток 3.Реконструкција болничког колектора 4.Изградња пречистача отпадних вода 		
Кључни стратешки пројекти	Очекивани крајњи резултат пројекта		
		Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)		
	Степен покривености канализационом мрежом за насеља Војковићи, Касиндо, Которац у %	50	80
	Изграђени фекални колектори уз ријеку Жељезницу и Касиндолски поток	0	2
	Реконструисан болнички колектор	0	1
	Изградња пречистача отпадних вода	0	1

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Комунална инфраструктура је основни елемент неопходан за свакодневно функционисање насеља и градова. Развојем комуналне инфраструктуре доприноси се урбанизацији општине и побољшању и унапређењу квалитета и услова живота становника, те приступачнијем пружању услуга. Изградњом канализационе мреже, затим фекалних колектора и пречистача отпадних вода, задовољиће се санитарни и технички услови и ријешити питање употребљених отпадних вода. Реализацијом предложених мјера подиже се квалитет комуналних услуга и инфраструктуре, те доприноси системском развоју насеља.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 11.500.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илиџа 3.300.000 КМ; Остало 8.200.000 КМ
Период имплементације мјере	2024-2030. година
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илиџа
Носиоци мјере	Општинска управа,
Циљне групе	Становништво и пословна заједница општине

Вежа са стратешким циљем	3. ОБЕЗБИЈЕДИТИ РАВНОМЈЕРАН РАЗВОЈ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У СВИМ ДИЈЕЛОВИМА ОПШТИНЕ, УЗ ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	
Приоритет	3.1. Побољшати услуге водоснабдијевања и канализације	
Назив мјере	3.1.3. Топлификација	
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	У циљу заштите животне средине све више се промовише промјена технологије и енергената који се користе за гријање јавних објеката, ефикаснија јавна расвјета, побољшање енергетске ефикасности јавних објеката и сл. Овом мјером доприноси се смањењу потрошње потребне енергије за загријавање и климатизацију објеката и смањењу потрошње електричне енергије, као и смањењу трошкова и у коначности смањењу емисије штетних гасова који негативно утичу на животну средину. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (2.730.000 КМ): 1.Формирање предузећа за производњу и испоруку топлотне енергије (гас, биомаса, соларни панели) 2.Израда студија енергетске ефикасности за јавне објекте на подручју општине 10.Реконструкција школских и других јавних објеката и увођење мјера енергетске ефикасности и постављање соларних панели на објектима – соларне енергане 3.Реконструкција јавне расвјете и увођење ЛЕД расвјетних тијела	
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта

	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
Индикатори за праћење резултата мјере	Формирано предузећа за производњу и испоруку топлотне енергије.	0	1
	Израђена студија енергетске ефикасности за јавне објекте на подручју општине	0	1
	Реконструисана комплетна мрежа ЛЕД јавне расвјете	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Утопљавањем објеката и инсталирањем ЛЕД уличне расвјете првенствено ће се остварити финансијске уштеде кроз смањену потрошњу енергије, а које је могуће искористити за даљи развој и унапређење објеката улагањем у обновљиве изворе енергије (соларне панеле и сл.) и даље побољшање енергетске ефикасности кроз осавремењавање опреме и уређаја. Реализација предложених мјера знатно ће утицати на побољшање енергетске ефикасности која осим доприноса ка очувању и заштити животне средине даје допринос за одрживи развој насеља кроз стварање квалитетнијих услова живота и рада корисника објеката.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2.730.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 2.180.000 КМ; Фондови ЕУ, донације и остало 550.000 КМ.		
Период имплементације мјере	2024-2028. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Становништво и пословна заједница општине		

Веза са стратешким циљем	3. ОБЕЗБИЈЕДИТИ РАВНОМЈЕРАН РАЗВОЈ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У СВИМ ДИЈЕЛОВИМА ОПШТИНЕ, УЗ ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
Приоритет	3.2. Унаприједити квалитет ваздуха, земљишта и водотока
Назив мјере	3.2.1. Спречавање природних катастрофа
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Реализација мјере - Спречавање природних катастрофа – подразумјева првенствено уређивање корита ријеке Жељезнице, Добриње и Касиндолске ријеке. Надаље, потребно је изградити објекат територијалне ватрогасне јединице и опремити јединицу цивилне заштите. Унапређење капацитета за заштиту од елементарних непогода и других несрећа. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (20.140.000 КМ):

	1.Уређивање корита ријеке Жељезнице, Добриње и Касиндолске ријеке 2.Пројекат изградње објекта територијалне ватрогасне јединице 3.Пројекат опремања јединица цивилне заштите		
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2030
	Уређена корита ријека: Жељезнице, Добриње и Касиндолске ријеке	0	3
	Изграђен објекат територијалне ватрогасне јединице	0	1
	Опремљена јединица цивилне заштите (у КМ)	20000	60000
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Примарни развојни ефекат мјере одразиће се на заштиту природних добара, као и добара становништва општине. Изградња објекта територијалне ватрогасне јединице и опремања јединице цивилне заштите пружиће одговарајућу сигурност грађанима и пословној заједници у случајевима природних непогода и катастрофа.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 20.140.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 1.140.000 КМ; Фондови ЕУ и остало 19.000.000 КМ.		
Период имплементације мјере	2024-2028. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		
Циљне групе	Становништво и пословна заједница општине		

Веза са стратешким циљем	3. ОБЕЗБИЈЕДИТИ РАВНОМЈЕРАН РАЗВОЈ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У СВИМ ДИЈЕЛОВИМА ОПШТИНЕ, УЗ ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
Приоритет	3.3. Унаприједити саобраћајну инфраструктуру и јавне површине
Назив мјере	3.3.1. Саобраћајна инфраструктура
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Мјера - Саобраћајна инфраструктура – подразумјева изградњу путне инфраструктуре. Пројекат измјештања Аутобуске станице на нову локацију је такође, једна од приоритетних активности. Потребно је извршити и реконструкција постојећих аутобуских стајалишта и изградњу нових. Мјера обухвата и санацију и заштиту жељезног моста-Голубовића мост, као и изградњу моста Плави анђели на ријеци Жељезници (индустријска зона Радуловац). Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (16.570.000 КМ):

	1.Пројекат модернизације и одржавања мреже локалних путева 2.Изградња улица према годишњем програму 3.Изградња кружних токова Кула,Бијело Поље,М-3,мост војковићи 4.Ул.В.Р.Путника-проширење саобраћајнице са двије на четири траке 5.Ул.Касиндолског батаљона- проширење саобраћајнице са двије на четири траке 6.Постављање саобраћајних камера за надзор саобраћаја 7.Изградња бицикличких стаза Касиндо-Б.Поље-Крупац 8.Пројекат измјештања Аутобуске станице на нову локацију 9.Изградња нових и реконструкција постојећих аутобуских стајалишта 10.Санација и заштита жељезног моста-Голубовића мост 11. Изградња моста Плави анђели на ријечи Жељезници (индустријска зона Радуловац)		
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Изграђено улица према годишњем програму	0	2
	Изграђено кружних токова	15	30
	Постављено саобраћајних камера за надзор саобраћаја	0	1
	Изграђено бицикличких стаза	0	1
	Санитан и заштићен жељезни мост-Голубовића мост	0	1
	Изграђен мост Плави анђели на ријечи Жељезници	0	2
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Мјером ће се модернизовати путна инфраструктура у урбаном дијелу општине, што ће побољшати услове за живот грађана и обезбиједити бољи приступ запослених радника. Изградњом кружних токова, проширењем саобраћајница, те постављањем саобраћајних камера за надзор саобраћаја, подиће се безбједност свих учесника у саобраћају на виши ниво, посебно за пјешаке, ученике и запослене. Такође, створиће се могућности за нове инвестиције на локацији индустријске зоне Радуловац.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 16.570.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 7.290.000 КМ; Кредитна средства и остало 9.280.000 КМ.		
Период имплементације мјере	2025-2030. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица		
Носиоци мјере	Општинска управа		

Циљне групе	Становништво и пословна заједница општине
-------------	---

Веза са стратешким циљем	3. ОБЕЗБИЈЕДИТИ РАВНОМЈЕРАН РАЗВОЈ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У СВИМ ДИЈЕЛОВИМА ОПШТИНЕ, УЗ ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
Приоритет	3.3. Унаприједити саобраћајну инфраструктуру и јавне површине		
Назив мјере	3.3.2. Управљање јавним површинама		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Ефикасно и одговорно управљање јавним површинама је важан предуслов за унапређење саобраћајне инфраструктуре и јавних површина. Мјером је предвиђен пројекат изградње градског парка „Вељине“, као и паркови Војковићи, Младице и Касиндо, те завршетак пјешачке зоне Добриња -1 и спомен обиљежја „Вељине“. Неопходно је ријешити проблеме градског гробља и пројекат проширења гробља Грлица, Црквице и Касиндо. За потребе градње Јавне гараже на простору Вељина потребно је набавити земљиште.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (3.715.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пројекат градског парка „Вељине“ 2. Завршетак пјешачке зоне Добриња -1 3. Завршетак спомен обиљежја „Вељине“ 4. Рјешавање проблема градског гробља и пројекат проширења гробља Грлица, Црквице и Касиндо. 5. Пројекат подршке уређења мјесних гробаља 6. Изградња паркова Војковићи, Младице и Касиндо 7. Набавка земљишта за потребе градње Јавне гараже на простору Вељина. 		
Кључни стратешки пројекти			Очекивани крајњи резултат пројекта
	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
Индикатори за праћење резултата мјере	Изграђен градски парк „Вељине“	0	1
	Завршена пјешачка зоне Добриња -1	0	1
	Завршено спомен обиљежје „Вељине“	0	1
	Проширена гробља Грлица, Црквице и Касиндо.	0	3
	Изграђени паркови Војковићи, Младице и Касиндо.	0	3
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Имплементацијом пројеката у оквиру ове мјере ријешити се проблеми гробаља на подручју општине. Изградиће се спомен обиљежје, грађани ће добити нове паркове и пјешачке зоне.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 3.715.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 3.415.000 КМ; Међународне донације и остало: 300.000 КМ		

Период имплементације мјере	2025-2030. година
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илица
Носиоци мјере	Општинска управа
Циљне групе	Становништво и пословна заједница општине

Вежа са стратешким циљем	3. ОБЕЗБИЈЕДИТИ РАВНОМЈЕРАН РАЗВОЈ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У СВИМ ДИЈЕЛОВИМА ОПШТИНЕ, УЗ ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
Приоритет	3.4. Унаприједити систем управљања чврстим отпадом		
Назив мјере	3.4.1. Управљање чврстим отпадом		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	<p>Унапређењем комуналне инфраструктуре (унапређење јавне расвјете, реконструкција путне мреже, побољшање водоснабдијевања и управљање чврстим отпадом) стварају се претпоставке за заштиту животне средине, али и боље пословно окружење. Побољшање управљања отпадом, подразумева и проширење обухвата становништва у систем прикупљања чврстог отпада.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере (410.000 КМ):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Пројекат изградње зграде комуналног предузећа „Комил.“ 2.Израда студије изводљивости за увођење система раздвајања чврстог отпада. 3.Проширење обухвата прикупљања чврстог отпада и унапређење комуникације са корисницима услуга. 4. Израда студије комплекса "Језеро" у каменолому Крупац 5.Рјешавање проблема депоније Крупачке стијене. 		
Кључни стратешки пројекти		Очекивани крајњи резултат пројекта	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности 2023	Циљне вриједности 2030
	Изграђена зграда комуналног предузећа „Комил.“	0	1
	Израђена студија изводљивости за увођење система раздвајања чврстог отпада.	0	1
	Израђена студије комплекса "Језеро" у каменолому Крупац.	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Успостављањем система за селективно одлагање отпада, те проширењем обухвата прикупљања чврстог отпада и унапређење комуникације са корисницима услуга постигло би се смањење штетних утицаја отпада на животну средину.		
Индикативна финансијска	Износ: 410.000 КМ Извор: Буџет Општине Источна Илица 310.000 КМ;		

конструкција са изворима финансирања	Остало 100.000 КМ.
Период имплементације мјере	2021-2024. година
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Источна Илиџа
Носиоци мјере	Општинска управа
Циљне групе	Становништво и пословна заједница општине